

PLANINSKI VESTNIK 2

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

LETNIK LXXIV

1974

Rafko Terpin	Gačnik	49
Evgen Lovšin	Dva zapisa o Kugyju	54
Ivo Kotnik	Nov boj v japonski direttisimi – severna stena Eigerja	58
Lilijana Avčín	Vsa pota drže v Vrsnik	64
Jože Vršnik	Od štora do denarja	68
Dr. ing. France Avčín	Komisija UIAA za varovanje	74
Tone Strojín	Leto 1974 – tudi leto planinske knjige	75
Alfonz Kopriva	Kugyjevo posvetilo v knjigi »Aus dem Leben eines Bergsteigers«	77
Ciril Praček	Zimmer-Jahnova (1968)	77
Jasna Šebjanič	Po Kozjaški poti	78
	Društvene novice	80
	Alpinistične novice	93
	Varstvo narave	96
	Iz planinske literature	97
	Razgled po svetu	99

Naslovna stran:

Naj nam zaigra
smučarsko srce
(Motiv z Vogla)

Foto: J. Dolničar

TOVARNA GLINICE IN ALUMINIJA »BORIS KIDRIČ« KIDRIČEVO

Proizvajamo:
Surovi aluminij
v valjarniških formatih
in ingotih,
kalcinirano glinico Al_2O_3 ,
aluminijske zlitine

Telefon: 79-610, 79-617

Telex: Kidričevo 33116

Pošta: 62325 Kidričevo

Železniška postaja

Kidričevo

SLOVENIJALES ŽIČNICA

LJUBLJANA, TRŽAŠKA 49

Proizvajamo stroje in opremo za lesno industrijo. V kooperaciji s firmo Hofmann Darmstadt proizvajamo preizkuševalce avtomobilskih zavor BREKON in dvigala DUOLIFT.

Livarna barvnih kovin.

**Zahtevajte naše
brezobvezne ponudbe.**

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana. — Glavni urednik: Prof. Tine Orel, naslov: 61111 Ljubljana — pošta 11, p. p. 38, odgovorni urednik: Stanko Hribar. — Uredniški odbor: Ing. Tomaž Banovec, prof. Marijan Krišelj, prof. Evgen Lovšin, dr. Miha Potočnik, Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, Tone Strojín, dr. Tone Vraber. — Naslov uredništva in uprave: Planinska zveza Slovenije 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. — Tekoči račun pri NB 50101-678-47046, telefon 312-553. — Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 60 din, plačljivo tudi v štirih obrokih, za inozemstvo 80 din (5 US \$). Oglase vodi Rado Lavrič. — Reklamacije se upoštevajo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila, navedite vedno tudi novi naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. — Rokopisov ne vračamo. — Tiska in klišee izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

Po mnenju Republiškega sekretariata za prosveto in kulturo št. 421-1/73 z dne 18. 1. 1973 spada ta publikacija med proizvode iz 7. točke 1. odstavka 36. člena Zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu (Ur. list SFRJ 33-316/72).

PLANINSKI VESTNIK

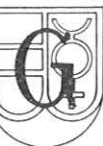
GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

74. LETNIK

2 1974

GAČNIK

RAFKO TERPIN

Gačnik je ena izmed težko prehodnih – deloma neprehodnih – rovtarskih grap. Vemo, da je bila partizanom nekdanj varno zatočišče. V Gačniku so imeli urejeno skrivališče za sanitetni material, ki so ga prinašali iz Čepovana. Nekje pod Brdarjem je nekaj časa delovala strojarna. Kaj dosti več o grapi še ni bilo napisanega. Pa bi zaslužila! Že zato, ker se starejši Vojskarji radi pobahajo s trditvijo, da je bil Gačnik nekoč – po nepristopnosti in divjosti sodeč – druga najhujša grapa v Avstroogrski. To pa je že nekaj!

Osnovni podatki:

Izvir na Vojskem, na višini približno 1000 m, izliva se v Trebušico, pri Smodinu na nadmorski višini 225 m. Smer JV–SZ. Dolžna zračne poti približno osem kilometrov. Pogrezne se med Upalskim in Prdenjskim vrhom (983 m). Zaselki in kmetije na levi strani grape: Robar, Brdar, Medved, Prdenjski vrh; na desni: V Gačniku, Upale, planina Na Griču, Stata (Pstata, Pustota – 669 m nad morjem), Čarjev vrh (659 m nadm. v.), Apenak (Apnak – 500 m nadm. v.). Geološke posebnosti pokrajine: Okrog zaselka Vojsko in Gačnikovega izvira se izklinja tretji pokrov idrijsko-žirovskega ozemlja. Pisano podlago tvorijo spodnjetriadne korenine ter srednjetriadni langobardski sedimenti. V gačniški smeri se teren umirja v sestavo zgornjetriadnih dolomitov, apnencev in predvsem peščenjakov. Pod kmetijo Gačnik seka strugo prvi močnejši prečni prelom (SV–JZ), ki loči rabeljske sedimente od starejšega cordevoskega dolomita; ta nas odslej spremlja vse do izliva grape v Trebušico.

Sledim njegovim izviro, onim prožnim, kratkim, brkljajočim studenčkom z jelenkarske strani. Stekajo se med pisanimi peščenjakovimi griči, kjer se močvirnate trate izmenjujejo s koriti mlačne vode.

To je tisti mili, komaj rojeni Gačnik.

Kraljestvo rož me vedno opomni, naj vendar ne hodim po prašni cesti. Kmetija v dnu tihe doline; domačnost pozabljenega beline ozarja temno grozljivost smrek. Hodim mimo visokega vojskarskega kozolca (910 m nad. v.), ogledujem za rožami v oknih. Molčim z mislimi. Kolikokrat bi lahko razmišljal o osamelosti, če se oko ne bi ustavljalo v pisani trati, ob mirnem potoku, ki se počasi nagne, poskoči in se strmo spusti mimo nekdanj vodne žage pod brvjo v izlizano sotesko? Pesem me pobere za njim. Gačnik ponuja ušesom zven svojega najvišjega slapa. Začetek je neprikladen, grapa me izpljune; kratak umik, spust in spodaj sem. Previjam se mimo repuhovih zaplat, v zakotju strmih bregov si izbiram senčno lepoto. Voda pomirja. Svež kravjek me napoti čez peščenjakovo prodišče in pod vrbami po kolovozu do Brdarjevih starožitnosti. Gačnik grmi navzdol mimo nekdanjega mlina. Ves je odet v sladke slutnje.

Mimo oranža v močvari se vračam do resastih obronkov pod Korpcijo. Vojsko je blizu.

Drugič prikolesarim v Dolenjo Trebušo, z neznanskimi športnimi načrti pač. Zažrem se v prašnat klanec onkraj vasi, ko se mi tja čez Trebušico odpre grapa: sama neuganjivo skrivnostna privlačnost je v njeni zajedi. Nič onéganja! Obrnem, zapeljem po francoski cesti do Smodinovega kozolca, preobujem se; z domačim človekom si o njem izmenjava spoštovanje. V obrazu tiči začudenje. Mostič in prvi tolmun. Sezujem gozdarje... Spodnji del grape je prehoden, tja do Praga se je oviram lahko ogniti. Človek ostane sam z vodo za prvim ovinkom. Pesem, ki ostaja, se imenuje voda. Njene poti so neugnane. Vsiljivo jih skušam razumeti pa čemu bi lepoti pridedal preveč razuma?

Vrbe kljubujejo vsemu.

Za poskočnimi brzicami se v objemu stisnjenih sten s tremi slapovi belo ustopi Drugi prag. Prvič ga, norec, oblezem po levem bregu, ki mu nagaja kot hud jezik nabrušena previsna pregrada. Piham v spolzek breg. Potem premagam skalno trdino. Naredim posnetek: Na kamnitem pomolu, stopetdeset metrov nad zamaknjenim grgranjem vode, moker od potu. Sem bil že kdaj dlje od ljudi?

Trmast sem. Pririnem se daleč mimo Statarske vode v Gačnikovo drobovje. Zaustavi me razbit, z vseh strani solzav, z masnicami obraščen kotel; vanj se grapa spušča v širokem slapu iz črne soteske. Tolmuni si med razsežnimi kladami podajajo roke. Grozljivo. Samota je dopolnjena. Ven! mi kriči preplašena mladostniška duša. Gamsove police nad slapom še ne poznam, zato se ihtavo zažrem v strme žlebove, da se nekako le dokopljem do zaraslih Statarskih senožeti. Bučanje vode se oddaljuje do nezbledelih slutenj.

Od takrat ga s prijatelji obiskujemo vsako leto. Menda ga poznamo skoraj do zadnje kaplje, verjetno tudi zaradi sodobne civilizacije, ki je tukaj ni mogoče videti niti slišati ali kako drugače zaznati. Vanj vandramo po sproščenost, vračamo se z zajetnim plenom razrešenih človeških občutjih. Tedaj nas navdaja skoraj popoln občutek sitosti. Skrivnosti, ki so nas leto za letom gnale vanj, so večji del razkrite. Gačnik nas je sprejel kot prijatelje. Zdaj smo si domači.

Načeli smo ga z obeh koncev. Vojskarski nam je bil vedno priročnejši. Brdarjev udar v desno je svojevrstna poskočnica, posebno, kadar stojiš na izpostavljenem robu desnega gačniškega brega in v pomladnih željah iščeš drzno Poldanovčevo senco tam čez strešno sleme... Brdarjev konec grape je ljubek; mir se izmenjava s kratkimi, jezavimi brzicami, zajeda, pod skalo zahrbtno potisnjen tolmun, s kamnitimi bloki naložena desna stran, zavoji leno tekoče vode, raki, raki. Zagazimo v zelen Brdarjev prod, bregova sta obdarjena z vrbami. Ovinek v desno, voda v hitrih curkih zaklokoče in se v zasenčenem tolmunu penasto razporeja v nenehno ponavljajoče se kroge. Nenaden prehod najdemo skozi votlino po napitem prislonjenem deblu. Svetloba z več strani rojeva bisere. Prijeten jamski hlad pogrešamo na dišečem Gričarskemrodu. Žge, žge.

Široko razprostrta sončna luč nosi pogled do Upalskega roba, pod njim v neredu leže težke razbitine kamnite ladje. Goljave napljavljajo na tisoče pregretih vonjav. Uhojene sledi so obrasle trave. Gričarski prod je zadnji košček grape, kjer nas sonce oblije v pravi poletni vročini. Dolina je odprta in svetla, voda navidez ne skriva zahrbtnosti. Širina videnega nas navdaja s pretirano veselostjo. Razigrani počenemo v senco. A čuj! Malo prej oddaljeno bobnenje se razraste v pisano lestvico divjih zvokov. Stopimo v tisto smer: Zasuk v sivem žlebu, spust in ponor v naglo odmikajočo se globino. Tema. Mirni, igrivi Gačnik zabuč v to skalno vrzel. V njej si ustvarja čuda. Iz turkiznih kotlic, globokih, hladnih, si izvija pot v prepadne žlebove. Samo navzdol ga požira. Prvi Gačnikov prag! Kako smo obstali, kako smo sedli, kako smo se oprijeli krivoraslega gabra.

Tudi iz slepega spoštovanja smo nekajkrat nadaljevali s precejšnjim ovinkom, preden smo se razgreti spuščali v Veliki kanjon. Kdo bi tedaj vedel, da smo pri tem izpuščali

»No, pa pritisni,« je milostno poziral in se mi primaknil na tri korake

Foto Ludvik Benigar, Dol. Logatec

plitek okrogel tolmun pod Prvim pragom, slapič, ki pada vanj, Zale brzice pod njim in celo iz slečnate tesni v nenadno luč spuščajoči se Macesnov slap!

Nečesa se odlično spominjam. Kaj ni bila pravljica? Z Ivanom se spoštljivo ogibava častitljivim prepadam Velikega kanjona, iščoč dostop vanj. Samota v vročem poletnem soncu je popolna. Cmariva se po kamnitih pregradah, ki nama stopajo na pot. Nekaj deset metrov pod nama v hladni senci sladko poje voda. Malce smešen je spomin, na kaj sva mislila, ko nama je na uho prineslo zvončkljanje. Prav tu! Povzpneva se na enega izmed hrbtov, tedaj že nizko v grapi; oprijemajoč se za jesenje, obstaneva na pol skrita. Stoj! Kam bi z jezikom! Pred nama je bilo nenavarno srečanje, čigar podoba bo jedkala v dušo najbolj surova spoznanja. Pasla je drobnico, nekaj žejnih ovc. Prignala jih je k izviru. Staro, izsušeno žensko bitje, odeto v cape, bosih, krivih nog, s pisano bisago čez ramena. S svojo razdejano podobo nama je govorila o življenjski revščini, vendar sva, vznesena od presenečenja, izluščila klenost in samostojnost sredi popolnoma neradodarne prirode. Menda sva tedaj imela v mislih preproste stvari: svinčnik, vezalke, sardine. Celo kos kruha se nama je videl pregrešen. Majhna in kriva je krevsala ob ovcah. Kako čuden, brezokusen občutek prenažrtosti se naju je polotil, ko sva zdrknila k vodi! Od tedaj spada brezobzirna podoba človeške slinkovitosti v Gačnik in nikamor drugam. Ženske pa tam ne bo več.

Leto za tem najdemo s Slavko in Živkom mnogo bližji pristop v Veliki kanjon. S stranskim pritokom vpademo k Slapu pod Oknom. Njegov tolmun, stisnjen v prelomni luknji pod prevotleno steno, mora biti, črn, kakršen je, silno globok. Spodaj se grapa razširi na nekaj metrov. Pod lilastimi ostenji se je nabralo skalnatih blokov. Obraščeni v zeleno odpirajo zelo neroden prehod. Običajno je tu čez res najtežje pretovoriti Jelkovo fotokramarijo. Njegov nahrbtnik je z vsemi skrbno izbranimi vrečkami vreden globoke pozornosti.

Gačnik se umiri med velikanskimi repuhovimi listi. Trikrat bredemo. Večji si manjše nalože na hrbet in še kratke hlače si zavijajo. Na koncu ozkonebne soteske nam Jože pove, da imamo opraviti z razsežnim prelomom v popolnoma dolgočasni kame-

nini. Ja, kimamo in se zalezemo v Črno ožino, ki jo na najprikladnejšem mestu preskočimo. Dvojni kotličast zavoj do objokane grape z desne smo doslej prestopili le dvakrat, vedno v suši. Voda se obrne v staro smer, za visoko rušnato skalo smo na majhnem prodišču. Tu smo lani prespali dve noči. Kraj je prijetno skrit pod rumeno steno, ležišča je raznesla pomladna povodenj, majhen, miren kotiček, ki ga budi v živahnejši ritem le grgranje bližnjega slapu. Podenj se splazimo skozi predrtino v pragu. Lep, pršljiv je; njegov tolmun je gladko izrisan; kdo ve koliko vode se vrtniči v njem. Tolmune pod zmeraj osončeno Belo steno prečimo čez desno lusko. Mostišče preskočimo. Sonce mrkne in nas zlepa več ne najde.

Skozi razraščeno vrbovje se nekoč pretaknem do izlizane soteske, kjer se začena Gačnikova najtemeljitejša melodija. S State navzdol vijugavo utrta steza, se prebije čez vodo in se v okljukah povzpenja k Medvedu v Prdenjskem vrhu. V bližini poti spomin na človeka: majhen, grobo vklesan, rdeče pobarvan napis. Ves svež in mlad je. O prerani smrti govori »Koliko grobosti je bilo v roki, ki je klesala v kamen?«, razmišljam, oprezujoč v zeleno samoto. Nič blag ni mogel biti, Gačnik!

Mali kanjon je za naše možnosti neprehoden, lahko pa nam je priti do njegovega izstopa. Ves je ozek. Globoko zajeden silak, v nevidnem slapu dere v majhno, do štiri pet metrov globoko kotlico, iz nje preko tankega pretina v spodnjo, visoko bokano kapelo; napol zasuto jo je mogoče ob steni prebresti in potem, premražen, obrnjen k soncu, poiskati vedrino v rumeno-zelenih krošnjah.

Pustim mu male skrivnosti, ki jih še skriva v nedrih.

Studenčkov slap je velikan, ki mu radi stopimo na čelo. Njegove globine žrejo v neznano. Previdno se spuščamo po prepadni drči, varujemo eden drugega. Gabri so nam v pomoč. Njegovo, v oranžno okrasnih prepadih izlizano, visokoraslo pojavo smo imenovali po edinem hladnem gačniškem izvirku, ki mu prisolzi izpod strahovitih stopal. S tesnobo se oziram k njegovi, globoko ujedeni visokosti. Napenja nam vrat, a jezik nam veže v molčanje. Divjina je brezmejna. Odhajamo z občutkom bežečega. Skalna pregrada, sama od sebe vabi proč od Velike črne soteske in Grdih kotlic. Strahota prežeče teme odbija; Grde kotlice se začno z razbrzdanim ponorom v večno senco in končajo s slapom pod Gamsovo polico. Z Zmagom si privoščiva grozljivo doživetje: Od slapu navzgor se povzpneva na skalo, ki se je nekoč zagozdila v ožini. Zajahava jo. Pod nama po izdolbenih kljukah dere voda, da se potlej igrivo preobrne v slap. Pravljiča teče dalje: Tolmun pod slapom namreč seka na dvojje visoka piramidna pečina, vrh nje pa meditirata Jelko in Živko, naša fotografa. Veličastno! Brezglavo!

Nižje se v ogromnih veznih posodah pretaka Labirint. Voda si vsaj v suši ne izbira najkrajše poti, rajši rine vstran in se v nevidnem padcu požene nazaj v prelomno smer. Na Silvestrovo si dovolim prestopiti srednjo kotlico v Labirintu, ki ji pod plastjo ledu ne vem turkiznega dna. Pred mano vstaja poletni nedostopen slapič, ves korenjaško obit v kamen in led.

Zimski slap nad Zelenim kotlom ve za občutek preteče nevarnosti. Kotel je zalito dno silnega brezna, okovano v ledeno okrasje z gibljivim zelenim očesom. Koliko časa nam vzame, vsakokrat, kadar se dokopljemo k njegovim nogam!

Predlaskim nam je zmešal vse štrene. Divjina ureza nas je uročila. Nikoli si ne bomo na čistem, čemu smo takrat že nad Kotlom začeli iskati Gamsovo polico, edini prehod k Studenčkovemu slapu. Ravnali smo se po svetu, zato nas je zavedlo v višino. Dolge prečne grede so nas silile navzgor. Nenaden pogled v divjino ubeglega nas je hudo razburil; neodločni, jezni in nepotešeni smo se v pojemajočem nalivu le težko prebili do State... Od Zelenega kotla navzdol postane nadvse dobrodošlo srečanje, ko v Gačnik priteče Statarska grapa, ki je pravzaprav Gačnikov edini večji pritok. Polna apnenca si voda gradi čudovite zgradbe, polne lukenj, predorov, mostičkov in jezikov. Zelena je, zelena. Slapiči so poredno tanki, bogato obloženi z mahom. Na Silvestrovo vpademo vanjo z apenaške strani. Leto poprej odkrijemo njen gornji del in sicer po nevihtni noči, ki jo prav blizu prebivakiramo, delno v spalni vreči, delno skrčeni pod bližnjim previsom. Jutro tedaj prinese odrešitev. Z Jožetom skočiva

do drugega statarskega slapu in naivno misleč, da potok nima imena, v prešernem razpoloženju skleneva: Vodo bo krstil Jelko s svojo prvo izgovorjeno besedo! Pokličeva ga. Čakava ga. Prikaže se. Molčeč, previden, naježen v slutnji eksplozije se trdo ustopi sredi curljave divjine, izpusti sapo in izrazi svoje občudovanje: »Orčinel!«, kajpak z očitnim cerkljanskim naglasom. Smeh je zdrav! si dajeva duška. Na Silvestrovo, za najjemenitnejši zaključek leta, splezam nad slapiče. Ves iz sebe sem ob spoznanju, da je prav ta voda včasih vrtela kolo apenaškega mlina. Njegovo, v skalo utrjeno okostje izpričuje nenavadno moč. Kaj so tu mleli, ti nenadkriljivo samosvoji ljudje? Trebušarji, vajeni vsega, dokaj mirno povedo, da zase in za kmetiji v Čarjevem vrhu in na Stati (Na pustoti – op. R. T.). Od stavb je ostalo bore malo. Stato je zažgala strela. Ljudje so šli nekam na Štajersko. Tudi iz Apenaka in Čarjevega vrha se je življenje že davno izteklo drugam. Hiše so se sesule, bezeg je porasel notranjščino, v kamenju so se zaredile kače. Okorno zidani četverokotniki, čepeči na prikladnih mestih, govorijo z razbeljeno belino o drugačnem bivanju, ki se je v tem odmaknjenem svetu nekoč rojevalo in odmiralo. Prijetna je zgodnja pomlad v Čarjevem vrhu. Hiša z dvema, za glavo velikima, okencema na čelni strani ni mogla biti najprijetnejše bivališče, zato pa so si znali ljudje z vso ljubeznijo in iznajdljivostjo urediti dvorišče: malo, branjeno s treh strani, odprto k soncu. O, koliko sonca! Bi jim smeli biti nevoščljivi zaradi pogleda na množico trebušarskih grap?

Preteklo bo še nekaj let, ko bo v tej samoti sameval Gačnik sam.

Z Orčinelo zaključujemo. Do Drugega praga je le razkorak: vmes je skrivnosten tolmun, ki si svetlobo krade s skalnatih obokov, potem je tu naš posrečen bivak, izpred dveh let, tik nad slapovi pa je še šestilniško okrogla kotlica; v sončnem kraju je pač vdolbena za posebne namene, ki smo jih, prepoteni, vsaj enkrat dobro razumeli. Vračamo se. Morda po vodi k Smodinu, morda k Medvedu? Si poiščemo daljni Brdarjev kolovoz? Ne, navadno nas premamijo senožeti desnega pobočja in sonce v Trebuši. Gačnik se navidez nepristopen zapira v globel. Pod strmim Prdenjskim vrhom zraste v neugnano, temno zajedo. Mogočne prečne stene nakazujejo strahoto padcev. Turkizni tolmini spe v senčnih kotlicah.

S statarskih meli gledamo divjino pod zlatimi senožetmi. Sprejme nas gričarska pot, vodeča s tolminske planine. V vročih meliščih prestrašimo rdeče in črne modrase. Debeli so. Nevajeni popotnikov se zvijejo v luknje. Če jih nepripravljen nenadoma srečaš na osamelih stezi, padeš v agonijo. Ubijaš, a potlej ti je žal. Kaj pogoltnost izlizanih žrel v grapi in sikajoče plazenje rdečerepih rogatcev nimata ničesar opraviiti z lepim? Uživati lepoto mnogih obrazov pomeni – iskati mnoge načine, kako priti do njenih osvežujočih požirkov.

Ljubezen vsega obstoječega je mogoče sprejemati ponižnemu. Samozvanci so slepci. Spoznavamo majhnost, a oči nam odpre neminljiva jedrost bivajočega. Uperi nam iztegnjen prst, pokaže nam, kam. Oklene se nas.

Kaj besede, kadar uhajamo iz Gačnika! Idrija! V njej je še turkiza. Prepustimo ji, da nas razdeli po dolini.

ANDREJ VOVKO

NJEJ

*In vrhovi
bodo
slišali
šepet
tvojega
imena,
slapovi
bodo
hladili
ognjeno
bolečino,
prsti
bodo
trudno*

*ljubkovali
skalo,
srce
bo zaman
iskalo
zmrznjenih
zaplat
ljubezni
in sonce
obupa
bo
neusmiljeno
žgalo.*

DVA ZAPISA O KUGYJU

EVGEN LOVŠIN

o sem najlepši del razgibanega in viharnega življenja poleg kruhoborstva uporabil za svojega sicer zelo zahtevnega, vendar prijetnega konjička planinsko pisateljstvo, sem se zdaj, ko že prve sence prihajajo z gora, vrnil v kraje, ki jih ne pozabi »kdor se svetlobe njih je nasesal.« V ljubo Belo krajino! Da bi si vest pomiril, da si ne bi očitil, rojstni kraj je vendar srcu najbližji!

Ker pa – kakor pravijo – se grešnik vedno vrača na kraj svojega greha... in da bi urednikovi želji ustregel in prijatelju Maziju odgovoril, evo me, na kratkem obisku na Gorenjskem, spet v Julijcih pod Triglavom, pri vrlih Mójstrančanih in Trentarjih.

1. Komac getroffen (Komaca dobil)

Še neobjavljena dopisnica, ki jo je Kugy pisal maja leta 1889 iz Trente svoji materi v Trst, mi je potisnila planinsko pero v roke. Njenemu lastniku se prisrčno zahvaljujem za dovoljeno objavo. Nekaj manj znanih zanimivosti, s katerimi jo oblagam in zaljšam, bo prav gotovo našim planincem všeč, najmlajšim pa tudi v korist.

Liebste Mama!

Komac getroffen. Bleibe heute hier, da das Wetter ungünstig. Der Schnee ist weich, wir dürften in Folge dessen **keine** Bergparthie machen, sondern in dem Trentathal uns herumschlagen. Hier draussen wunderbare Ruhe. Prosit Julius

Correspondenz-Karte Dopisnica
An Frau Julie Kugy in **Triest**
Poštni pečati: Kronau 19 5 89
Triest 20 5 7 F 89

Ljuba mati!

Komaca dobil. Ostanem danes tu, ker vreme neugodno. Sneg je mehak, zavoljo tega verjetno ne bomo mogli napraviti **nikakršnega** izleta na gore, temveč se bomo naokrog klatili po dolini Trente. Tu zunaj čudovita tišina. Srečno! Julij.

Dopisnica
Gospoj Juliji Kugy v **Trstu**
Poštni pečati: Kranjska gora 19 5 89
Trst 20 5 7 F 89

Kugy spada med najboljše planinske pisatelje.* Pri odkrivanju Julijskih Alp mu gre nesporno prvo mesto. S pomočjo domačih vodnikov je prispel kot prvi turist na množico najvišjih triglavskih sosedov. Svoje uspehe doživetja in študije je sočno z navdihom prave poezije, ob globoki človekoljubni ter goram iskreno predani misli v mnogih knjigah posredoval javnosti.

Brez domačinov-vodnikov ne bi bil uspel, ne na nevarnih poteh po gorah, ne pri pisalni mizi, ker bi mu manjkal vodnik, ki mu je bil predan in ki je tvegala zanj življenje. Kugy je sam pošteno priznal: »Šolal sem se pri gorskih lovcih. Odtod moje nagnjenje izkoristiti grede – pota gamsov.«

Kaj bi bilo moglo biti ob prihodu v Trento za Kugyja važnejše kakor sporočiti materi, da je našel vodnika! Za izvedbo njegovih načrtov je bilo namreč odločilno dobiti Komaca doma in prostega. Mnogokrat je bil že pri njem, prav dobro je poznal prijazno

* Za lažjo orientacijo navajam naslednja data: dr. Julij Kugy, iz slovenske koroške družine, vnuk pesnika Jovana Vesela-Koseskega po materi, rojen 1858, umrl 1944, pravo študiral na Dunaju, leta 1883 prevzel po očetovi smrti trgovino s kolonialnim blagom v Trstu.

Komacovo družino in hišo s številko 15, sredi vasi, na nekoliko zvišenem mestu nad mostom trentarskih voda čudovitih barv.

In res je bil Komac doma in pripravljen spremljati ga v gore, vendar sta takrat neugodno vreme in mehak sneg preprečila Kugyjevo namero. Saj pa tudi še ni moglo biti ustreznega vremena. Sredi maja se plazovi še niso unesli, umirili. Južni sneg še ni dajal trdne stopnje. A enaintridesetletni Julij, poln življenjske sile in že izkušen v gorah, je že šaril po Trenti in se hrepeneče oziral po mogočnih zasneženih gmotah, ki so kar grozeče visele nad vasjo.

Tisto leto, ko so se stene že obletele, pa sta Komac in Kugy uspela povzpeti se po severozahodni steni na Prisojnik in iz Zadnjice čez Skok na Planjo ter po Kugyjevi polici čez Triglavsko škrbino po južnem grebenu na vrh. Prav gotovo eden od največjih pristopov, ki jih je narava odprla preizkušenim planincem. Kugy je napisal, da so mu mogle le gore poslati takega človeka, kot je bil Komac. »Tvoj vodnik naj bo!« so rekle...

Kugy je bil vse življenje samec. Ko so ga prijatelji spraševali po izvoljenki, se je smehljaje se opravičeval, češ ni časa za to, preveč ga zaposlijo gore, orgle in trgovina... Bil je z vsemi srčnimi vezmi predan materi. O njej je med drugim napisal naslednje tople vrstice: »Njena čudovita, močna osebnost je polnila hišo do zadnjega trenutka, njena topla ljubezen in zvestoba naše življenje. Nihče ni prestopil praga naših vrat in vstopil v stanovanjske prostore, ne da bi ga obsijal neopisni čar, ki je sijal iz nje. Vsakdo, če je bil tudi najneznatnejši, je dobil bogat delež iz neizčrpnega studenca njene dobrote, zadet od zlatega žarka iz njenega velikega, vedno pomogljivega, vse razumevaločega srca.«*

Zdaj pa še nekaj zanimivosti, ko so se že nehale življenjske poti našim trem prikupnim junakom'.

Oton Župančič je bil v mladih letih na obisku v Trenti pri trentarskem župniku Josipu Abramcu, tovarišu iz družbe Krekovičevih »ligašev«. Abram je pesnika opozoril na napis na nekem znamenju. Pesnik si je zapomnil le prve štiri vrstice, ki so ga močno prevzele in ki jih je omenil ob modrovanju svoji družbi v gostilni Pri kolovratu. Našo pozornost so priklenile tudi naslednje tri vrstice:*

Sim šal

Gamse smertit,

Al Bog je djal

Toja smert more bit

Jest Andre Komac

Prositate Boga za mojo

Verno dušo Amen

In premišljujemo, ali in v kakšni zvezi je to znamenje z našim slavnim triglavskim vodnikom in lovцем Andrejem Komacem, ki je 10. decembra 1908 umrl na Šupci na cesti iz Trente na Vršiči.

Kugyju je mati umrla malo pred začetkom prve svetovne vojne. Bila je stara 75 let.

* Dr. J. Kugy, Arbeit, Musik, Berge, Ein Leben, Bergverlag Rother, München str. 279.

* V Koledarju Goriške Mohorjeve družbe, Gorica 1927, je napisal svoječasni župnik v Trenti Josip Abram članek z naslovom »Triglavsko pravljice«, ki sta ga prevedla v nemški jezik dr. Venčeslav Tuta in dr. Julius Kugy. Kugy ga je priobčil v svoji knjigi »Pet stoletij Triglava« (1938). Naš stari znani tržaški kulturni sodelavec dr. Tuta mi je pisal 1967. leta med drugim naslednje: »Pri knjigi z naslovom »V Triglavu in njegovi soseščini« sem nehoti sodeloval tudi jaz. Na pobudo Debelakove in preko prof. Cermelja ste prejeli o Trenti negativ in tudi nekaj podatkov iz Trente, tako imamo starega Jožo Komaca z vnučkom le po tej zaslugi dokumentiranega. Posnetki so moji na aparatu Zeiss 5×7 1/2. Seveda se je leta 1939 govorilo o knjigi na mnogo širši podlagi. Opis o trentarski ohceti je dr. Milan Stare zapisal po pripovedovanju Antona Tožbarja od Device Marije v Trenti, ki je tudi med preminulimi kot Bois de Chesne in Kugy, pa še toliko naših skupnih znancev. Letos bom svoje, skoraj šestdeset let stare kosti – če bo Bog dal – prekladal prvič po Kamniških škrbinah...«

Tudi na tem mestu se planinskemu tovarišu Tuti zahvaljujem za njegovo po obsegu skromno, a po pomenu odlično sodelovanje. Zgovorna slika Jožeta Komaca-Pavra z vnučkom je priobčena v moji knjigi »V Triglavu in njegovi soseščini« stran 173 (I izd.) in stran 169 (II izd.) Dobil sem jo od tov. M. M. Debelakove.

Začetek vojne pa je za Kugyja pomenil tudi začetek konca njegove kolonialne trgovine na debelo, ki jo je vodil od očetove smrti leta 1883, tedaj okrog 30 let. Odslej je živel skromno, poglavitno od avtorskih honorarjev za svoje knjige.

— — —

Vsem raznim spominskim znakom in ploščam slavnim planincem v gorah, v znanosti in leposlovju prednjači Savinškov spomenik dr. Juliju Kugyju, ki mu ga je v Trenti postavila Planinska zveza Slovenije 2. avgusta 1953. leta, torej v istem letu, ko smo praznovali šestdesetletnico slovenskega planinstva.

Letos, ko praznujemo osemdesetletnico, nas Kugyjev spomenik že dvajset let spominja in opominja! Berem prepričljive besede dr. Mihe Potočnika pri odkritju in dokumentiran članek Franceta Avčina, oba natisnjena v Planinskem vestniku 1953, in si mislim: Lepo in prav! Vendar spomenik, ob katerem se ustavljajo stotine tujcev in domačinov in se spominjajo pesnika Julijskih Alp, je samo torzo, sicer ne brez glave in udov, pač pa brez gorskih vodnikov. Po občutku za neoporečno človekoljubno in pravično demokratičnost imamo opravka z nepopolnim, nedokončanim umetniškim delom. Saj mu manjkajo vodniki! Dvajset let sedi tu, se kratkočasi s pogledi na Jalovec in sosesčino in čaka vodnike...

Vedno me v Trenti preganja spomin na spomenik velikemu naravoslovcu H. B. Saussureu in mlademu vodniku Jacq. Balmatu v Chamonixu. Postavljena na isti podstavek ramo ob rami, gledata na Mont Blanc. Balmat kaže s stegnjeno roko, kod drži zračna pot na vrh, ki jo je sam kot prvi našel in leta 1786 z vaškim zdravnikom Mich. Paccardom tudi prehodil.

To vse so ob samevajočem Kugyju naši planinski prednjaki prav tako čutili, saj so že iskali primerne prostore, vendar še ni prišlo niti do očrta v osnovnih potezah, bežnega osnutka. Zadovoljili smo se s spominsko ploščo ob cesti na Vršič, vzdano v skalo samico leta 1957, v katero so vklesani sicer z vsem planinskim žarom ogreti verzi Stanka Hribarja, ali kaj ko na cesti v letnem času dalji postanek ni primeren in ne dovolj varen.

Tisti nesrečni besedi, ki jim pravimo v gospodarstvu in sicer »prioriteta in preferenca«, v slovenščini pa pomenita prednost po časovnem redu sta ob pomanjkanju zadostnih denarnih sredstev pokopali izvedbe že mnogih načrtov na kulturnem in literarnem polju. Res ne samo na planinskih področjih! In vprašanje, kdo odloča o prednosti, je bistveno vprašanje!

Bilo je leta 2000 po n. št. V Trenti za počitek po mnogih ostrih okljukah pod Kranjsko planino in s pogledom na Kugyjev spomenik se ustavljajo mnogi, mnogi avtomobili, tudi pešcev ni malo. Sončno poletje je in čas izletov! Sicer neviden prisluhnem razgovoru nemške zakonske dvojice ob spomeniku. Ona sprašuje, on pojasnjuje.

Wer ist denn die sitzende Figur?

Das ist ja unser lieber Kugy, grosser Dichter und Bergsteiger.

Und wer ist der andere?

Ja, der ist sein Bergführer, Joža Komac, der »wilde« Joža.

Kugy machte Pläne, Komac führte sie aus.

Kdo pa je ta sedeči kip? To je naš ljubi Kugy, veliki pesnik in gorohodec. Kdo pa je tisti drugi? Ta pa je njegov gorski vodnik, Joža Komac, »divji« Joža. Kugy je delal načrte, Joža jih je uresničeval.

2. V mnogih primerih se natančnih časov, datumov in letnic ne spominjam več (Kugy).

Aus dem Leben eines Bergsteigers, München 1935 (str. 60).

Prijatelju Maziju sem hvaležen za mnoge stvari. Naj omenim samo dve: za njegovo natančno in naporno delo pri Splošnih kazalnih Planinskega vestnika, ki so mi zvest pomočnik pri planinskem spisju in za njegovo pot na šmarnogorsko Grmado, ki me

* »Zrasli v trentarskih strminah, ki so bile pesem njihovega življenja in katerih mojstri so postali...«

že dolgo let s privlačimi razgledi in sončnimi počivališči razveseljuje in nevsiljivo budi spomin na počutja v visokih gorah. Pri tem stresam jezo na tistega divjaka, ki je na odcepu od Poti svobode spravil proč pohlevno a koristno roko z napisom Mazijeva pot. Seveda pohitim še na njeno dvojico »goro Šmarno« in se spomnim Prešerna, njegove romance od Strmega grada, njegovih verzov »Vi, ki hodite na sveto Šmarno goro, blagor vam« in tudi tisto narodno »Stežica, strmica na goro drži...«.

Danes pa sem se napotil k Maziju zaradi njegovega zapisa »Konec s Simonom Klančnikom«, objavljenim v letošnjem Planinskem vestniku na strani 102.

Kugyjeve knjige niso samo planinska poezija, temveč tudi zgodovina odkrivanja Julijskih Alp. Nekod prevladuje inspiracija, fantazija in čustvena plat, drugod pa zgodovinski vidiki, povsod pa gre za resnične osebnosti in konkretno pokrajino.* Zato je zelo prav, da je Mazi opozoril v svoji skrbi za natančnost in temeljitost na nekatere pomote v Kugyjevih spisih.

Kugy je v svoji prvi in najbolj znani knjigi »Iz mojega življenja v gorah« imenoval svojega prvega vodnika Mojstrančana Klančnika p. d. Šimenca s Simonom, pravo ime pa mu je Janez. O Janezu Klančniku beremo v Aljaževih spominih, v rojstnih in krstnih bukvah, v Lovšinovih Julijskih vodnikih, pa tudi v prvih Kugyjevih spisih iz leta 1876. Zato tu ne utegne biti nobenega dvoma. Ker so bili poleg Klančnika takrat v Mojstrani še drugi gorski vodniki, ki jih je Kugy poznal, tako na primer Jurij Skumavec p. d. stari Šmerc, Gregor Rabič p. d. Grogar, Simon Pintar p. d. Preckin, je Kugy pomotoma pripisal Klančniku Pinterjevo ime. Svojo znamenito knjigo je Kugy pisal med prvo svetovno vojno, večinoma na fronti, ko je bil v Zahodnih Julijcih kot ekspert za zimске razmere (plazove), planinski referent pri gorski brigadi v Ovčji vasi. Pri nekaterih časovno že zelo oddaljenih dogodkih (40 in več let) se drobnosti ni več spominjal. Spoštoval je vestnost in natančnost v svojih spisih, zato se je opravičil, ko je priznal, da v svojem najučinkovitejšem razdobju od 1890 do 1910 ni ničesar objavil, z naslednjimi besedami:

»V mladosti rad pripoveduješ, v starosti spet rad čebljaš, mož na višku svojih moči pa stopa brez mnogih besedi od dejanja do dejanja. Ker pišem vse po spominu, se zaradi tega tudi zgodi, da se v mnogih primerih ne spomnim več natančnih časov, datumov in let.«*

Toda dober prijatelj ga je potolažil, ko mu je dejal: »Čemu dnevi in leta! Tega že davno ne delamo več. V gorah ni datumov, je le tako, kot pravi stara legenda: Gospodu je tisoč let en dan.«

ln zdaj pojdimo še na Cmir, Triglavov sosed, gledan z Dovtjega, je na levi strani najvišjega vrha. Stoji nad Vrtati, razkoračen kot mogočni stražar starega božanstva. Res piše Kugy v zgoraj omenjeni knjigi »Iz mojega življenja v gorah«, v odstavku Scabiosa Trenta, da je iskal čudežno rožo svojega srca leta 1878 po grebenih od Debele peči do Malega in Velikega Draškega vrha in Tosca. Ko se je ponovno povzpел na vrh Triglava, je prehodil še Mišelj vrh in planine tja do uskovniške strani. Preiskal je Vrata, severne in zahodne grape Cмира vse do njegovega vrha in krenil nato čez Luknjo v Trento.

Torej po severnih in zahodnih grapah Cмира vse do njegovega vrha! Menimo, da je Kugy v tem naštevanju ali združil več prvenstvenih tur v en zapis in leto, ne spominjajoč se natančnih datumov, ali pa je takrat iskal Scabioso po travnatih vesinah severne in zahodne, lahko dostopne Cmirove grape. Sicer ne bi bil objavil svojih vzponov v Zeitschrift des oesterreichischen Alpenvereines, letnik 1883, str. 370–412, med katerimi navaja tudi Cmir, o katerem pravi na strani 395, da je brezhibna skalna piramida, sosed Rjavine, med obema pa stoji Vrbanova špica. Čeprav se zdita obe konici skoraj nepristopni, če jih opazujemo iz Savske doline, je vzpon nanje preprost in lahek. In nadaljuje ravno tam:

* Pri romanu, v katerem sodelujejo resnične osebnosti gre vedno tudi za znanstveno resnico. Zato je nesprejemljivo pripisovati resničnim osebam in dogodkom izmišljene značajske poteze in vzbujati pozornost, samo da se fabula požiivi in postane bolj berljiva. Amicus Plato, sed magis amica veritas! * Dr. J. Kugy, Aus dem Leben eines Bergsteigers, Verlag Rother, München, 1935, stran 60, prevod M. M. Debelakove.

»Na obe konici sem se povzpел šele leta 1882 (v prvih dneh julija), na Cmir, če se ne motim, kot prvi turist. Od Klančnikove kočje v Vratih (1½ uro od Mojstrane), kjer sem prenočil, sem se vzpenjal najprej skozi strm bukov gozd, potem pa čez prhke prodnate rebri brez konca po grapi navzgor. Grapa, strogo južno usmerjena, drži k strmemu prevalu med Cmirom in Vrbanovo špico (2½ uri) in doseže od tu v eni uri širok, razdrobljen Cmirov vrh po revni rušnati ledini, više zgoraj pa čez zmerno strme, gladke plošče (plati) in končno kratek kos po zelo zanimivem, širokem grebenu vzdolž strašno strmih, divjih sten nad Vratih. Zgoraj je razsajal snežni vihar. Sestop po strmi prodnati globeli, 4 ure od vrha do Mojstrane. Priporočam vodnika Janeza Klančnika.«

V »Našem alpinizmu« (Mirko Kajzelj–Herbert Drofenik, 1932, založila »Skala«) je na strani 155 zabeleženo, da je bil na Cmiru prvi turist dr. J. Kugy leta 1882. Kajzelj je črpal podatke iz omenjenega Kugyjevega zapisa. Tako tudi Lovšin v »Gorskih vodnikih«, le da se je Lovšinu vtihotapil skrat v letnico in jo »popravil« v 1881 (lapsus calami). Aljaž piše v svojih Spominih, da sta planšarici Jera Petermanova (Vahica) in Špela Orehnikova, ko sta gonili gamse, preplezali iz Vrat Cmirovo steno, vendar drobnosti in letnice ne omenja.

Po vsem, kolikor je bilo doslej povedanega, ne moremo soglašati z letnico 1878 za prvi Kugyjev pristop na Cmir.*

* Vilko Mazi, Konec s Simonom Klančnikom, Planinski Vestnik 1973, stran 102.

NOV BOJ V JAPONSKI DIRETISSIMI – SEVERNA STENA EIGERJA

IVO KOTNIK

Gora je kot sreča, ki je res sreča,
a ujeti se ne da.

inili sta dve leti od takrat, ko smo se utrujeni, s solznimi očmi, poraženi, a kljub temu veseli vrnili iz severne stene Eigerja.

Takrat smo se ji komaj izvili iz ledenega objema.

Zopet stojiva pod njim, tokrat samo dva, tiha in mirna mu zreva v obraz kot bogu večnosti. Zdi se mi, da sva kot duše pod mogočnim breznom, preko katerega hočeva na vsak način priti.

Misli hitijo v preteklost, vrtajo, skušajo se spomniti vsake malenkosti od takrat, rade bi primerjale. Oči polzijo preko ogromnih skal, tenkih slapov in belih prtov, a vse se mi zdi tuje, kot da prvič opazujem to mogočnost.

Ko ga opazujem, postajam majhen, vse manjši. Pri srcu me stiska in obsojam se, ker sem se mu zopet približal. A želja po Eigerju je bila velika, prevelika, da bi se ji lahko uprl.

Nikogar ni, ki bi naju vzpodbujal, ko delava prve stopinje, polne pričakovanj in negotovosti.

Skala je vlažna in hladna, kot mrtva. Rad bi, da bi mi pod prsti oživel, da bi začutil kako diha, drgeta, kako živi. A noče, tokrat noče, svojo mogočnost hoče pokazati tudi s tem – ne sprejme naju. Midva pa jo sprejemava s strahom, kot otroka jo srkava meter za metrom.

Misli vstajajo, sprašujejo, pa ni nikogar, da bi odgovarjal.

Lahko upava? Bova uspela?

Morava, ne to bi bilo preveč, samo želiva si tega, želja pa je tako močna in pre-kipevajoča, da jo lahko le uspeh zaduši. Že drugič sem tukaj, ali me bo tudi tokrat zavrnil? Najrajši bi zajokal ob takih mislih. Ne, tokrat in nikoli več. Odločitev je trdna kot želja po vrhu. Počasi se dvigava, ni smeha, ni glasov, samo tu in tam se sliši opozorilo – kamenje pada, pazi, prijatelj.

Brezno pa se veča, vedno večja je razdalja med dolino in nama. Sva že v carstvu nečesa drugega, veličastnejšega in le pogled v dolino naju zopet spomni na življenje tam spodaj. Ga bova še kdaj dosegla? Koliko je tukaj nemih vprašanj brez odgovorov! Koliko tihih želja, vse so namenjene k istemu cilju.

Upehana stojiva na široki polici in se navezujeva.

Opravek je prijeten, saj se s tem izvijem mislim, ki se mi zde kot mora.

Še nekaj raztežajev in že sva pod Rumeno steno. Zdi se mi že domača, ni več tako pošastna kot takrat, ko sem stal prvič pod njo. Tokrat jo veliko hitreje premagujeva, saj sva samo dva. Zvečer je najina. Vsa premočena drgetava na polici pod lediščem ovita v temo tako, da se komaj vidiva. Prenočišče si urediva kar tukaj, saj zaradi teme in goste megle niti ne vidiva, kako je izpostavljeno.

Ko si za trenutek snamem čelado, se mi nekako izmuzne iz rok in že je ni več. Samo pomahnem ji še in »nasvidenje, nikoli več se ne vidiva«. Moja glava, kaj bo sedaj z njo, kako se mi v tem trenutku zasmili! A nič ne pomaga, treba bo biti še bolj previden.

Ko si uredim bivak in skušam zatisniti oči, ko se misli že razhajajo, votlo zadoni nad nama, tako da sem v hipu ves pod nahrbtnikom. Po nama že leti kamenje spoštljive velikosti. Bivak vreča je na več mestih preluknjana, midva pa sva k sreči cela. Je to prvi resen opomin, morda celo slovesen sprejem? Naju bo gora sedaj sprejela ali naju dokončno odbija?

Zjutraj se mokra, drgetaje od mraza, odpraviva dalje. Nebo nad nama je čisto, tako da se oči kar ne morejo odtrgati od njega.

Midva pa imava zopet težave, ko ugotoviva, da imava samo en sam par derez. Vse nama gre narobe, ni tako, kot si želiva. A kljub temu ne obupava.

Ne vem več, ali naj se smejem ali jočem, samo nekaj nerazumljivega mi prihaja iz ust. Vem, oba veva, da bo sedaj vse še hujše, da je sedaj zopet manj upanja, že tako ga je zelo, zelo malo. Toda volja in želja videti, kaj je na oni strani gore, zmaga. Ni pomislekov in ne obotavljanja.

Za naju je pot odprta samo naprej, kvišku, samo kvišku. Vrnitve nazaj ni, vsaj za naju ne. Tako mi govorijo Francijeve oči. Vem, da tudi on iz mojih bere isto.

Čas pa beži, ura je tukaj minuta, hiti kot reka tam spodaj. Že se vzpenjam po strmih ledu in si želim, da bi čimprej spet prijel za skalo. Oziram se v nebo, poslušam, gledam in predvsem hitim, ali bolje, bežim proti steni. Bojim se črnih pik, ki jih vidim vse polno na ledu, strah me je teh kraguljčkov smrti, še zlasti zato, ker si kar naprej mislim, da se na moji glavi ne bohoti čelada. Strmina pa raste. V nogah me začinja skeleti, v grlu me stiska, a postati ne utegnem in ne upam, naprej, samo naprej do skal. Ko zopet držim za sluzaste oprimke, si oddahnem, tudi glava se mi zdi varnejša kot na ledu. Za mano že naskakuje prijatelj, ali bolje, telovadi. Ko ga opazujem, bi se najrajši smejal, a se bojim, da ga bom užalil. Ker nima derez, si s primeži (jumarji) pomaga tudi na ledu. To mu odlično uspeva, saj je kmalu ob meni.

Toda stene sem se prehitro razveselil. Ta je v teh trenutkih še slabša kot led. To lahko kaj hitro ugotovim, ko dobesedno plešem na ozki polički, saj je vsa pokrita s tankim ledom – požledom. Kako nežna, čisto nežna morava biti z njo, da naju počasi, ped za pedjo spušča naprej.

Kamenje pa pada, blizu, čisto blizu in daleč od naju.

Samo da ne bi po nama, da bi le vsak kamen zgrešil, ali še bolje, da sploh ne bi padalo. Je to najina molitev? In h komu moliva? Ne vem, a prepričan sem, da nekdo sliši najino gorečo prošnjo.

Nebo pa je še vedno modro, kako mi je pri srcu ta barva, le tu in tam sameva kak oblaček, da je pogled še lepši. Veva, da se bodo ti okraski čez dan zbrali in nama zvečer orosili bivak, toda tega jim ne zameriva. Bolj se bojiva, da ne bi bilo tako. Oba veva, da bi bil vremenski preobrat za naju usoden. »Ne skrbi za vreme,« mi venomer zagotavlja Franci tako prepričljivo, kot da bi mu sam bog obljudil lepo vreme. Sam mu seveda sveto verjamem in v teh trenutkih se mi zdi nemogoče, da bi se zmotil. Še vedno počasi napredujeva, menjaje se v vodstvu. Tudi prvo srečanje, seveda na daleč, doživiva. Pod nama se na ledišču prikažeta dva alpinista, ki sta namenjena po klasični smeri. Samo pomahamo si, a kljub temu imam občutek, da je v tem skrita tudi želja: »Srečno, tovariša, da bi bilo le vse v redu.« Sedaj mi je zopet nekoliko lažje, ko vidim, da v steni le nisva popolnoma sama. Zdi se mi, da se kar nekoliko bolj veselo vzpenjam naprej. Verjetno je bil to prvi lepi trenutek, ki sem ga doživel v steni. Megla, ki naju zvečer zagrne, je ostudna, zdi se mi kot mrliški prt in tudi spominja me samo na nehanje.

Večer naju dohiti pod začetkom nove navpične stene, ki jo slutiva skozi meglo. Bivak si urediva na krušljivi, ozki in izpostavljeni polici. Tokrat bova prenočevala ločeno in tudi bolje je tako, saj se ponoči po prijatelju spet vsuje kamenje, a slišijo se le votli udarci ob čelado. Skoraj si predstavljam, kako bi bilo, če bi padalo tudi po moji glavi. Vesel sem majhnega previsa, ki me varuje pred kamenjem, pa čeprav čezenj vso noč spoštljivo kaplja voda, seveda name.

Noči so dolge, zde se mi neskončne, ne zaradi ur, saj ne počivava veliko, samo tako temne, negotove se mi zde in mraz je vse hujši.

Kako si v teh nočeh želim zvezd! Oči neprestano vrtajo v nepregledno belino in glej, zdaj so tu kot lepa misel, zde se mi kot nit, ki me veže z upanjem, z življenjem. Spanja ni, saj je prehladno, pa tudi misli neprestano uhajajo v temno prihodnost, v težke dneve, ki naju še čakajo. Bojim se jih, obenem pa si želim, da bi bili čimprej tu in mimo.

Najlepše je, ko se ozrem v nebo in vidim zvezde. Kako sem jih vesel! Pozabim na mraz in trpljenje. Skoraj srečen sem, ko jih gledam, najrajši bi jih vse privezal nase, saj vem: dokler bodo sijale, bo tudi lepo vreme in če bo to, potem bo tudi vse drugo dobro. Vneto si to zatrujem, da verjamem sam sebi. Tudi prijatelj je tak. Če ga vprašam, kakšno bo vreme, mi tako prepričljivo pove, da bo lepo, da mu brez pomislekov verjamem. Najrajši bi ga objel in stisnil k sebi.

Noč je dolga in mrzla. Ko si zjutraj ogrevam premrle ude, se nehote sprašujem, koliko bo še takšnih. Tega, kako temna je najina prihodnost, se zavedam šele sedaj v steni.

Od raztežaja do raztežaja je težje, klinov je vse manj, saj so jih švicarski alpinisti tukaj že kar vneto izbijali. Vse kaže, da so v steni pustili samo svedrovce. Ti pa so vse redkejši.

Težave se vrstijo, a sva se jih že privadila. Zdi se mi, da plezava že čisto rutinsko, misliva pa oba na isto, misliva na vrh.

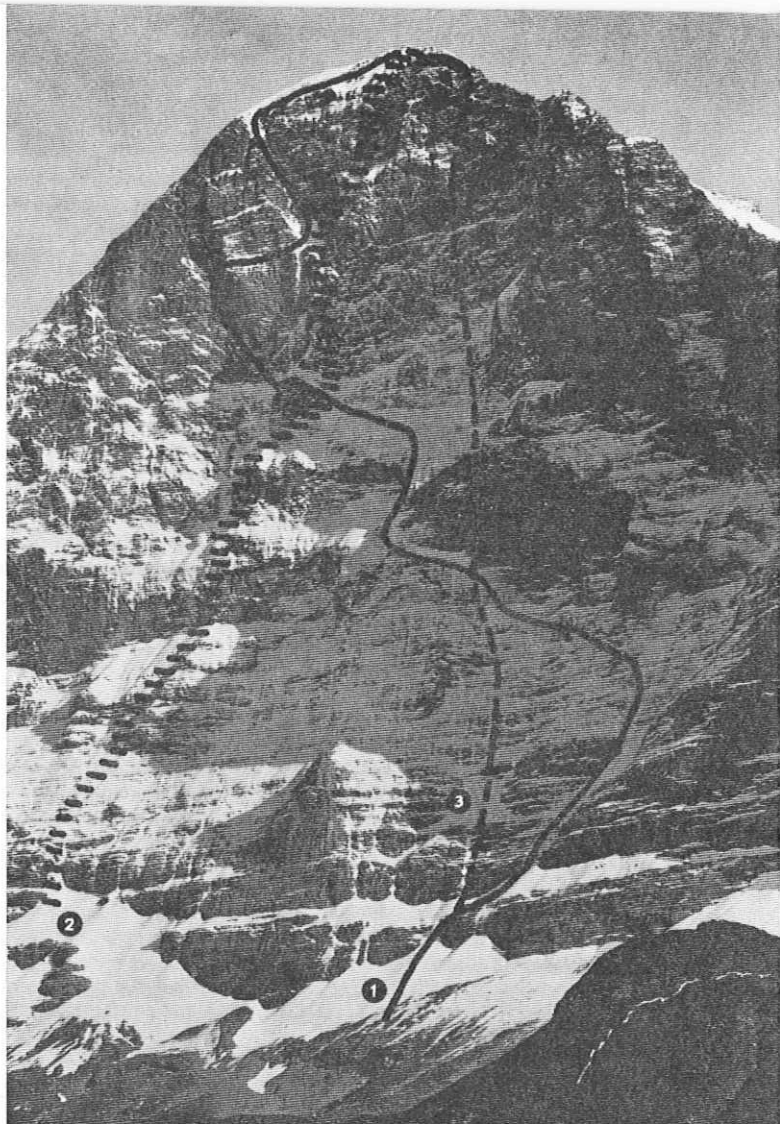
Ne morem in ne znam si predstavljati, kako bo, če bova lahko stala na ekstremu tega, kar si oba tako zelo želiva.

Velike težave nama povzročajo tudi pritrjene vrvi. Teh se začenjava že skoraj bati. Ko jih zagledam, se mi zde kot zveza z vrhom, z življenjem. Imam občutek, da bom ob vrvi varno dosegel začetek nečesa lepega, kar sem si že tako želel. Toda bele niti je naenkrat konec, konec pa je tudi poti naprej. Vrv se drži samo za led, še dobro, da je nisem uporabil, kajti gotovo bi bil z njo vred zgrmel v pošastno globino. Kam sedaj? Nekaj metrov levo opazi prijatelj svedrovec in niže še enega. Vrv me je že zopet zapeljala. Vrnem se in pričnem niže znova. Čas pa beži in beži kot reka tam spodaj. Ko si zvečer pripravljava naslednji bivak, sva že zopet odeta v megleno ogrinjalo. Ko bi naju vsaj grelo, pa niti tega noče. Hudo nama je, saj oba veva, da z meglo spet prihaja dež in mraz ali pa morda še kaj, kar strese me ob teh mislih. Nekaj malega pojeva, a hrane ni veliko, zato varčujeva. Zdi se mi, da tudi lačna nisva, saj si moram skoraj s silo tlačiti rozine v usta. Zopet bo dolga noč, a ne

Severna stena Eigerja

- 1 Normalna smer iz leta 1938 (21.–24. julija)
- 2 Smer Johna Harlina iz leta 1966 (od 23. februarja do 25. marca)
- 3 Japonska direttissima iz leta 1969 (od 15. julija do 15. avgusta 1969. To sta preplezala Franci Verko in Ivo Kotnik. Vsa slovenska javnost jima čestita, zaslužita zares priznanje. (Gl. tudi PV 1973/ članek Metke Rotovnik).

mislim nanjo. Iz megle že rahlo rosi, v telo se mi počasi naseljuje mraz, ki se ga bojim. Misli pa že spet romajo. Skušam se spomniti in dotakniti vsega, kar je za menoj. Rad bi se spomnil vseh lepih trenutkov, ki sem jih že toliko doživel v gorah. Želel bi najti primerjavo, morda vsaj eno skupno lastnost s tem, kar doživljam sedaj, a zdi se mi, da je ni, pa tudi primerjati nočem.

Iz razmišljanja me zdajci predrami bobnenje in brnenje kamenja. Po bivak vreči že letijo drobcji kot izstrelki in jo prerešetajo. Tudi meni šumi in zvoni po glavi, a ko se pretipam, ugotovim, da je kljub vsemu cela.

Rada bi se zavarovala, pa se nimava kam. Na vse strani zija prepad, nad nama pa je samo gladka stena. Samo k njej se še bolj stisneva, kot otroka k materi. Pa je hladna, neprijazna, mačeha.

Zjutraj je stena nad nama gladka ko zrcalo. Naravnih prehodov ne vidim in tudi ne slutim, vse se mi zdi izsiljeno, iztrgano naravi. In tu čez naj pride človek? Nehote se vprašam čemu. Ugriznem se v jezik in naženem vrtajočo misel, saj vem, da morava naprej. Počasi, čisto počasi se oddaljuje prijatelj od mene in venomer godrnja, zakaj ni suha skala, da bi se vsaj prilepil lahko. Led in skala, pa zopet led, težav noče in noče zmanjkati. Tukaj se že spet zaplezava, saj se švicarsko delo vse bolj krepko pozna. Pri spuščanju v pravo smer se poslovim tudi od »žimarja«, ki žalostno odleti

prek stene. Če se ne bi zaplezala, ga verjetno ne bi bil izgubil. Ko bi Švicarji samo vedeli, kako lepo mnenje imava v teh trenutkih o njih, bi jim verjetno bilo žal za dejanja, ki so jih storili. Sprašujem se, kako tukaj še morejo govoriti o planinski etiki. Vse bolj opažam in se zavedam, da v japonski direktissimi ni nobene etike, tukaj je samo še boj, nova borba za cilj ali za življenje? V tem trenutku pravega odgovora še ne vem, mislim pa da za oboje.

Čerti dan sva že v steni, a vrha še ne slutiva. Nad nama je še vedno velika navpična stena, ki jo le počasi premagujeva, in potrgane vrvi nama še vedno delajo težave. Stena noče in noče popustiti, daje nama vedeti, da naju ne misli izpustiti, vsaj za enkrat še ne. Ali pa nikoli? Oba sva že zelo izčrpana, veva pa tudi, da hrane ni več in da je sedaj vse odvisno samo še od telesnih rezerv. Zvečer sva zopet pri japonskem bivaku. Tukaj najdeva nekaj klinov, ki jih bova porabila, saj nama jih je že skoraj zmanjkalo. Najin bivak bo stal nekoliko višje, še kratko in strmo ledišče, pa zopet krušljiva skala in končno najdeva primerno mesto zanj. Zjutraj sva doživela še eno srečanje, saj sva opazila kar štiri alpiniste v klasični smeri. Bili so že blizu vrha, zato sva jim kar zavidala. Za naju pa so se začele težave še stopnjevati, saj sva opazila, da sva se že spet zaplezala. Zato sva se morala vrniti. Vrh sva že rahlo slutila, a napredovala sva vse počasneje. Klinov v tem delu že skoraj ni bilo več, tako da je orientacija zelo zelo težka. Izčrpanost pa raste, v ude se naseljuje prijetna utrujenost, komaj čakava, da bo konec, da bo vrh. A njega nikjer. Plezava hitro, brez pravega varovanja in tehnike. Ledišča so tukaj že tako strma, da sem moral uporabljati stremena, če sem hotel priti čez. Proti večeru dosežem mogočen in krušljiv previs, preko katerega je treba priti, saj sem na drugi strani že čutil izstopna ledišča. Po meni je curljala voda, ko sem se mu počasi bližal. Snamem dereze in skušam priti čez, a me ne spusti. Kot da mi hoče pokazati, da je to zadnja ovira, morda nerešljiva. Poskušam še enkrat, počasi se dvigam, zdi se mi, da bom zmagal, že se vidim na drugi strani, ko me vrže ven. V levi roki držim oprimek in padam. Prvi klin ni zdržal, slišal sem samo tenak glas kovine, ko je popustila, rahel sunek v telesu in že sem letel naprej. Takšen je torej konec! Čakal sem, da bo še prijatelja vrglo čez steno, saj sem vedel, da je njegovo varovališče daleč, zelo izpostavljeno, slabo. Padam in čakam na zadnji sunek. Naenkrat me stisne, vrv se npenja kot elastika, bo zdržala? Bo Franci zdržal? Ne, to je nemogoče, ta trenutek ga bom zagledal, kako v velikem loku leti preko mene. A glej, vse se počasi umiri, že spet je vse tiho, slišim le šumenje vode, ki še vedno teče po meni. Čez mene pa se že kot mrtvaški prt spušča megla in noč. V prsih me skeli, a bolečine skoraj ne čutim. Pokličem Francija, da ga vprašam, če je vse v redu. Vesel sem, ko mi pove, da je le njegov najmanjši prst poškodovan. Dolgo traja preden sva zopet skupaj, saj je bil padec dolg skoraj za cel raztežaj vrvi. Vrv je natrgana, le malo je manjkalo, pa bi popustila. Torej prej kot prijatelj. Objamem ga in kljub noči, lakoti in dežju sva za trenutek srečna.

Bivak si urediva kar tukaj, saj naprej ne moreva, ker se je že popolnoma stemnilo. In tukaj se prične najina najtežja noč. Popolnoma premočena, slabo oblečena drgetava v mrežah in razmišljava, če je sploh mogoče, da dočakava jutro. Začenja zmrzovati, temperatura tako hitro pada, da čutiva, kako voda nad nama dobiva kristalno obliko. Tudi nad nama se tvorijo kristali ledu, midva pa gibljeva, se vzpodbujava, da morava, morava zdržati. Iz megle se prikažejo zvezde, pod nama se vidi dolina. Ko gledam luči pod mano, se spominjam življenja tam spodaj. Spomnim se tople postelje, dobrih jedi, nehoti mi je hudo, da sem tukaj. Zakaj, zakaj sem se spustil v ta svet, kjer alpinizem ni več plezanje, ni lepih trenutkov, ampak ena sama preizkušnja zmogljivosti, bitka za obstoj. Spomnim se nekoga, ki me je nekoč vprašal kaj mi ta vzpon pomeni, če je to samo avantura ali življenjski cilj. Sva mar avanturista? Ne, preveč svet je zame ta cilj. To je najin življenjski cilj, če ga dosežem, ga bom znal ceniti vse življenje.

Prijatelj še vedno drgeta ob meni. Ko se ga dotaknem, me kar strese, saj imam občutek, da se dotikam ledene sveče. Tudi sam imam obleko zmrznjeno, a še najbolj

se bojim za noge, saj imam polne čevlje vode, sezuti pa se ne upam, ker potem najbrž čevljev ne bi mogel več obuти. Noč se vleče, razteguje se kot neskončna vrv, noče in noče priti jutro, ki si ga želiva in prosiva zanj. Ko naju doseže, sva vsa trda. Vse kaže, da sploh ne bova mogla naprej. Toda naprej morava, kajti če danes ne doseževa vrha, ga ne bova nikoli. Ko se malo ogrejeva, poskusi prijatelj levo od previsa in pride čez. Naprej vidi možnosti in tudi vrh sluti na obzorju. Upanja je zopet več, tako da ob plezanju oba še na hrano, ki jo tako potrebujeva, pozabiva. Zdajci me obsije še sonce, ki je znamenje življenja, sreče. O sončni žarki, zlato sonce, kako sem hrepenel po tebi, ko sem te ves teden opazoval, kako siješ vsemu svetu razen nama, izobčencema, poganoma, ki se spuščata v svet bogov.

Ledišče, po katerem se vzpenjam, nenadoma vzkipi, skoraj navpično se požene kvišku in spet popusti, obrne se na drugo stran in že stojim skoraj na vrhu. Dotaknem se sledi, ki prihaja verjetno iz klasične smeri ali pa so od deklet, ki jih čez nekaj trenutkov zagledava na vrhu. Toda ta hip jih še ne vidim, nikogar ne vidim, samo vrv stiskam tako, da me bolijo prsti. Kje si prijatelj? Sedaj te ne izpustim in če nama bogovi prerežejo vrv, se vržem za tabo v globino, drugače pa mi ne uideš, pa če tudi bi bil težak kot sama gora.

In potem se začne tisto, kar sva si oba vseskozi tako vroče želela.

Upehana, a vendar v duši potešena zreva nazaj v globino, v katero počasi kapljajo solze sreče.

Rad bi, da bi teh trenutkov nikoli ne zmanjkalo, rad bi, da bi se vlekli tako kot noči v steni. Nehote si zaželim, da bi bil lahko vsaj še enkrat tako srečen, pa čeprav vem, da je to nekaj enkratnega, nekaj, kar se ne more več ponoviti.

A že sem vesel, saj vem, da nama tega nihče nikoli in nikdar ne more vzeti.

P. S.: Plezala Franci Verko in Ivo Kotnik od 16. 8. do 22. 8. 1973, Velenje, šaleški AO.

MIRO GUTMAN

OČRNELO SONCE NAD MANO

*očrnelo sonce
se blešči nad mano
v kapljo vode
v krvav prah
raznaša veter
moje nade
na ostre konice
nepozabljenih dni.
ostal sem tukaj
razhoben
gledan skozi vekove
kako izginjaš
z reko in listjem
najinih sanj*

MIRO GUTMAN

ČAKANJE

*Čakati moramo na rojstvo
z rojstvom dočakamo — čakanje
čakati moramo v vsaki čakalnici
čakati, da nas nekdo pokliče
čakati na operacijski mizi
čakati ljubezen
čakati v svojem čakanju
čakati na zeleno luč
čakati pred vsako zapornico
čakati ali pa oditi v čakanju
čakati na pomilostitev
ali čakati na usmrnitev
moramo dočakati čakanje
moramo dočakati konec čakanja*

VSA POTA DRŽE V VRSNIK

LILIJANA AVČIN

Namesto uvoda

ežim na ležalniku zadaj za hišo ob bregu, ki je pravzaprav odreveneli val davnega zemeljskega plazua. Ta kotiček je moj dopoldanski svet, žalostna uživam sleherni njegovo podrobnost. Žalostna? Dovolj imam razlogov za to.

Pred mesecem dni sem tretji dan svojega dopusta v prelepem jutru z navdušenjem meščana, ki se mu je mesto do kraja pristudilo, opravljala običajna kmečka dela na našem malem posestvecu. Obračala sem seno na spodnjem travniku, trgala morilski srobot z bukve in smrečic v tistem pasu ob potoku, ki mu bahavo pravimo gozdčiček. Potlej pa sem začela žeti travo okoli rušja pred hišo. Tu ne kosimo, da kosa ne bi odrezala tudi kakšne vejice. Zdajci je prineslo po stezi soseda Pavleta s kužkom, za katerega vedno hranim razne pasje posladke. Vrgla sem srp v travo, skočila v shrambo po škrnicelj in ga ponudila Pavletu. Tedaj se je zgodilo. Z levo nogo sem stopila na ročaj srpa, rezilo se je obrnilo in me silovito usekalo po desni peti. Vroče mi je šlo po nogi navzgor, ozrla sem se na rano. V hipu sem vedela: Ahilova kita! Kakor pred leti Francè, Muma, Praček... Pol leta trpljenja, potrpežljivosti, predvsem pa tiste strahotne priklenjenosti... Od groze sem se sesedla. Čez pet ur sem bila že na operacijski mizi in zlate roke večšega zdravnika so se tri ure trudile, da popravijo mojo nerodnost.

Je bila neumnost? Lahkomiselnost? Smola? Usoda? Ali pa le maščevanje vrsniških bogov? Najbrž je bilo to slednje. Zakaj? Vsa leta, odkar je minila herojska doba včasih neznanskih naporov ob obnavljanju stare, razpadajoče hišice, smo prihajali v Vrsnik nekam hlastno. Izložili smo, kar smo pripeljali, napolnili nahrbtnike, pripravili drugo opremo in že smo hiteli na turo. Z naglico smo se vračali, brž pospravili po hiši in spet je brzel avto proti Ljubljani. Prijateljica Vida je večkrat vzdihnila: »Ali ne bomo nikoli uživali Vrsnika?«

Zdaj ga uživam. Ležim tu kakor drevo, ki so ga posekali, ko je bilo najbolj zeleno, nemočna, docela odvisna od pomoči svojih dragih. In zdaj jih spoznavam, ogledujem, občudujem posamič te čudovite lepote mojega Vrsnika, ki sem ga prej zmeraj gledala kot celoto. Trava na pobočju desno od mene se blešči v jutranji rosi, živo rumen citronček poplesava po čistem zraku in obiskuje avgustovske cvetlice drugo za drugo. Jutranje sonce se še pošev upira v macesne, ki smo jih bili posadili pred sedmimi leti. Zdaj so že krepki in veliki, sončne iglice se jim zeleno svetlikajo.

Oči se dvignejo in obstanejo na Črnem vrhu. Ves teman stoji tam in se mi posmehuje. Neštetokrat sem ob jesenskih popoldnevih, ko nam je vedno bolj zgodaj kradel tolikanj zaželeno sonce, jezno vzkliknila, da bi ga najrajši podrla. »No, sedaj je podrlo tebe«, se zdi, da govori. Ob njem prelaz Prédel. Kolikrat smo prihajali čezenj na čudovito razgledno pot, ki drži malo pod grebenom in visoko nad Lepeno na planino Duplje mimo malega k velikemu Krnskemu jezeru! Ali pa smo hodili v obratni smeri in se čezenj vračali. Že od daleč smo z očmi iskali naš ljubi vrsniški domek.

Oči, ah, le oči potujejo dalje. Podor! Mislim, da je tega že šest let. Bila je nedelja, pomagali smo možem pri začetnih delih za našo hišico. Tedaj se je začelo: pk in spet pk. Nekaj časa nič. Pa znova pk, pk in tako naprej ves popoldan. Prihajalo je s strmega gozdnatega pobočja desno od Prédela, po katerem se vije stara mulatiera na opuščeno planino Črni vrh. Zvečer smo se odpeljali. Ko smo se čez en teden vrnili, nam je že spodaj na mostu čez Sočo zaprlo sapo: s tistega prej tako sočnega, bujno poraslega pobočja je zijala v nas velikanska, grda, rdeča rana trikotne oblike, ki se je v spodnjem koncu cepila v dva gruščnata jezika. Bil je grozljiv pogled. Kmetje so povedali, da se je bilo zgodilo tisto nedeljo ponoči. Nenadoma se je utrgalo v gori in začelo grmeti s strahotnim hruščem in truščem nizdol. Siva megla je napolnila

vršniško dolino, smrdelo je po žveplu. Le kako je moralo biti pri srcu gornjemu Kavsu in ženi, ki imata najvišje ležečo kmetijo v neposredni bližini podora in ki ju zaradi neizrečeno lepe lege domačije s pogledom na Bavški Grintovec in vso rajdo tja do Jerebice imenujem vršniška kralja? Na srečo je z drevjem obrasla vzpetina v pobočju zadržala prodiranje plazu in tako se je udal le v oba jezika. Vendar pa smo še celo tisto poletje ob vsakem večjem nalivu poslušali bolj ali manj močno grmenje. Po našem stranskem hudourniku, ki je ponavadi sicer suh, pa se je valila gosta, rdeče rjava voda. Sedaj je podor miren in tih, rdečkasta barva se bolj in bolj umika belo sivi, odneslo pa je seveda tisto lepo pot in silne količine lesa.

In če mi oči poletijo naprej in se ustavijo na Kaludru (1980 m), desnem stražarju vršniške doline. Nekajkrat smo z njega uživali čudovite poglede na našo ljubo dolino z Grintovcem, v ozadju pa tja proti Rombonu in Kaninu, proti Krnu, Peskom, Komni z vsemi njenimi vrhovi. Tu se konča moj dopoldanski svet.

Popoldne mi prenesejo ležalnik tako, da gledam v Kuk (2019 m), ki je levi stražar Vrsnika. Nam kratki sonce zjutraj, vendar je veliko bolj usmiljen od Črnega vrha. Zato in pa ker je tako lep v jutranjem soncu in večernih zarjah, tako ves odet v čudovito planinsko cvetje, po katerem se pasejo planincev nevajeni tropi gamsov, naj bo na svojem mestu, nikoli me ne razjezi. Desno pod njim se beli svetla stena z meliščem pod seboj, tam je lepa planina Za skalo. Kolikokrat smo na žametnih tratih že tam počivali na poti s Kuka, Travnika, Čela ali od Sedmerih jezer. Nagajivo mežika siva kočica z roba v dolino. Misel, da se letos le še pase 190 ovac tam gori, me pomirja. Saj že toliko časa grozé, da jo bodo opustili kakor vse druge.

Obrnem glavo v levo. Pod Kukom pada stena v dol, ki ga slutim v podaljšku zareze na mojem obzorju: prelepi Ravni dol, naša najlepša izletna točka, za katero se je bilo treba še pred leti močno potruditi ob bajnih tolmunih njene vode navzgor, zdaj pa je dosegljiv z imenitno speljano gozdno cesto. Na srečo je zaprta za široki promet. In potem se ozrem nanj, ki zaključuje moj popoldanski svet. Siv, zajeten, kakor ogromna žival iz pradavnih časov leži lenobno zleknjen nad mnogobarvno Sočo Bavški Grintovec (2344 m), simbol naše doline. Njemu velja prvi pogled, ko se zjutraj zbudimo (»Le kakšen bo dan?«) in zadnji, preden se porazgubimo spat, zlasti kadar se ves bajen koplje v blede meščevi svečavi. Kolikokrat smo že zjutraj ob pogledu nanj presenečeno vzkliknili »Sneg!« Tudi ob najbolj nenavadnih letnih časih, julija, avgusta!

Ali pa njegove nevihte! Kadar se najavljajo, se drenjamo pobožno zbrani na gornjem balkonu in gledamo, gledamo. Pripode se tam od Kanina zeleno rumene, zlovešče in grozljive, spremlja jih piš, da prevrača moje uboge rože na polici spodnjega balkona in se upogibljejo visoke smreke ob potoku kakor šibje. Potem zapraskečejo bliski, dolgi, slepeči, razparani. Grom potresa ozračje, ulije se kot ob potopu. V nosnice vlečem tisti posebni vonj po dežju. Ko je vse pri kraju, nastopi mir zunaj in v nas. Bili so časi, ko sem ga gledala poželjivo, hrepeneče, neučakano, včasih že kar z jezo! Tako blizu je, tako polna ga je naša dolina in vendar nisem mogla nanj. Cela štiri leta je to trajalo, ko smo slednji prosti trenutek porabili za delo na hiši in nismo smeli niti pomisliti na ture. Potem pa smo si ga privoščili od vseh strani. Nekajkrat iz Soče, tudi po Tonetovi varianti po direktnem žlebu navzgor, potem iz Zadnje Trente s sestopom v Sočo in najlepšo pot: iz Bavščice na sedlo, potem pa po grebenu na vrh in spet sestop v Sočo. Od nekdanj sem oboževala ture, ki se v eni dolini prično in v drugi končajo. In zdaj ga poznam, ta silni, od strel raztreskani Grintovec prav do njegovih obisti. In ko se takole negibna sprehajam po njem le z očmi, vem: tamle se konča hladni, senčni gozd čokatih bukev, gorskih bork, zdaj se pričinja tisti del poti, kjer rase v bujnih šopih prelepa latasta trava, ki si jo vsako jesen natrgam naračaj, da me vso zimo spominja na ljubo goro naše doline. Že sem na tistem kosu poti, tako čudovito razgledne, kjer bi naredil le en napačen korak vstran, pa bi se znašel na soškem pokopališču. In tamle je lovska kočica s klopico spredaj, na kateri obvezno posediš, čeprav baje domuje gad pod njo. Potem hoja med macesnovjem po visoki, ostri travi, iz katere se bliskajo beli cvetovi izredno velikih

ivanjščic. Potlej pas rušja, vmes bujno cvetje, omamni vonj klinčkov in murk. Že je tu okrešelj pod vrhom, sneg, kratek žleb, vrh. Blažen razgled v tri doline: soško, Zadnjo Trento, Bavščico.

Povesim pogled. Oči mi objamejo našo ljubo, belo, s posivelim lesom krito in opaženo hišico, ki mi je v tako tolažbo sedaj v moji nesreči. Kako je že bilo da smo postali njeni srečni prebivalci?

Hišica v Vrsniku

Dolga leta smo hodili na planinske počitnice v Trento. Tisti čas mi je odkril nepopisne lepote v koncu gornje soške doline in prvokrat v življenju sem se povzpela na vrhove, ki ga obkrožajo. Tu ne mislim na velikane v ozadju, Triglav, Razor, Stenar, Prisojnik. Te sem poznala že od prej. V mislih so mi tisti pravi trentarski ki se pno v vis takoj nad Sočo in branijo pozimi nekaj mesecev soncu, da bi se zagledalo v njene zelenkasto modre vode: Jerebica, Goličica s Kuklo, Ozebnik, Čisti vrh, obe Tičarici, Velika in Mala. Te gore imajo zame poseben čar. Nanje večinoma ne kažejo znamenja ob poti. Ko stopaš po ozkih stezah ali po zaraslih mulatierah, se močno začudiš, če srečaš človeka. Če pa si dovolj tiho prišel okoli vogala, se utegneš spogledati iz oči v oči s tropom gamsov, ki se te niti preveč ne ustrašijo. Pač pa kdaj pa kdaj tebe spreleti zona ob nenadnem hrupnem sfrfotu malega ali velikega divjega petelina ali ko se odlepi od sive skale skalna jerebica, ki je prej nisi opazil. Povsod pa te preseneča tiho ali glasno žuborenje kake vode, ki pada v drobnem curku čez gladke skale v prelepe temnozeleno tolmune. Če je tura že za teboj, se jim ne moreš upreti, vržeš s sebe vse in planeš v hladni objem.

Vse to in podobno nam je zavidalo za vselej. V hišo, kjer smo bili gostje, smo lahko prihajali le julijo in to za natanko odmerjen čas. Kadar je bilo treba proč, je bil pravi dan žalosti. Ni in ni se hotela poleči. Trenta je lepa tudi avgusta, še lepša septembra in posebej najlepša oktobra, čeprav segajo temne sence njenih vrhov vse globlje v dolino. Samo to silno hrepenenje, da bi bila lahko ob Soči čim dlje poleti in tudi sicer, kadarkoli bi pozelela, je nagnilo Franceta in mene, da sva začela iskati ostarelo, propadlo domačijo, podirajoč se senik, opuščeni hlev, karkoli že, kar bi bilo mogoče spremeniti v človeško bivališče, varno zavetje za poletje in zimo.

V Trenti sami se je upanje kmalu izkazalo za jalovo, v Zadnjo Trento, čeprav je od vsega najlepša, nisva hotela, ker pozimi ni dosegljiva. Levo in desno od Soče v smeri proti Bovcu se ni pokazalo nič pravnjega ali pa sva bila nerodna. To bo še najbolj verjetno. Tedaj nama je pokazal lovec domačin v Vrsnik, češ da je tam primerna, že dvajset let samevajoča hiša. V njej sta nekoč živela starčka, potem je on umrl, stara Neža je ostala sama. Prišel je dan tudi zanj in hišica je osamela.

Čudno! Dodobra sva poznala stranski dolini gornjega Posočja, Trebišnje in še zlasti Lepeno, po kateri nas je zmeraj vodila pot h Krnskemu jezeru in še naprej na Krn. Sèm v Vrsnik pa nas ni zaneslo skoraj nikoli. Nekam nejevoljna sem šla tisti dan s Francetom na ogled. Bila sem razočarana, pričakovala sem, da se bo našlo kaj bližje Trenti, cilju mojega hrepenenja. Ta dolinica se mi je zdela tako drugačna od nje. Bil je eden tistih soparnih, vročih julijskih dni, ki so bili prejšnja leta v teh krajih tako pogosti in po katerih se je potlej vselej razdivjala nevihta. Morda je dušeči zrak doprinesel svoje. Francetu je prišlo na misel, da bi šli tja – spremljala sta naju, vsa radovedna, najina draga prijatelja Vida in Lev – ob Vrsniku, hudourniku, češ naj bi spotoma videli, kako čudovita voda je to. Začetni stezici je sledila divja goščava prepletajočega se trnovega grmičevja, ležečih starih debel in vej. Bila sem vsa opraskana in pot je lil z mene.

ln potem se je prikazala. Obstala sem kot ukopana. Tole? Kar sem videla, je bilo več kot žalostno. Tam je stal nekdanji domek dveh starih ljudi, brezupno je tudi on lezel v zemljo, gol v svoji dvajsetletni zapuščenosti. Pokrivala ga je trhla streha, trhle so bile naoknice edinih dveh oken, trhle in komaj še varne lesene stopnice v oba stanovanjska prostora. Spodaj dva hleva na skalnatih, popolnoma neobdelanih

tleh. Mi štirje, ki smo vse prej kot veliki, smo z glavo trčili v strop, da se je usulo po nas. Pred hišo razvaline pohlevnega kozjaka, okoli nje gošča visokih kopriv, vse naokrog razmetane prazne, zarjavele pločevinke, stare cunje, odpadki. Povzpeli smo se po majavih stopničkah: prvi prostor nekdanja kuhinja, drugi nekdanja spalnica, oboje pa temno, najbrž še bolj zaradi modro pobarvanih sten. Zdaj so tu začasno prebivali dalmatinski delavci, ki so gradili gozdno cesto. Po tleh so ležali bedni pogradi, po kotih umazani škarpeti, v stene so bili zabiti žebliji, na njih umazane hlače in suknjiči, nekaj obrtgarjih podob golih žensk. S težavo sem tiščala solze. Tudi to upanje se je podrlo. »Pojdiva, France, tukaj nimava kaj iskati,« sem rekla. Poklapani smo odšli. Moram pa priznati, da France in prijatelja še zdaleč niso bili tako črnogledi kot jaz.

In tako se je zgodilo, da sva prišla v Vrsnik še enkrat. Dan je bil lep in svež, hodila sva po poti. Nenadoma so se mi oči odprle: Kako lepa je vendar ta dolina! Bohotno zelena, da ji v tem pogledu ni podobne v Gornjem Posočju, obdana od temnih gozdov, smrekovih, mešanih z listavci, da ni takih nikjer v teh krajih. Oči so mi obvisle na obeh vrsniških stražarjih, na Kaludru in Kuku. Niti slutila nisem tedaj, kolikokrat bom hodila pod njima od opuščene planine na Črnem vrhu do tedaj še močno žive planine Za skalo, obe v rajskih macesnovih gajih. Kolikokrat bom stala na Kuku in zrla v ta nam sedaj tako ljubi Vrsnik! Nisva šla več v hišo, ampak sedla njej naproti poleg skale ob tedaj suhem hudourniku brez imena. Z desne naju je božalo šumenje Vrsnika, v travi okoli naju je cvrčalo. Nikjer žive duše. In tedaj sem jo pogledala z drugimi očmi, hišico-sirotico. Nebogljena je čepela tam v bregu s premoogočnim Bavškim Grintovcem v ozadju, ovitim v rahle meglice. Kakor da vdano čaka, kdaj se ji sesuje streha, kdaj se podro stopnice, kdaj se razvalijo surovi, kamniti zidovi – usoda premnogih domačij v teh ubogih krajih. Ali se ni pri okencu prikazala stara Neža in pomignila, češ: »Prikličite vendar spet življenje v ta moj dom!« In že sva jo zaklenila v srce.

Ampak, ali bo šlo? Bo mogoče odklesati veliko skalo v hlevu spodaj? Kako bo z gradivom brez ceste? Bomo lahko pripeljali vodo, očistili strahotno zanemarjeno okolico? Bomo...? Šlo bo, sva sklenila, stopila do lastnika in udarili smo v roko. In res je šlo – s pomočjo domačinov. Štiri dolga leta je trajalo, štiri dolga leta pričakovanja, veselja in nemalokrat skoraj obupovanja. Štiri leta tudi naših žuljev, štiri leta razbolelih hrbtov. Sedaj je tu prisrčna, dobra, kakor skrbna koklja svoji planinski družinici. Poskušala bom povedati, kako zelo nam je približala gore in ljudi te doline. Da bi mi uspelo!

(Se nadaljuje)

MIRO GUTMAN
HOČEM OSTATI
MAJHEN

*zaljubil sem se
v majhne stvari*

*danes,
v svetu velikanov,
sem se zaljubil
v majhne stvari
srečujem jih povsod
kakor srečujem
tudi svoje
življenje,
ki je polno
majhnih stvari
zato danes, pred križiščem,
ko stojim in gledam
kako razne poti
vodijo moje prijatelje
v svet velikanov
hočem ostati
majhen*

OD ŠTORA DO DENARJA

JOZE VRŠNIK

e v prvi polovici prejšnjega stoletja (1800) se je v Robanovem Kotu (pa najbrž tudi drugod) začelo veliko sekanje lesa. Najprej v Veži, pozneje na Podeh, Sedelcih, Starem stanu, pa v Ognjiščih, Turnih, v Sušju in Hojkinem hribu pod Strehalco.

Kolikor lesa so v poletju nasekali v Veži, so ga morali v jeseni delavci s cepini potegniti v bližino žlebov in plazov in ga tam zložiti na kupe, in tu je moral počakati zime. Če je bila zima ugodna, to se pravi, če je bilo veliko, čim več snega, proti koncu zime veliko juga in zgodnja pomlad, takrat so bili veliki snežni plazovi. Ti plazovi so izgledali vse žlebove, napolnili vse kotline, zakrili veliko skal v stenah in pod stenami in segli čim dlje. Takrat je bilo treba ujeti pravi čas. To pa je bilo zelo težko, ker je bil »ta pravi čas« zelo kratek. Malo prezgodaj je bilo pretežno in zaradi plazov prenevarno priti do platanic (hlodov), zloženih na kupe. Če so pravi čas zamudili, je sneg že odkopnel od sten, med plazom in stenami so nastale zevi, v katere je zdrsnilo veliko platanic, ki so bile s tem uničene, zgubljene. Iz globokih, tesnih žlebov Jelenskega in Lukeževega grabna jih ni dobil nihče.

Če se je posrečilo ujeti pravi čas in dovolj delavcev, so možje odšli zgodaj zjutraj obloženi s cepini, sekirami, lopatami, krampizarji in hrano po še globokem, večkrat pa še hudo zmrzlem snegu do platanic. Že pot do platanic je pomenila veliko trpljenje, nevarnost in izgubo časa. Platanice je bilo treba najprej odkidati, kar je bilo težko in zamudno, saj je bilo na njih veliko snega in še primrznen je bil. Ko so to naredili, so začeli rušiti kupe platanic. Zdrvele so po plazju do sten in čez stene. To rušenje je bilo težko, še bolj pa nevarno. Kogar bi zajel kup platanic, si lahko mislimo, kaj b' bilo z njim. Platanice so padale čez visoke stene Golobčkovega plazju, kakor bi čez steno stresel škatlico vžigalic. To sem še sam videl, ko smo tam leta 1937 nasekali še nekaj lesa nad stenami. Pod steno je nekaj platanic zdrvelo do konca plazju. Veliko se jih je pod steno započilo v trdo zbiti sneg tako globoko, da jih ni bilo mogoče »izgrizti«, dokler ni sneg dovolj odkopnel. Pri tem padanju platanic čez steno se jih je veliko »pobilo« (zlomilo, razbilo, na treske strlo). Če so dobili pod steno polovico platanic »zdravih«, so bili lahko zelo zadovoljni.

Kupov platanic nad stenami je bilo več, zato se je vsa stvar ponavljala dalj časa in po več plazovih. Platanice pod steno je bilo treba v deževnem vremenu spraviti, do kamor je bilo mogoče z vprežno živino do njih. Ker je bil prevoz poleti nemogoč, so platanice morale počakati prihodnje zime, ko so jih z voli po snegu potegnili do Kogla, od koder so jih po Beli plavili do Savinje.

Na Podeh pod Ojstrico so posekali debele macesne do vrh Podov. Naprej gor v stenah, kjer nič ni, pa nismo sekali, je kot priča na sodni razpravi rekel pokojni osemdesetletni Janez Plesnik leta 1932, ki je bil nekdanj Robanov sosed Govc (Golec).

Teh platanic ni bilo treba spuščati čez steno, treba jih je bilo pa s cepini spraviti na plaz in po plazju do konja. Kolikor jih pa niso mogli spraviti na plaz, so jih morali s cepini spraviti do konja, kar na ponekod zložnem prostoru ni bila lahka stvar. Od tu so z voli in konjem morali platanice potegniti na stran (do planšarije), tu so jih zložili na kupe, kjer so se sušile in čakale prihodnje zime, ko so jih potegnili do Cenkovčeve drče.

V Ognjiščih in Turnih les ni bil v tako trdih rokah kakor v Veži in na Podih. Tu ni bilo delo tako nevarno. Platanice je bilo treba vsekati (takrat so imeli še slabe žage – kovaško delo – in so rabili le sekire), izdelati (čim bolj gladko pri deblu odsekati veje, deblo očistiti skorje) in pustiti do jeseni, da so se osušile in olajšale. S suhimi je delo lažje in manj se ubijajo. V jeseni so platanice spravili s strmine v dolino, kar ni bilo čisto lahko, tako hudo kakor v Veži pa le ni bilo. Slabše je bilo v kraj brega,

kjer je veliko kamenja, ki se je v stoletjih nakotalilo s Turnov. Od tu so platanice z voli in s konjem potegnili do pota in Cenkovčeve drče.

Z lesom pod Strehalco (to je Knezova planšarija) in Hojkinem hribu je bilo spet hudo. Treba ga je bilo spraviti daleč do kraj Sušja, kjer so ga zložili na kup. Od tu do Legarja so morali napraviti rižo, da so se izognili visoki steni Pihavnika. S platanicami, ki so jim ušle čez to steno, niso imeli nič več opravka. Od njih so ostale samo še treske. Zato je morala biti kakih sto metrov dolga riža močna in globoka, da jim je čez rižo in čez steno ušlo čim manj platanic. Od Legarja je po Cenkovčevi drči vsaka težja platanica zdrsnila po strmini skozi v dolino, le drobiž se je zatikal ob zaprekah.

Približno polovico lesa iz Hojkinega hriba je šlo v Sušje in po riži na Legar. Drugo polovico so morali spraviti v plaz in hudournik Zlebnik. Tu so morali spravljati les po ponekod zelo tesnem žlebu z mnogimi »skoki« in ovinki, zato je bilo to delo težavno, nevarno in zamudno. Ko so končno spravili les pod steno, so ga tu zložili na kupe. Na pomlad, ko so že napravili rižo od korita (napajališča) do kupa lesa pod stenami, je raz Strelovce prihrumel velik snežni plaz (kar se zgodi redkokdaj) in na debelo zasul cel kup lesa in podrl precejšen del riže. Še sreča, da je bilo to v nedeljo, ko delavci niso bili na delu. Rižo so napravili novo, niso pa utegnili čakati na to, da sneg skopni, ker so morali na delo drugam. Zato so platanice pulili izpod plazov in jih po riži spravljali do korita, nekdanjega napajališča za živino, od koder so jih z živino potegnili do Kogla. Mojster, pokojni Matija Grobelnik (sem ga še poznal), je opominjal k previdnosti, pokojni Pečovnik (Franc Krivec) je bil takrat še mlad, spreten in korajžen možak. Ko že nobeden ni hotel pod snežni plaz, je Pečovnik še šel. Premaknil je platanico, tedaj se je pa slišalo, kakor da je nekdo globoko vdihnil. Pečovnik je to slišal in odskočil iz snežnega predora. Prav na izhodu ga je sneg, ki se je podrl, še ujel in stisnil na skalo. Tri rebra mi je zlomilo, pa sem jo še poceni odnesel, je rekel, ko mi je to pripovedoval.

Zapisal sem že, da so les vlačili z živino do Cenkovčeve drče, kjer je ravnica. Od tu naprej do Travnika in skoz Travnik ni strmo, je pa nagnjeno toliko, da po dobro zglajenem snežnem tiru les (platanice, hlodi) drsi brez vprežne sile do kraj Travnika, kjer se po kratki strmini prevali na Prode. Manjše količine lesa so potegnili z živino do kraj Travnika, za večje količine so pa napravili tir. Na celi progi so obložili pot do Cenkovčeve drče do Travnika, skoz Travnik pa v ravni črti do kraj Travnika z debelimi hlodi na obeh straneh tira. To oblogo so na zunanji strani dobro utrdili. Med levo in desno oblogo so pustili prostora toliko, da so neovirano drseli skozenj tudi najdebelejši hlodi. Ko je zapadel sneg, so ga na tiru z lopatami dobro stolkli in zgladili. Ob nastopu mraza je sneg zmrznil in se spremenil v led. Takrat je nastopil »sigont«, kakor so temu rekli, hud, suh mraz brez vetra. Tedaj je bilo treba čas dobro izkoristiti. Ves dan in tudi ponoči, so spuščali platanice na tir, platanice pa so druga za drugo drsele po tiru do kraj Travnika, kjer so padale na Prode. Prenehali so z delom samo toliko, kolikor je bilo potrebno zaradi hrane, počitka pa so si privoščili komaj par ur na dan, nekoliko več pa, kadar je »dahnil« jug in riža ni »vlekla«. Sonce jim sigonta ni kvarilo, ker na Travnik pozimi dva meseca ne posije. Če so imeli oblogo dobro utrjeno in je sigont dobro držal, so na ta način premaknili v nekaj dneh veliko lesa za eno postajo naprej. Če jim vreme ni bilo naklonjeno (jug, sneženje), so delavcem tekli šihti, spravilo lesa pa je trajalo dolgo. Končno pa je bil les spravljen pod Travnik. Vozne ceste za prevoz lesa z vozovi iz Kota do Savinje ni bilo. Prevoz lesa z živino je bil mogoč le po snegu s klinci ali kvečjemu na saneh. Strmega klanca (nekdaj zelo strmega) pod Travnikom so se morali izogniti s spustom lesa po strmini na Prode. Vlaka ali prevoz skoz klanec je bil prenevaren za ljudi in živino, kadar klanec zaledeni, pa nemogoč. Prevoz ali vlaka izpod Travnika je bil mogoč samo do Kogla ali največ do zadnjega ovinka pred Robanovimi njivami.

Od tega ovinka na njive je bil strm klanec navzdol, na njivah mlaka in klanec navzgor, na grič pred hišo. Za les prevoz nemogoč. Šele naš oče so napravili novo pot od Kogla do hiše. Od Kogla do njiv zložno, čez njive ravno.

Vso težo in trpljenje s prevozom lesa izpod Travnika do njiv je morala nase vzeti živina. Se zdaj se mi smilijo voli in konji ob spominu, kako so prevažali les ob visokem snegu. Raz Robanove njive do Savinje spet ni bilo poti, dokler je niso naš oče dali napraviti na svoje stroške.

Za dostavo lesa do Savinje je bila edina pot potok Bela. Ob spomladanskem kopnenju snega na gorah se prebudijo studenci za Robanovim mlinom in voda v potoku naraste do velike moči, ki jo še povečuje velik strmec struge. Takrat je Bela zmožna nositi težke hlode. Ima pa to lastnost, da na prodih od Robanovega do Govčovega mlina nese sila veliko peska in pogosto menja strugo. Ko so tod plavili les, so morali s platanicami obložiti obe strani vode. Tako so stisnili vodo, da je nesla platanice naprej. Brez te obloge se voda razširi po prodih in teče plitvo in brez moči. Pogosto se je zgodilo, da je voda vso to oblogo vzdignila, raznesla in spremenila tok. Ko so zjutraj začeli z delom, je bil tam najvišji nasip peska, kjer je sinoči tekla voda. Prav to se je zgodilo opoldne, ko so bili na kosilu in še večkrat dnevno. Zmeraj je bilo treba oblogo obnavljati. Šele pod Govčevim mlinom se struga stisne v tesen in ima voda silno moč, pa tudi hitre ovinke v tesnih med velikimi skalami. Tu bi bila obloga – zaklada – na mnogih krajih nujno potrebna, a voda vso sproti razvali. Zato voda velikokrat za skalami nagrmadi velike kupe platanic. Odpiranje teh kupov pa je bilo velikokrat smrtno nevarno, težko pa zmeraj. Stari plavci so to dobro znali. Že od daleč je tak plavec presodil, kateri hlod je treba »spodgrizti (pajsat)«. Ko je to storil, je odskočil ko maček, voda je vzdignila platanice in cela grmada je z velikim truščem lomastila naprej, dokler se ni spet kje »zabilo«. Morda komaj deset metrov naprej. Neizkušen novinec se je pri tem odpiranju lahko mučil cele ure, če mu ni prišel izkušen mož na pomoč.

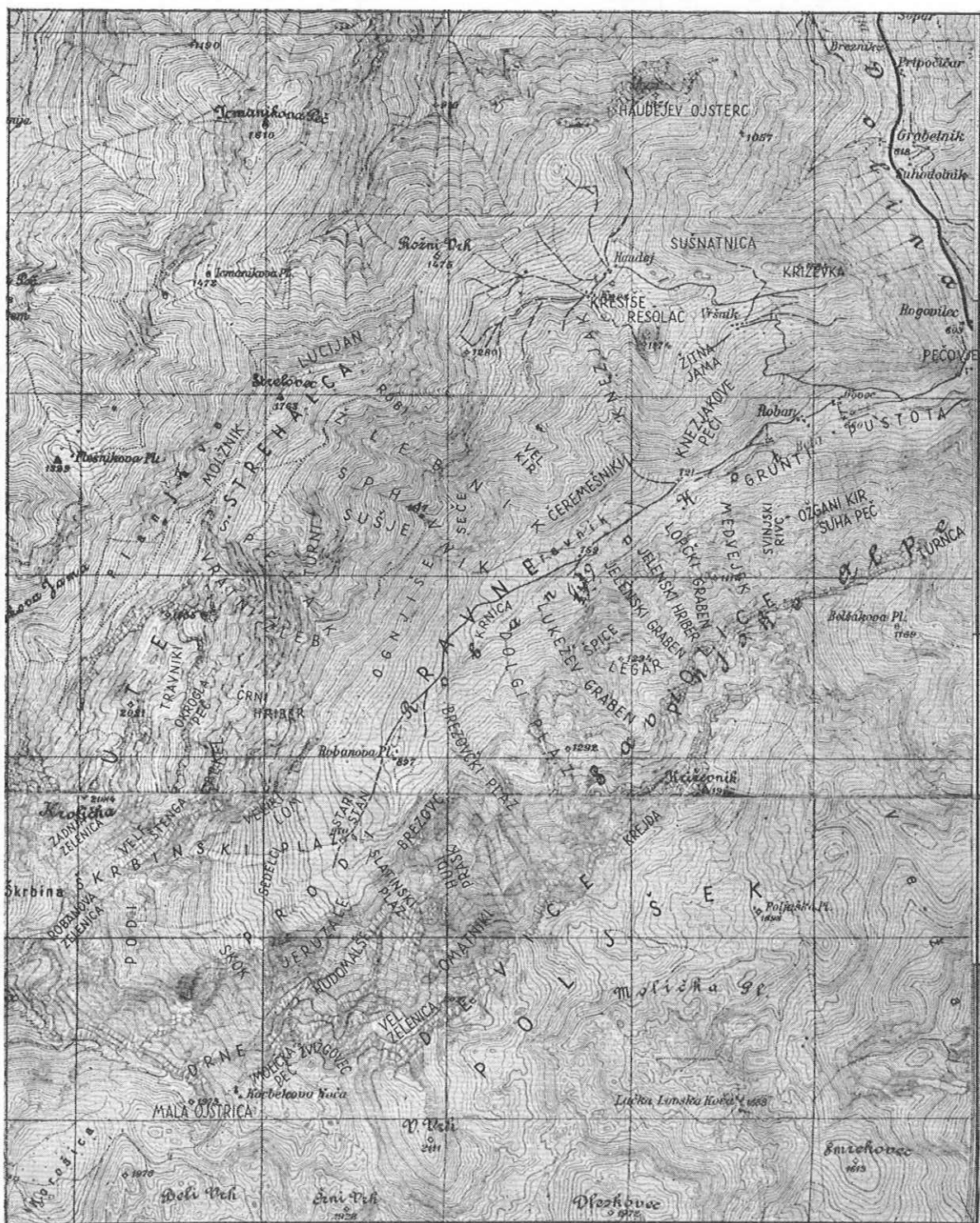
Da so se izognili igranju vode z oblogo in vsemi hloidi na prodih med mlinoma, so napravili leseno rižo ob ovinku pred Robanovimi njivami čez njivo in ob potoku do Govčovega mlina. To rižo so morali močiti, ker po suhi riži ne drsi. Od tam naprej so les plavili.

Končno, šele po več letih, je bil les v Savinji, po kateri so ga plavili do Ljubnega ali Rečice, kjer je imel kupec svojo žago. Šele ko je les prevzel kupec, ga zaznamoval s svojim znamenjem in ga zaplaval v Savinjo, so dobili denar za les.

Kakor je iz opisanega razvidno, je bilo z lesom ogromno dela, trpljenja in stroškov. Veliko delavcev je pri tem imelo delo in zaslužek. Veliko delo so opravili tudi domači, sami in z živino, a za »olcarje« in plavce je moral biti denar, za domače je bil pa večkrat izkupiček za les prekratek. Žalostni so ostali pri izgubi, ki jo je povzročilo neugodno vreme in je bilo zaradi njega dolgotrajno delo. Večkrat je bilo treba prodati vole ali posekati les kje v bližini, da so z izkupičkom krili izgubo pri lesu, od katerega so upali na lep dohodek. Najprej so morali vložiti velik denar za sekanje in spravilo lesa iz oddaljenih gozdov, potem še vedno dodajati za prevoz in plav do Savinje, denar se jim je pa vračal šele po več letih. Kdaj pa kdaj jim je pa »sreča potegnila«, tedaj so pa nekoliko pozabili na zgubo in trpljenje pri lesu iz oddaljenih gozdov.

Naš stari oče Jaka so posekali les v Kotu na senčni strani (desno od hudournika). Les sta kupila dva poljanca. Tako so takrat imenovali lesne trgovce iz Ljubnega in Rečice. Dala sta nekaj denarja »naprej« (na račun). Oče so morali les posekati, spraviti v hudournik, ga potegniti po strmini na trato ob potu in ga tam zložiti na kup. Po pogodbi bi kupca morala v določenem času les na tem mestu prevzeti in takoj plačati. Nadaljnje delo, prevoz in plav, bi šlo na njun račun. Poljanca sta preračunala,

Kdor pozna Robanov Kot, mu bo vsako ime na tem listu obudilo lepoto tega mičnega in obenem veličastnega sveta. Pokojni Robanov Jože ga je oživiljal tudi s skrbjo za ledinska imena.

da bo stroškov več, dobička pa manj, kakor sta pričakovala, zato sta pritiskala na očeta, da jima v ceni popustijo. Oče niso popustili, poljanca nista hotela lesa prevzeti, les je pa ležal na mestu dolgo čez rok. Oče Jaka so na sodnji zahtevali, da les prevzameta in plačata. Poljanca sta se trdovratno branila, prva in druga razprava zadeve nista rešili, vse je že kazalo, da bosta poljanca zmagala. V tretji razpravi so pa oče rekli, da bojo ta prostor zasadili s smrekicami, zato zahtevajo, da kupca odstranita in plačata les. Tedaj je navzoči državni gozdar pritrdil očetu, sodišče pa gozdarju in poljanca sta zgubila. Les sta morala prevzeti in plačati, kakor je bilo v pogodbi določeno. Očetu Jaki ni bilo veliko za pogozdovanje, tedaj je imel veljavo pašnik. Ker so pa ravno s tem pravdo dobili, so besedo držali. Naš oče Martin so mi še pokazali v vrsto vsajene smrekice, zdaj se vrste ne poznajo več.

Še pred opisano pravdo je neki Nežič kupil od starega očeta Jaka bukovino pri Bukovi bajti. Bukovje so izsekali in hlode spravili na kupe. Bogati Nežič je sprevidel, da naprej ne more več, zgube je že dovolj. Pustil je hlode, kjer so bili in odšel. Hlodi so strohneli na mestu. Vidni so še zdaj, na njih pa raste lep smrekov gozd.

Naš oče Martin so prodali bukovce v Kotu. Rok za izpolnitev pogodbe je bil pet let. Prodali so jih neki firmi iz Gradca, ki je imela svoj obrat v Ljubiji pri Mozirju. Ko je potekel rok pogodbe, je bilo zgube dovolj, obrat v Ljubiji je prešel v roke domačinov.

Bukovje v Kotu so nekoč prodali nekomu, ki je hotel hlode sežgati na mestu in pepel prodati neki tovarni. Tudi ta poskus se je ponesrečil. Videl sem še v Kotu bukove klade, dolge in debele, ki so bile od obeh strani ožgane, zato še čvrste, od zgoraj pa strohnele. Zdaj jih ni več, pogodba o tej kupčiji še obstaja.

Kjer so izsekali gozd in odpravili hlode, je ostalo še vejevje in vrhovje. To so požgali, na požganišču so vsejali rž, ki je v dobrih letih veliko prispevala k prehrani ljudi. Za ržjo je bil pašnik, za pašnikom spet gozd. Večkrat pa se je zgodilo (v suhih letih, da je z vetrom ušel ogenj predaleč in so nastali gozdni požari. Ker je ves Kót ledeniška tvorba, v ravnini pa hudourniška naplavina, v Kotu ni druge prsti kakor prst iz strohnelega rastlinstva, in še tega ni veliko. Ta humus, če je zadosti izsušen, gori. Zato ob nastopu gozdnih požarov za ognjem ostane samo pesek, skala in pepel. Pepel, kolikor ga ne odnese veter, odplavi voda ob nalivih. Tako za gozdnim požarom ni ostal ne gozd in ne pašnik, ki so ga s požigom hoteli pridobiti. Tak skalnat ali peščen prostor pogozditi se ne splača, ker sadike ne uspevajo. Preden se pa s semenom samo pogozdi, vsaj za silo, poteče sto in tudi več let. Zato previdnosti z ognjem ni nikoli dovolj. Ognjišče, Turni, Črni hribr, Veža, Sečni ker, Čeremešniki, Knezovi Robi, Lucjan in Resolac povejo in pokažejo dovolj. Iz navedenega se vidi tudi to, da je tu gozd treba izkoriščati zelo, zelo previdno, da že tako zelo revna zemlja ne osiromaši še bolj.

Ko so zgradili vozno pot do Savinje, je plav lesa po Beli v glavnem odpadla. Dve plavi po Beli pa še sam pomnim. Vožnja lesa se je podaljšala na Štenšce (štengice). Od tu naprej je bil klanec prestrm za nekdanje zavore, zato so poleg pota napravili leseno rižo in po njej spravljali les do Savinje, pozneje do Knezove žage.

Zdaj je iz kmečke poti nastala cesta (nekdaj z delom domačih in sosedov, drugo z delavci gozdne uprave), sposobna za prevoz lesa s tovornimi avtomobili. Les je treba dostaviti do ceste, tam ga prevzamejo in odpeljejo. Vse nadaljnje delo za nas odpade, odpade pa tudi delo in zaslužek solčavskih delavcev, ki morajo zdaj na delo v Nazarje ali kamorkoli.

Prav tako kakor Robanovi, dostikrat še hujše spravilo in splavljenje do Savinje, so imeli naši gornji sosedi. Spominjam se še iz otroških let, kako je bilo, ko so Knezovi »prignali« (kakor se reče) les v Žlebnik, na Knezjak ali na Kogel. Z dvema paroma močnih volov so Knezovi pripeljali krmo za vole in hrano za voznike. Krmo so

odložili na hlev, potem so ves teden pridno vozili les. Voli so prenočevali v hlevu, vozniki pa v hiši, kjer so se vsi premraženih grela in sušili pri topli peči ali na peči. V soboto proti večeru so odpeljali domov, uro daleč v hrib. Od celotedenske vožnje zmučeni voli so proti domu hiteli tako, da so jih vozniki komaj dohajali. V ponedeljek, če je bilo vreme ugodno, so spet pripeljali hrano in krmo. Na delo se pa volom ni tako mudilo kakor domov. Ko so Knezovi nabavili konje se je vožnja lesa precej spremenila, še bolj pa, ko so pri Rogovilcu postavili hišo, hlev in žago.

Tudi v Logarski dolini, v Matkovem Kotu, Proštiji in Podolševo so imeli z lesom težko in velikokrat neplačano delo. Kolikor večja nadmorska višina, toliko hujša, daljša in debelejša zima, toliko večje in daljše trpljenje z lesom, toliko večji stroški, toliko manjši izkupiček za les.

Zdaj po solčavski »panoramski« cesti odpeljejo les še pred zimo iz zgoraj navedenih krajev. Zato je izkupiček za les boljši, trpljenja pa veliko manj. Tudi dovoz raznih potrebščin na hribovske kmetije je veliko lažji. Nekdaj z vola, pozneje s konji, zdaj s traktorji. Prej peš, zdaj z avti. Manjka pa trdnih tal pod nogami. Zato je utihnila pesem in mladina odhaja. Odhaja kamorkoli, pa četudi na slabše.

Naš oče Martin, stari oče Jaka in praded Joza so bili gospodarski in delovni ljudje. Denar, ki so ga dobili za les, ni šel za alkohol in ne za potrato. Porabili so ga za odstranjevanje kamenja z njiv, za napravo treh vodovodov, za nove stavbe, katere so gradili velike in močne. Po sto letih so še trdne, potrebne pa so popravila, da se prilagodijo sedanjemu času. Tudi Govčovo posestvo so kupili stari oče Jaka. Že v prejšnjem stoletju so kupili mlatilnico in slamoreznico, stroj za sekanje (drobljenje) stelje so napravili doma. Vse to je bilo na vodni pogon. (Marsikje so mlatili s cepci še do druge vojne.) Že v prejšnjem stoletju so zgradili tri hleve. Postavili so jih tako, da so prvega zvezali z drugima dvema; z vozom se lahko pelje skoz prvega na drugega in tretjega. Tudi hišo, ki je stara že nad sto let, so zgradili veliko in prostorno, dovolj za veliko družino. Naš oče so že v tem stoletju dvakrat popravili hišo, zgradili velik svinjak, v Travniku še večji hlev, v Kotu bajto (zidano hišico) in zidan hlev. Vse to do začetka prve svetovne vojne. Seveda pa se vse to ni napravilo samo z izkupičkom za les. Tudi iz živinoreje so bili dohodki.

Tako sem nakazal potek dela z lesom od štora do denarja. Kaj in koliko je pa skrito v besedah: sekanje, spravljanje, vožnja in plavljenje lesa, pa v besedah delo, trpljenje, skrb za plačilo delavcem, zlomljena rebra, zguba in neplačano delo, to more slutiti le medlo, kdor tega ni sam doživljal.

Prešlo je. Prešla je kolikor toliko tudi odvisnost od vremena, vsaj pri lesu.

KOMISIJA UIAA ZA VAROVANJE

a strokovna komisija Mednarodne unije alpskih združenj je zasedala letos od 25. do 29. oktobra 1973 v Andermattu (Švica, v kantonu Uri pod prelazom Sankt Gothard). Zastopniki iz osmih držav so skušali pojasniti praktične zmožljivosti različnih dosedanjih varovalnih načinov pri plezanju v skali in katere lahko plezalcem priporoče. Vsakomur, ki je poskuse že opravljal oz. sam prikazoval, pa tudi vsakemu od številnih gledalcev je moralo takoj postati jasno, da je treba še vedno močno uporabljano varovanje čez ramo v primeru resnih padcev nujno poslati v alpinistični muzej, saj se že pri faktorju padca 1 (z višine varujočega, a z nenapeto vrvjo) varujoči lahko resno poškoduje. Če je ta stari način vseeno vzdržal toliko padcev, potem je to le zato, ker se je na ta ali oni nosilni način sprevrgel v bolj ali manj dinamični padec (trenje vrvi v vponkah, ob skalo, podajnost teles obeh plezalcev ipd.).

Tako je zanimanje veljalo zgolj različnim vrstam dinamičnega varovanja, pri katerem vrv spustimo ob močnem tornem zaviranju kontrolirano zdrsniti za neko dolžino, na kateri se »živa sila« (kinetična energija) padajočega pretvori predvsem v tornu toploto po različnih elementih varovalne verige (skala – klini – vponke – varujoči – vrv – badli – skala). Ločeno smo študirali varovanje prvega in drugega v navezi. Pretehtane in preskušene so bile pač vse metode, ki so alpinistom danes na voljo, tudi v raznih inačicah. Tako npr. vrvna zavora Abalakova (ZSSR). Pri tej ne zaviramo na dragoceni glavni vrvi, temveč na nekaj metrih tanjši dodatni, ki jo varujoči nosi za pasom v torbici; dalje nemška zavora Sticht, ki jo močro priporočajo, zavora Hopf in njej sorodna angleška inačica, zavora Munter (Švica) in končno v PV (1973/7 str. 352) že opisani polovični italijanski čolnarski vozec. Vse so predvajali specialisti oz. iznajditelji-konstrukterji. Večina teh načinov in naprav pa terja, da vodimo vrvi z zaščitnimi rokavicami, kajti brez njih se dlani prehudo odrgnejo ali celo ožgo, kot sta dva primera tudi dobesedno krvavo dokazala. Podpisani sem doprinesel in prikazal način, kako se v vseh primerih nerodnim rokavicam lahko izogneš, pa še dodatno varovanje za primer lastnega padca nosiš s seboj: vrvi ne držiš z roko, temveč vsaj z eno – znano – spojko Hieblerjevo (Salewa), peresno lahko napravico, ki se z njo zlahka vzpenjaš ob vrvi navzgor (npr. če si obvisel pod previsom ipd.). Če jo pri tem za ročico ob zaviranju še več ali manj pritegneš, uravnavaš s tem učinkovitost zaviranja in tako dolžino vrvi, ki pri tem zdrsne skozi varovalni sistem. Stvar je popolnoma uspela. Seveda bi se našle še drugačne rešitve s podobnim učinkom, npr. če bi varovalno roko potegnili v rokav vetrovke. Po napreji pripravljenem delovniku smo vrednotili preko 30 dejavnikov na rezultate preskusov. Najvažnejši bi bili: nevarnost poškodbe, dolžina zdrsele vrvi, doziranje zavorne sile, enostavnost uporabe, uporabnost naprave še za druge namene (npr. za spuščanje ob vrvi, za blokiranje vrvi), podajanje in pritegovanje vrvi. Vse teste smo opravili s 80 kilsko utežjo (stare kamionske gume s kablom v sredini) in s 4 faktorji padca od 0,6 do 2 (padec čez vsa dvojno dolžino varovalnega dela vrvi).

Vsi preizkusi so bili posneti na magnetni trak po VIDEO sistemu. Zatem so jih večkrat predvajali, da bi bila diskusija o njih čim popolnejša. Preizkusi bodo tudi objavljeni, da jih bo razsoden alpinist lahko ovrednotil sam in sam izbral zase najprikladnejšo rešitev. Nevarne metode bodo označene in odsvetovane. To bo izvršila ožja študijska skupina članov komisije. Pokazala bo tudi na možnosti nepravilnega ravnanja s sicer dobrim varovalnim načinom. Naj omenim namerno prikazan slab način, ko varujoči ni trdno privezan na varovalni klin, temveč varovan le z ohlapno vrvjo. Tega neprijetnega opravka se je lotil znani neutrudni nemški alpinist Pit Schubert. Učinek bi moral videti prav vsak plezalec vsaj v filmu: neizprosni poteg vrvi ga je v hipu vzdignil od tal, ga bliskovito zasukal v popoln salto in ga zopet postavil na tla, tako da je odtrgalo čevlju podplat, Pitu pa zlomilo palec na nogi. Vendar niti ob tem ni odnehal in ie poškodovan še sodeloval.

Na prihodnjem zasedanju bomo preskušali še razne načine navezovanja (čez pas, okrog prsi, s pasovi le zgoraj ali s sedežem itd.). Za to je komisijo povabil španski delegat v plezalno šolo Mont Serrat pri Barceloni.

Nadalje smo napravili v višini 3000 m prve poskuse dinamičnega varovanja v strmem snegu. »Padajočega« v obliki drsečih obteženih sani ni zdržal nihče... Veliki ruski alpinist Abalakov je komisijo pozval, da ta izredno važna preskušanja v snegu in ledu izvrši prihodnje leto v kavkaških gorah. Predlog je bil sprejet z velikim navdušenjem.

Vrvi so dale na razpolago švicarska »Arowa«, avstrijski »Teufelberger« in nedavno pogoreli nemški pionir »Edelrid«, ki pa si je med tem k sreči že opomogel. Kljub številnim silovitim padcem (faktor 2!) se nobena vrv ni pretrgala!

Navzoč je bil tudi dosedanj predstnik komisije in sedanj predstnik UIAA, univ. profesor matematike v Ženevi dr. Jean Juge – klub 60 letom še vedno aktiven plezalec – šestostopnjaš (Zapadni Dru, Walker ipd.). Z vso avtoriteto UIAA podpira praktično tako zelo pomembno delo komisije, posestrime komisije UIAA za varnostni material, ki bo prihodnje leto zasedala v maju pri nas na Bledu. Komisija je bila pred leti na Bledu ustanovljena na moj predlog.

H koncu – in to nalašč – moram omeniti ter nadvse pohvaliti vzorno organizacijo zasedanja. Vodil jo je prav po vojaško znani polkovnik švicarske vojske Peter Baumgartner, vodja zvezne šole za gorsko vojevanje (Eidgenössische Gebirgskampfschule), dolgoletni šef švicarske nacionalne smuške ekipe in delegat FIS na smuških tekmovanjih februarja na Jahorini. Mobiliziral je vso šolo, vse inštruktorje in tehnike. Vse je ubogalo na migljaj, vse je kljub silovitemu ledenemu vetru in snegu zdržalo v navpičnem granitem skalovju divje soteske pri Hudičevem mostu med Göschenenom in Andermattom. Prijazni naš vselej aktivni Abalakov brez prstov na rokah in nogah si je lahko od tam kar iz stene natančno ogledal v skalo vklesani spomenik generalissimu Suvorovu iz napoleonskih vojn, ko so bili za spremembo Francozi podobno ponoreli v svoji grandomaniji kot nedavno Nemci pod vodstvom nekega patološkega avstrijskega peskarja.

Za čudovito organizacijo, dragocene praktične rezultate, prijetno planinsko vzdušje in tovariški pogostitev, na kateri smo v »loteriji« zadeli švicarske vojaške zimske kape začuda prav vsi tisti s pomanjkljivo frizuro, na čelu z Abalakovim, gre vsa hvala stroaemu polkovniku. Ker bo našo komisijo v bodoče prevzel on, je že to samo zadostno zagotovilo za jasne in praktične zaključke v tako obširni in tako važni problematiki, kot je varovanje v gorah v vseh mogočih razmerah in okoliščinah.

dr. ing. France Avčín
predstnik komisije UIAA za varnostni material

LETO 1974 – TUDI LETO PLANINSKE KNJIGE

STONE STROJIN

sako leto znova z neskritim zadovoljstvom ugotavljamo porast števila članstva v planinskih društvih in obiska v planinskih postojankah. Statistike zgovorno dokazujejo nagnjenje slovenskega človeka do take organizacije, ki se zavzema za aktivno preživljanje prostega časa v naravi.

Vendar aorniška dejavnost ni le zgolj fizična dejavnost. Gore so – kot je nekdo posrečeno dejal – knjiga, ki jo bereš z nogami.

Če smo že pri knjigah in to planinskih, moramo, žal, ugotoviti, da pa obisk v Centralni planinski knjižnici PZS upada. Pogoji za obisk so izredno ugodni. Brezplačen vstop za vsakogar, ne glede na članstvo v PZS – svetla, prostorna, mirna in pozimi centralno ogrevana čitalnica, najbogatejša tovrstna knjižnica v Jugoslaviji s prek 6200 knjig, revij in drugih gorniških tiskov, odprta razen julija in avgusta, ko je čas za najintenzivnejšo gorniško dejavnost, vsak ponedeljek in v sredo popoldne. In vendar je obisk knjižnice neodpušljivo majhen.

Kdor je samo stopil k stenskim omaram v Centralni planinski knjižnici, je lahko spoznal, da je v tem knjižnem skladu zbranega ogromno gradiva. Žal je vse to znanje o gorništvu – znanje pa je, kot je že rekel Platon, hrana duše, samo shranjeno in vpisano v kartoteke.

Nemalo smo za to krivi tudi planinski delavci, čeprav vedno poudarjamo, da gorniška dejavnost ni zgolj fizična. Poročila o Centralni planinski knjižnici so v vseh poročilih za skupščine in seje glavnih odborov, diskusije o njej pa ni. Ta članek je zato informativne narave za bralce Planinskega Vestnika, ki se kot naročniki osrednjega slovenskega glasila najbolj zavedajo, kaj pomeni pisana gorniška duhovna dvornost. Mimogrede povedano: PZS letno nameni skoraj stari milijon dinarjev za nabavo knjig in druge potrebe, kar vsekakor niso majhni denarji za tako že utesnjeni predračun planinske organizacije.

Če z obiskom Centralne planinske knjižnice primerjamo število članstva PZS, primerjamo tudi naklade gorniških knjig (poprečno 3000 knjig) nesorazmerje med izrazito fizično rekreativno in kulturno dejavnostjo v gorništvu.

Ali mar to pomeni, da današnjemu človeku zadostuje že lastno dojetje gorskih lepote, lastna spoznanja pri gibanju v gorah? Ali naj to pomeni, da človek ob veličastnih spoznanjih znanosti ne čuti potrebe po izobraževanju v knjižnicah? Ali je morda ta gorski prostor res tako »znan«, da človek ne potrebuje več knjige, ki zbrano piše o njem?

Vprašujem se, ali ni človekova zasičenost z vsemi mogočimi informacijami, plačano propagando, prozornimi prognozami in obljubami že onemogočila kakršnokoli drugačno dojetje, kaj šele vrednotenje. Samo tako je mogoče še zagovarjati človeka, češ fizična navzočnost v gorskem svetu mu je že dovolj, ga duhovno sprost, pomirja in osvežuje, posebne priprave morda več ne potrebuje. Nekaj hrane in obleke v nahrbtniku! Morda se je naveličal kulture v goščavi bolj kričečih in vsiljivih ustanov? Planinska knjiga z ilustracijami bi nas prav v današnji porabniški družbi morala opominjati na dni, ki smo jih doživeli v prostranstvu gora, tišine, svetlobe, vertikale in zelenja.

Morala bi nam biti prisposoda gorniškega sveta, ob kančku prostega časa zvečer, da se preselimo v svet jutrišnjih načrtov, v oazo spokoja in obnove. Ob njej se vračajmo v preteklost in zamikajmo v jutrišnji dan.

Planinska knjiga je rezultat najintimnejšega človekovega sodelovanja z naravo. Potrebna je seveda dispozicija, potreba po naravi, fantazija, načitanost in še kaj. Da bi popularizirali planinsko knjigo med mladino, smo uvedli planinsko bralno značko. Upajmo, da bodo planinske knjige zato hitreje krožile iz rok v roke. Cilj naj ne bo samo značka! K sodelovanju pri tej akciji želimo pritegniti naše založbe, da bi ob večji nakladi postregle s popularnejšo ceno. V sodelovanju z Zavodom za šolsivo SRS bi radi dosegli da bi vsaj ena od knjig Planinske založbe prišla med obvezno šolsko čtivo. Primerno bi bilo, če bi prosvetni delavci ob predmetu »spoznavanje prirode« ali zemljepisu vsaj opozorili na domačo planinsko literaturo, ki opisuje najlepši košček naše domovine.

Z akcijo planinske bralne značke želimo še nekaj več, kot mladino popeljati v gore in ji v roke potisniti planinsko knjigo. Želimo v njej zbuditi impulz, da sama seže po peresu in se izpove mimo šablone.

Literarna tvornost je hkrati izročilo in poslanstvo, ki preživi svoj čas.

MIRO GUTMAN

TIŠJA OD SANJ

*tišja od sanj,
od diha, od vetra,
tišja od poletnega dne.
Kakor da vse
zvezde neba
počivajo v tvojih očeh.
V tvojem srcu
žive sončna poletja,
vse ptice sveta,
vse radosti,
vse lepote,
vse grdobije,
vse tihote,
vse ljubim,
vse živi v tebi.
Dovoli, da poljubim tvoj glas,
ki poje
na vseh vejah
jutra.*

MIRO GUTMAN

SAMOTA

*samota
kakor uvelo sadje
diši v skledi žalosti.*

*na mizi čakanja
stoji
zlomljeno krilo nad.*

*prizor me svominja
na davno preminule
ure.*

KUGYJEVO POSVETILO V KNJIGI »AUS DEM LEBEN EINES BERGSTEIGERS«

ALFONZ KOPRIVA

ilo je leta 1953, ko sem nekega poldneva prišel iz šole »Bratov Polančičev« v Mariboru, kjer sem takrat služboval, po opravkih v knjigarno MK na Partizanski cesti 9 v Mariboru. Tu sem namreč naročal zase, za šolsko mladino in šolski knjižnici različne publikacije. Takrat je stopil v knjigarno mlad moški in ponujal prodajalki v odkup neke knjige. Kot navdušen ljubitelj knjig sem ga naprosil pred prodajalko, če mi dovoli pogledati prinesene knjige. Ko sem s presenečenjem zagledal tudi Kugyjevo delo »Aus dem Leben eines Bergsteigers«, izdano l. 1925 pri založbi Bergverlag Rudolf Rother v Münchnu (strani 340 z dodatkom »Anhang – Literatur Verzeichnis ter Verzeichnis der Abbildungen) s Kugyjevim rokopisnim oz. lastnoročnim posvetilom, datiranim: Maribor 30. 1. 32, sem naprosil prodajalko, če jo lahko kar jaz kupim, nakar sem knjigo takoj plačal, zavedajoč se kot bibliofil in prav tako navdušen planinec, koliko vrednost predstavlja to delo že zaradi lastnoročnega avtorjevega podpisa, njegovega globokoumnega citata in datuma. Besedilo posvetila je namreč takoj na 1. tiskanem prednaslovnem listu tole:

»Kein Gebet, kein Glaube macht den Menschen frömmer als die Einsamkeit des rauschenden Waldes, als die Himmelsnähe auf den ragenden Gipfeln der Berge!«

Maribor 30. 1. 32

Dr. Julius Kugy

»Nobena molitev, nobena vera ne naredi človeka pobožnejšega kot samota šumečega gozda, kot bližina neba na kipečih vrhovih gora!«

Nisem mogel ugotoviti, ali so to Kugyjeve besede ali, kot bi bilo sklepati iz naznačenih narekovajev v rokopisnem posvetilu, pisanem v kurentni pisavi – so povzete po kakem drugem nemškem avtorju.

Prav tako tudi nisem mogel ugotoviti, komu je veljalo gornje besedilo; morda prvotni lastnik knjige še živi in se bo na ta komentar morda celo javil.

Kugyjevo knjigo z dragocenim lastnoročnim podpisom in posvetilom bom poklonil mariborski »Visokošolski in študijski knjižnici«, da bo tako zanesljiveje ohranjena in dostopna na vpogled vsem.

ZIMMER-JAHNOVA (1968)

CIRIL PRAČEK

ajmanj mesec dni je trajalo, preden sem lahko izpolnil obljubo. Argentinski prišeljenec iz Jesenic France me je prosil, naj ga popeljem skozi triglavsko steno. Zaradi slabega vremena in drugih najrazličnejših obveznosti sem odlašal in prelagal iz dneva v dan. Končno sem si vzel tri dni dopusta in v znosno lepi soboti sva se potegnila zgodaj zjutraj v Vrata. Tu sem za vsak primer vpisal v knjigo, kam greva, in že sva spešila v breg.

Spotoma mi je povedal, da je ena izmed redkih njegovih življenjskih želja, da bi preplezal triglavsko steno. Med te redke želje je spadalo tudi, da bi videl še enkrat svojo rodno deželo in da bi dosegel neki težji vrh v Argentini. To dvojje se mu je izpolnilo, orestala je le še Stena.

V Argentini porabi ves prosti čas za gore. So zelo daleč, živi v Buenos Airesu. »Gore me spominjajo na rodno zemljo.«

Štirinajst mesecev je delal kot biokemik v eni izmed argentinskih antarktičnih postaj, da si je prislužil potreben denar za dolgo pot. Te postaje so v ledeni samoti,

zato je zaslužek primerno visok. Pokazal mi je tudi izbrane diapozitive s te postaje, ki jo obdajajo čudovite gore.

Okoli polosmih sva vstopila, skupaj z nama tudi dva mlada Avstrijca, fant in dekle. Šla sta skozi kamine v slovenski smeri.

Plezarija po nemški smeri je bila zelo prijetna, ker je bilo precej hladno. Mrzel veter in oblačno nebo ni obetalo nič dobrega. In res je pod Nemškim stolpom pršil dežek. K sreči se ta dež ni zlil v močnejši nalive. Tako prijetno je rosilo, da naju ni motilo, le skala se je zmočila.

Vrhovi v okolici so bili grozljivo temni, megle so se gnale in spuščale, stena je bila zdaj popolnoma zakrita, zdaj odkrita. Mešalo in kuhalo se je kakor v kotlu. Grozljivo veličastje.

Hitro sva napredovala, ker je dobro plezal. Na Nemškem stolpu sva se vpisala in doživela pozdrav obeh Avstrijcev s Zlatorogovih polic. Naj kreneva zaradi dežja v slovensko smer, ali naj tvegava, da naju zasneži v Zimmer-Jahnu?

Presodil in premislil sem vse okolnosti. Odločil sem se za tveganje. Sneg me ne bo ustavil. France je tu. Kdaj bo zopet, je veliko vprašanje. Naj mu dan vsaj malo tistega, čemur pravimo plezalni užitek. Zimmer-Jahnov izstop je že nekaj, kar je vsaj nekoliko podobno plezariji.

Nekoliko izpostavljenosti, zrak pod teboj, izstopni previs, zavoljo vsega tega ti plezalsko srce zaigra.

Vreme je bilo usmiljeno z nama, dež je celo prenehal. Mimogrede sva zmogla previs, le tisti klin, ki je bil dolga leta zabit v razpoko od spodaj navzgor, je postal žrtev neznanega lopova. Nisem zabijal novega, se bomo pač navadili plezati brez množice klinov, počasi se naveličaš zabijati za razne tipe, ki so se pomešali že tudi med plezalce.

Vprašanje je seveda, kakšne bodo sčasoma razpoke v steni, če bo moral vsakdo za seboj zaradi klinobercev vse izbiti.

Megle so nama zastrle vidljivost, toda to me ni motilo. Skoraj vsak korak mi je znan v tem okolju. Nizko sva šla preko ledenika, da sva se izognila strmini in pred kočjo se je megla razkadila.

Avstrijca sta izstopila istočasno iz slovenske smeri in povedala, da je pet njenih sonarodnjakov v Slovenskem stolpu. Do štirih popoldne, ko smo se vračali v dolino, še niso izstopili. Skrbelo me je že, da ni kaj narobe.

France se je podal še na vrh Triglava, meni se ni dalo, ulegel sem se na klop in dremal.

V mraku naju je sprejela šumeča Bistrica in v trdi temi sva se odpeljala iz Vrat.

PO KOZJAŠKI POTI

JASNA ŠEBJANIČ, Murska Sobota

adar greš v planine, vselej doživiš nekaj nepozabnega – kaj žalostnega, največkrat pa lepega, česar se rad spominjaš. Ko smo hodili drugič po kozjaški poti, smo se res veliko nasmejali. Smeh je zdrav, so nas že dolgo učili. In mi smo to res občutili, saj sta dva dneva v planinah minila tako hitro, da smo se skoraj žalostni razšli po domovih.

Bilo nas je sedem. Prijetna skupinica. V zgodnjem sobotnem jutru smo se pri Ožbaltu začeli vzpenjati na Sršenov vrh. Sonce nas je kmalu razveselilo in bili smo presrečni. Narava je ravnokar pričela zeleniti. Naleteli smo še na nekaj krp snega, pri potočkih in studencih pa smo se vselej odžejali. Ravnali smo se po vodiču, toda nikakor nismo mogli najti kmetije Pušnik, kjer naj bi bil žig. Dolgo smo že hodili in zdelo se nam je čudno da ni nikjer sledu o našem cilju. Ustavljali smo se na kmetijah in povsod so nam rekli: Pojdite kar naprej!

Tako smo se ustavili pri neki stari hiši. Jura je prvi stekel k vratom in potrkal. Ostali smo sneli nahrbtnike in čakali. Odprla je starejša žena in se začudeno zazrla vanj.

»Prosim, imate tu markacije?« je resno vprašal Jura. Naš smeh mu je povedal, da se je zmotil, zato je pohitel:

»Ali je to kmetija Pušnik?«

Ženica ga je strmo pogledala in nekam v strahu jezno vzdiknila:

»To je NAŠA kmetija! Pušnikovi je sploh niso imeli!«

Potem je zaloputnila vrata in vse je bilo tiho. Nismo vedeli, ali naj se smejemo ali jezimo. Pojužinali smo in se pomirili, nato pa smo želeli poskusiti še enkrat. Mirko, Agi in Inka so spet odšle k vratom. Tokrat se ženska deklet ni zbal. Še več, bila je tako prijazna, da nam je začela kazati pot.

»Poglejte,« je dejala, »tukaj morate najprej po NAŠEM lesu, potem pa po NAŠI zajčji poti...«

Ker vseeno nismo dobro razumeli, je dopolnila svojo razlago.

»Najprej pojdite tukaj mimo NAŠE njive, na kateri smo lani imeli zelje...«

Kljub smehu, ki se še dolgo ni mogel poleči, smo ubrali pravo pot in hitro dobili žig. Spet smo zavili med hiše in gostoljubni domačini so nam kazali pot in dajali pijačo. Potem so nas začeli strašiti z graničarji. Blizu je bila meja, mi pa nismo imeli nobenega dovoljenja. S strahom smo prispeli do karavle in pričakali desetarja – Črnogorca in stražarja. Oborožena nič kaj prijazna. Razložili smo jim, kaj hočemo. In seveda – pustili so nas. Hoditi smo morali samo po cesti – saj je bila Avstrija le dva koraka proč. Odhiteli smo mimo karavle, ob kateri so se, kot ob ne vem kakšni priložnosti, zbrali vsi vojaki s kuharjem na čelu.

Nenadoma nas je sredi ceste ustavila še patrolja s psom. Kar skočila je iz grmovja. Spet smo malone odreveneli. Tudi ti so nas spustili dalje in začeli smo spraševati po kmetiji Mravliak. Vendar smo se prej še morali navaditi na njihovo narečje, če smo se hoteli sporazumeti. In našli smo sivolasega starca, bili smo tudi prvi letošnji obiskovalci. Potem smo se spustili do Remšenika in v gostilni dobili prenočišče. Tu je bilo šele zabave. Zvečer je bila polna gostinska soba – moških. Na srečo je bila Špragerca trdna ženska in brez težav smo se spravile spat.

Zjutraj nas je dočakal dež. Vseeno smo krenili na pot proti Kapunarju. Opremili smo se z vsem mogočim – pelerinami, kapami, celo dežnikom. Ko smo prišli malo višje, smo zagazili v sneg. Čeprav je Inka trdila, da se bo hitro stopil, ga je bilo čedalje več. Jasna B. si je svoje »salonske« čevlje, kot je dejal Jura, takoj premočila. Tudi drugi Jasni se ni godilo nič bolje. Kmalu je z nas vseh curljalo...

Spet smo hodili ob meji in se bali patrolje. Vendar je ni bilo in ko smo se zaustavili pred karavlo, smo čakali zaman. Nikogar nismo zanimali. Ko smo že sami hoteli vstopiti, so le prišli neki graničarji in nas takoj spustili mimo. Po blatu smo nekako le prigazili do Ternikovih in dobili četrti žig. Potem smo se spustili do Radelj. Pred nami je bila pot proti domu.

Spomini so ostali. Še dolgo časa potem ni bilo ničesar MOJEGA ali TVOJEGA in še danes si radi razdelimo vse, kar prinesemo s sabo, kot ena sama, velika družina.

V PV št. 1 smo v inicialkah objavili naslednje grbe: Ljubljana (str. 3), Zagreb (str. 5), Tolmin (str. 9), Maribor (str. 12), Bosna (str. 17).

V št. 2: Idrija (str. 49), Ljubljana (str. 54), Šoštanj (str. 58), Bovec (str. 64), Ljubno (str. 68), Maribor (str. 77), Radovljica (str. 77), Ormož (str. 78).

Zlatko Smerke, PLANINARSTVO I ALPINIZAM

Format 23 × 16, 400 strani, 150 fotografij in risb, naklada 4000, cena v redni prodaji 70 din, v predprodaji 50 din. Naročila sprejema do konca aprila 1974 **Planinarsko društvo »Ravna gora, Varaždin, žiro račun 34800-678-885.**

Knjiga ima naslednja priglavlja: O planinstvu in alpinizmu, razvoj planinstva in alpinizma, orografija, kako s planinstvom začeti, oprema, orientacija, nevarnosti, planinski objekti, prenočevanje v gorah, prehrana, visokogorsko smučanje, vremenoslovje, prva pomoč, planinska fotografija, alpinizem, reševanje v gorah, speleologija, planinske transverzale, flora, favna in varstvo narave, planinska organizacija, planinska terminologija.

Vsekakor smiselna proslava 100-letnice hrvatskega planinstva!

DRUŠTVENE NOVICE

ALBINU TORELIJU V SLOVO

Spoznala sva se, ko sem l. 1927 kot mlad študent vstopil v klub Skalo. Takrat je bil klubski tajnik. Tiho in vestno je opravljal svoje delo. Ni veliko govoril. A kar je povedal, je bilo tehtno in so vsi upoštevali. Leto kasneje smo ustanovili plezalni odsek. Redno se je udeleževal naših sestankov, saj je bil sam aktiven plezalec. Sodeloval je z veseljem in prepričanjem. Razgovarjali smo se o naših podvigih, plezalnih in smučarskih turah, kovali načrte za nove vzpone. Spoznali smo, da je treba naše delo v gorah sistematično obdelati in objaviti. Zbirati smo začeli popise vseh izvršenih plezalnih tur. Sklenili smo, da izdamo publikacijo, ki naj bi vsebovala popise plezalnih tur v naših Alpah in zgodovinske podatke naših vrhov. To naj bi bil nekaj alpinistični vodnik po vzoru nemškega Hochtourista. Z veliko vnemo in veseljem je sodeloval pri tem delu. Ko je bila snov že precej zbrana in je bilo govora o izdaji vodnika, se je obvezal, da napiše uvodno besedo o ideologiji alpinizma in alpinistike. L. 1932 je izšel »Naš alpinizem«, na čelu je stala njegova osebna izpoved o alpinizmu, izčrpna in temeljita, kakor je bila njegova beseda. Njegove besede so bile za takratno miselnost drzne in revolucionarne, razburile so duhove v planinskem svetu. Klement Jug je bil glasnik ideje modernega alpinizma med Slovenci, vendar je bil za časa svojega življenja idejno še osamljen. Klub Skala, kot kolektiv, mu še ni dorasel. Šele po njegovi smrti je vzniknila avantgardna misel, ki so jo naši plezalci realizirali. »Naš alpinizem« naj bi bila izpoved skalaške alpinistične miselnosti, Torellijev spis pa naj bi bil jedro naše ideje, in je tudi bil. Z njim je zadel v črno.

Preden sva se srečala v Skali, je plezal s Klementom Jugom, Janezom Kvedrom (severno steno Razora, prvenstvena tura), s Kvedrom je plezal l. 1928 tudi vzhodno steno Kotove špiče (prvenstvena), dalje s Stanetom Predaličem, Janezom Rožmanom in drugimi skalaši. Po tem sva midva preplezala več lepih tur. Spominjam se vzpona na Martuljško Ponco, na kateri sva bivakirala. Čudovit je bil sončni zahod tisti večer. Drugega dne sva plezala na Oltar in Visoki Rokav ter sestopila v Vrata. Avgusta l. 1931 sva preplezala Hornovo smer v severovzhodni steni Jalovca. Do pod Jalovčevega ozebnika smo šli skupaj s Pavlo Jesihovo, Janezom Kvedrom in Danilom Kantetom, ki so nameravali preplezati prvenstveno smer v Šitih. Pri ločitvi smo si želeli srečo pri

plezanju. Plezala sva počasi in z užitkom. Bila je zelo lepa in harmonična tura. Še veliko skupnih tur se spominjam, ko sva uživala gorsko samoto in v tem edinstvenem okolju reševala številne probleme.

Poklic in vojna sta naju ločila. Služboval je kot sodnik v Črnomlju in več let v Radovljici. S svojo nepristranostjo in temeljitim strokovnim znanjem si je pridobil

Albin Torelli

ugled in spoštovanje med ljudmi. Nenehno je študiral, se izpopolnjeval. Ogmerno je čital strokovno, filozofsko in planinsko literaturo. Pri nadomestovanju v Konjicah je spoznal svojo bodočo življenjsko družico. Ustvarila sta si svoj dom. Družini je bil vzoren soprog in oče. Neizprosna vojna je prizadela tudi njega in njegovo družino. Kot zavednega Slovenca in sodelavca pri NOB je okupator l. 1944 zaprl in poslal v zloglasno taborišče Dachau, kjer je ostal interniran do osvoboditve.

Po vojni sva se srečala v Ljubljani. Krepko sva si stisnila roke, vesela, da sva po tej strahotni moriji ostala živa in zdrava. Služboval je pri ministrstvu za pravosodje, pri predsedstvu vlade, pri Izvršnem svetu ljudske republike Slovenije. L. 1953 je bil izvoljen za sodnika Vrhovnega sodišča Slovenije, pri katerem je ostal do upokojitve l. 1965. Ob upokojitvi je imel nad 48 let službene dobe! Predaval je več let še na Višji upravni šoli in na Pravni fakulteti, ki ji je ostal zvest do nezgode konec leta 1972. Pri vsej svoji občirni dejavnosti in marljivosti je ostal skromen, preskromen. Stal je vedno v ozadju, tih in kritičen. Sodeloval je pri Planinski zvezi, bil član njenega glavnega in pozneje

nadzornega odbora. Za svoje delo je bil odlikovan s srebrnim in zlatim znakom Planinske zveze Slovenije in z Redom za zasluge za narod s srebrnimi žarkii.

Tudi po vojni sva hodila po naših gorah. V spominu mi je tura na Jalovec, pri kateri se nama je pridružila tudi njegova hčerka. S Kotovega sedla smo plezali po zahodnem grebenu. Že na sedlu je začelo po malem deževati. Dež nas je spremljal vso pot. Na vršnem grebenu nas je zajela nevihta. Po naliwu nas je presenetil Elijev ogenj. Do kože premočeni smo prišli v kočii pod Špičko.

Neke zgodnje novembrske nedelje sva se z avtom odpeljala do doma pod Storžičem. Od tam sva zlezla na planino Javornik in Ženiklovec. Do Loma in še više gori proti Storžiču je gozd žarel v zlato rdečih barvah, na Javorniškem sedlu sva pa stopila na suh pršič, ki je na novo zapadel. Na Javorniku je bilo že 10 cm svežega snega. Planina je počivala v jesenski samoti. Z Ženiklovca je bil čudovit razgled na sveže zasneženi Storžič, Zaplato, Kamniške Alpe. Težki temnosivi oblaki so viseli nizko na nebu, včasih je prodrli skozi sončni žarek in osvetlili pravljlični gozd. V enem dnevu sva doživela prelest gorske jeseni in prve zime. Bil je le majhen izlet, pa veliko doživetje.

Po nezgodi novembra l. 1972 je le počasi okrevaj. Zelo ga je prizadelo. Vendar je začel v družbi svoje soproge hoditi na sprehode. Večkrat sem ga obiskal. Ko sem nekoč prišel k njemu, je zbrano igral na klavir Schopinov Nocturno. Vesel sem bil, da lahko še igra, se razvedri in sprosti v glasbi. Ljubil je le klasično glasbo, redno je obiskoval koncerte. Pri koliko alpinistih je glasba tesno povezana z gorami! Spomnim naj le na Julija Kugyja, Janka Ravnika, Marjana Lipovška. Doživetja v gorah so jim dajala in še dajejo navdih za njihove kompozicije, muziciranje. Glasba jih je spominjala na njihove gore in jih vabila mednje, k novim doživetjem in snovanju. Do zadnjega mu je bila glasba v uteho, tudi ko ni več mogel v svoje priljubljene gore, ki jih je gledal le od daleč s svojega sprehoda. Težka bolezen, posledica nezgode, je vrtala v njegovem telesu, šibki organizem ji ni bil kos. Omagal je. Dragi prijatelj! Končal si svojo življenjsko pot, pustil si pa za seboj dolgo in ravno sled. S svojim delom in svojo osebnostjo si postal mar-kanten člen v naši alpinistični rasti.

dr. Mirko Kajzelj

KOCBEKOV DOM NA KOROŠICI OBNOVLJEN

PD Celje je lani obnovilo Kocbekov dom na Korošici. V nedeljo 16. 9. 1973, ko smo se zbrali k slavnostni otvoritvi, je bil čudovit sončen dan. Bilo nas je več kakor

200. Za predsednikom PD Celje Dušanom Gradišnikom so govorili v imenu Celjske turistične zveze prof. Zoran Vudler, v imenu PZS predsednik dr. Miha Potočnik in še predsednik mozirske občine Jože Debršek. Med zbranimi planinci so bili številni javni in kulturni delavci, med njimi tudi predsednik slovenskega izvršnega sveta ing. Marinc.

V sedemdesetih letih 19. stoletja je delovala na slovenskih tleh nemško-avstrijska planinska organizacija, ki je imela celovško, beljaško, primorsko, kranjsko, celjsko in graško-akademsko sekcijo. Iz te nemške organizacije je zrasel tudi idealni planinec, univerzitetni profesor Johannes Frischauf, ki je prav posebno vzljudil Savinjske Alpe (naziv Kamniške Alpe je odklanjal). Od leta 1874 do 1878 jih je sistematično preiskoval in o njih veliko pisal. Z domačimi vodniki je stopil na niz vrhov in zgradil tudi prve tri planinske kočee in sicer na Suhadolski planini pod Kokrskim sedlom (1875), na Okrešlju (1876) in na Korošici (1875).

Ob ustanovitvi savinjske podružnice SPD (1893) je torej na Korošici že stala kočaa. Tedanji predsednik in ustanovitelj savinjske podružnice Fran Kocbek je na ustanovnem občnem zboru izrekel željo, da bi prešla kočaa na Korošici v njihovo upravo. Ker so se temu upirali avstrijski šovinisti, so si izbrali sosednjo Moličko planino. Od posestnika Jurija Moličnika so kupili dva ara planine in zgradili lastno planinsko kočaa. Les, ki so ga posekali na Vodolah, je podaril knezoškof dr. Jakob Missia. Dela je vodil Jurij Planinšek, p. d. Krašovec iz Luč. Kočaa je imela dva prostora, pastirski stan in turistično sobo z ležišči in ognjiščem sredi njih. Prenočevalo je lahko 20-30 oseb. To je bila slovenska navkljubna kočaa (Trotzhütte).

Kočaa so dokončali julija 1894. V istem mesecu je bil prvi redni podružnični občni zbor, na katerem je pesnik Anton Aškerc predlagal, naj se kočaa imenuje po prvem načelniku Kocbeku. 16. avgusta 1894 je bila slovesna otvoritev prve slovenske planinske kočee savinjske podružnice, pomembno dejanje v našem boju proti potujčevanju. Kočaa je bila od vsega začetka redno oskrbovana. Oskrbnik je bil dolga leta njen graditelj Jurij Planinšek. V letu 1912 ga je zaradi visoke starosti zamenjala njegova hči Marija Erjavc.

Kočaa je bila zgrajena Kocbekova kočaa, je bila potrebna tudi pot naravnost do vrha Ojstrice. Trasiral jo je Kocbek z vodnikom Planinškom, uredil pa Miha Uršič. Ker se je stalno večalo število slovenskih obiskovalcev, posebno domačinov, je nastala potreba, da se kočaa poveča, vendar večja kočaa na Molički planini ne bi bila prikladna, ker je močno od rok za obiske s kamniške strani. Zato se je podružnica dogovorila z osrednjim društvom za prostor pod Ojstrico. Zastopnik osred-

njega društva in Kocbek sta se odločila za Prag, odkoder je izjemen pogled na kotlino Korošice in na Ojstrico. Načrt za novo kočjo je napravil ing. Skaberne, zgraditi so jo nameravali leta 1911, vendar so se priprave tako zavlekle, da jih je prehitela vojna.

Istočasno s kapelico iz leta 1898 je nastala tudi »Lučka kočja« na Koritih, ki jo je zgradil domačin Tubršek, ko je pripravljaj les za kapelico. Ob poti iz Luč na Moličko planino je imela podružnica majhno prenočišče že dve leti poprej. Prejšnji lastnik domačije na Planici Jakob Planinšek, tedaj že gostilničar v Lučah, je ob izročitvi posesti Jakobu Hladniku določil, naj bo podstrešna soba v hiši planincem vedno na voljo. Poskrbel je tudi za opremo in jo izročil podružnici. Soba je lepo poslikal znani slovenski slikar Fantoni. Na podoben način je hotela podružnica olajšati pot skozi Robanov kot. Roban je dal dovoljenje za graditev vmesne kočje že leta 1897, obljubil pa je tudi brezplačen les, vendar načrta niso izvršili. Podobno je bilo tudi na drugi strani Ojstrice.

Zaradi uspehov Savinjske podružnice se leta 1912 tudi nemška planinska sekcija odločila povečati svojo kočjo na Korošici.

Prizadevanja savinjske podružnice SPD je leta 1914 ustavila vojna. Končalo se je veliko in pomembno obdobje nacionalnega boja proti nemškim šovinistom, ki so hoteli tudi z izgradnjo planinskih postojank dati našim goram nemški značaj.

Po prvi svetovni vojni se je začelo novo obdobje savinjske podružnice. Podružnica je kočjo na Molički planini izročila celjski organizaciji Ferijalne zveze in prevzela bivšo nemško kočjo na Korošici.

Kočjo je vlada izročila v last osrednjemu slovenskemu planinskemu društvu, ki jo je nato prepustilo savinjski podružnici. Kočjo je oskrboval stari oskrbnik Dežman, ki so ga planinci poznali pod domačim imenom Suhc. Bila je v slabem stanju, postala pa je tudi pretesna.

Leta 1927 je na občnem zboru v Celju dobila podružnica novega načelnika in preselila sedež iz Gornjega grada v Celje. Kočjo na Korošici so 1929 nadzidali z nadstropjem in jo pokrili s pločevinasto streho. Obnovljeno kočjo so odprli 17. avgusta 1930 ob navzočnosti predsednika osrednjega društva dr. Frana Tomiška. V spomin na pokojnega načelnika so kočjo poimenovali Kocbekov dom. Po letih trdega dela so 1940 odprli tudi mojstrsko speljano Kopinškovo pot na Ojstrico. Korošica je leta 1929 postala tudi zbirališče turnih visokogorskih smučarjev. Kmalu ni več zadoščala novim zahtevam.

Že leta 1934 je Mirko Merlič napravil načrt za povečanje doma, leta 1935 pa jo je znani gradbenik Vinko Jordan prezidal. Leta 1936 so povečane prostore tudi

znotraj preuredili po načrtih ing. Drofelnika. Leta 1936 je prejšnjega oskrbnika Dežmana nasledil domačin Franc Prodrik-Klemen.

Druga svetovna vojna je zavrla razvojno pot Kocbekovega doma na Korošici. Zasegel jo je OAV, prometa pa seveda ni bilo nobenega.

Kocbekov dom so celjski planinci odprli takoj po osvoboditvi 1945. Ker je zaradi obmejne zapore ostal Frischaufov dom na Okrešlju obenem z vso Logarsko s Solčavo vred za planinski obisk zaprt do l. 1950, je v izropani in opustošeni dom na Korošici prišel zvesti sodelavec savinjske podružnice in kasneje PD Celje širom po Sloveniji znani oskrbnik Jaka Robnik iz Luč s svojo hčerko in ga v kratkem času uredil za obisk. Oskrbovalna pot je tekla skozi Robanov kot na Žvižgovec, druga pa čez Planico na Vodole, Inkret in Čmerikovec. Pozimi 1947/48 je PD Celje s popularnim oskrbnikom Gustlnom Teichmeisterom odprlo Kocbekov dom tudi pozimi zaradi razmeroma lepe korošiške predvojne smučarske tradicije. Teichmeister se je s svojo ženo Micko že v prvi sezoni izredno izkazal in delal pri oskrbi doma prave čudeže. Za njim je kočjo oskrboval Johan Kordež, nato Ljubljčan Derganc. Ta se je smrtno ponesrečil na zimski ogledni poti proti Presedlaju. K obnavljanju Kocbekovega doma je mnogo prispeval dolgoletni gospodar doma Konrad Plauštajner iz Celja. Nobena pot ne poleti ne pozimi mu ni bila odveč, da bi postojanko dostojno vzdrževal v času, ko je PD Celje s krajevnimi sredstvi obnavljalo in gradilo svoje postojanke na Golteh, v Logarski, na Raduhi in na Okrešlju. Med drugim je oskrbel tudi novi vodovodni rezervoar nad domom in pralnico ter delno obnovil opremo. Dom je nekaj sezon oskrbovala tudi Celjanka Ima Lipoldova, za njo pa vsa leta do danes Roman Poljanšek s Kladja nad Lučami. Po obnovitvi in popolni prezidavi Frischaufovega doma na Okrešlju v letih 1959–1961 je končno prišla na vrsto tudi Korošica, in to v času, ko so se republiška investicijska sredstva za planinske postojanke bistveno povečala. Vendar je bila šele l. 1969 nameščena nova pločevinasta streha. V istem letu je PD Celje začelo s pripravami za obnovo. Načrte je izdelal ing. Jagrič, potrdila jih je komisija pri Planinski zvezi Slovenije. PD Celje je dobilo akontacijo iz sredstev, ki jih je dodelil Republiški izvršni svet za obnovo visokogorskih postojank v znesku 180 000 din, iz sklada PUP 12 000 din in od občinske skupščine Celje 20 000 din. Adaptacija se je zavlekla vse do leta 1973. Pri adaptaciji ima velike zasluge oskrbnik Roman Poljanšek; nesebično so sodelovali delavci Gozdnega gospodarstva, na pomoč so priskočili člani AO,

GRS in osmi razredi osnovne šole iz Luč. Popoldne smo zadovoljni krenili proti domu. Nova gozdna cesta nam je Korošico še bolj približala, celjsko planinsko društvo pa jo je napravilo še bolj prijetno, udobno in privlačno.

prof. Zoran Vudler

20 LET PD PTT LJUBLJANA

V soboto, 8. 12. 1973, je PD PTT Ljubljana proslavilo 20-letnico obstoja društva in hkrati tudi 20-letnico Poštarske kočice na Vršiču s slavnostno akademijo v dvorani Zavoda za socialno zavarovanje v Ljubljani.

Slovesnosti so se udeležili planinci in prijatelji planinstva iz številnih krajev Slovenije, s svojo navzočnostjo pa so počastili jubilej tudi predsednik PZ Jugoslavije in PZ Hrvatske, tov. Božo Škerl, predsednik Planinske zveze Slovenije, dr. Miha Potočnik in več zastopnikov bratskih planinskih društev PTT Maribor in Celje, planinskih skupin in planinskih društev iz Ljubljane in okolice.

Program so izvedli mešani in moški pevski zbor Prosветnega društva »Poštar« iz Ljubljane, mladinski pevski zbor osnovne šole Franca Bukovca iz Medvod, recitatorki Izobraževalnega PTT centra in mladinskega odseka PD PTT Ljubljana ter pionirki PD PTT Ljubljana.

Predsednik PD TT Ljubljana, tov. Jože Dobnik, je v okviru programa podal zgodovinski prerez o delu društva od ustanovitve do danes. Med drugim je dejal:

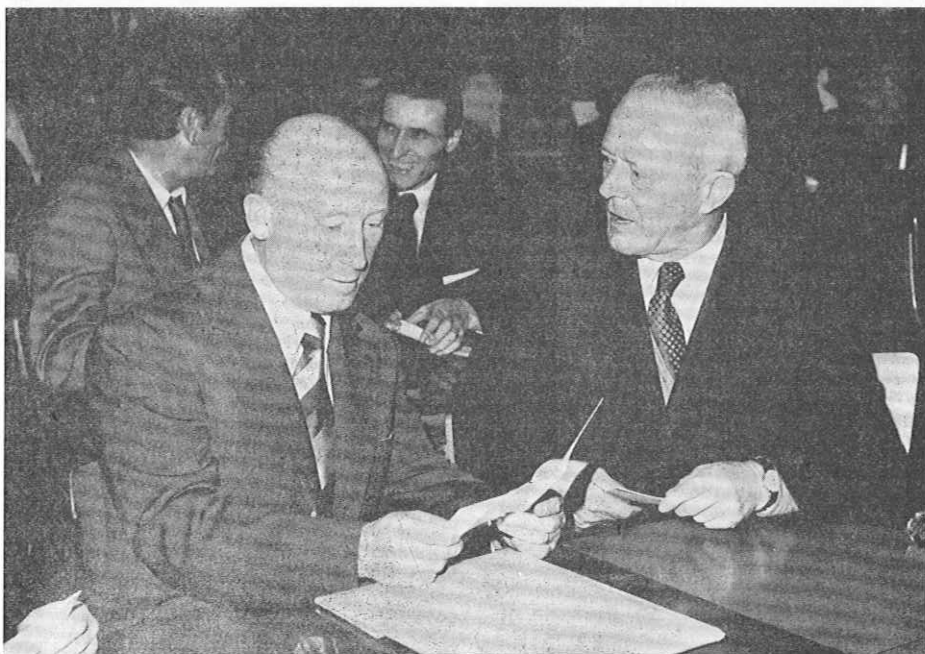
»Čeprav proslavljamo v primeri z nekaterimi drugimi planinskimi društvi skromen jubilej, šele 20-letnico, smo v tem času le dosegli več lepih uspehov. Dosegli smo, da sta se predhodnika današnjega društva, planinska aktiva »Poštar« v Ljubljani, ki je bil ustanovljen že leta 1945, in aktiv »Poštar« na Jesenicah, ki je bil ustanovljen leta 1951 na ustanovnem občnem zboru 29. 9. 1953 osamosvojila z ustanovitvijo lastnega planinskega društva PTT Ljubljana.

Aktiv »Poštar« na Jesenicah je zaradi velike aktivnosti svojih članov dobil od matičnega društva PD Jesenice porušeno karavlo na Vršiču in jo s prostovoljnimi delom in zbranimi sredstvi prvi usposobil za potrebe planinstva že leta 1952. V tem času sta aktiva že tesno sodelovala in iz tega sodelovanja je zrasla najprej skupna želja, da se planinska postojanka takoj preuredi in 9. 8. 1953 je bila na novo zgrajena nova Poštarska kočica na Vršiču slovesno odprta, tako da letos tudi ona praznuje svojo 20-letnico.

Svoj obraz je v 20 letih v marsičem spremenila, z različnimi preureditvami so bile dosežene izboljšave tako za planince in za osebje postojanke.

Društvo samo se je vsako leto bolj krepilo, ustanjavljalo planinske skupine sko-

Predsednik PZJ in PZH Božo Škerl (levo) in predsednik PZS dr. Miha Potočnik (desno) na proslavi PD PTT Ljubljana 8. decembra 1973

raj v vseh takratnih okrajnih središčih. Ob ustanovitvi je društvo štel 350 članov, po 5 letih že 590, po desetih letih 1309, konec lanskega leta 1345, letos pa že več kot 1400 članov, čeprav se je v tem času število članov dvakrat občutno zmanjšalo, ko sta bili ustanovljeni samostojni društvi leta 1957 v Mariboru in leta 1970 v Celju. Skoraj vsak drugi naš delavec je danes član teh organizacij.

Člani gospodarskega odseka so v 20 letih opravili več kot 10 000 prostovoljnih delovnih ur pri prevažanju in prenašanju hrane, pijač in kurjave, za razna popravila in vzdrževanje koč ter za pomoč osebu koč. V 20 letih je bilo v koči 5 oskrbnic, 24 kuharic, servirk in gospodinjskih pomočnic.

Odsek za planinska pota je vsa leta vzdrževal in markiral vsa planinska pota na območju Prisojnika, pot od Mlinarice na Razor in dve poti s Prisojnika v Trento, po letu 1966 pa še pot v Polhograjskih Dolomitih od Hrušice na Topol in Podutik. Opravili so 5397 prostovoljnih delovnih ur.

Dejavnost propagandnega odseka je bila zelo obširna: izletništvo, predavanja, dopisništvo, pohodi, izložbe in propagandni omarici na Trgu OF, foto- in dokumentacijski arhiv, knjižnica, prodaja planinske literature itd.

Imamo podatke za zadnjih 15 let. V tem času je bilo:

567 izletov z 24 754 udeleženci,
147 predavanj s 16 135 poslušalci in gledalci,
572 objavljenih člankov in mnogo fotografij,
2174 razstavljenih fotografij v propagandni omarici z ustreznim besedilom
189 zbranih knjig v knjižnici,
52 članov prehodilo Slovensko planinsko pot od Maribora do Kopra,
30 članov prehodilo Zasavsko planinsko pot,
16 članov prehodilo Transverzalo kurirjev in vezistov NOV Slovenije,
16 članov pa je prehodilo druge transverzalne poti.

Mladinski odsek je zelo okrepil svoje članstvo in sicer od 62 mladincev in 68 pionirjev leta 1959 na 322 mladincev in 103 pionirje konec leta 1972. Ta odsek je organiziral za dijake Izobraževalnega PTT centra.

141 izletov s 7056 udeleženci,
78 predavanj s 7014 udeleženci,
162 dijakov-planincev je dokončalo šolo za mlade planince,
22 pa tečaj za mladinske vodnike pri PZS.

Odsek za varstvo narave je usmeril dejavnost v varovanje planinske prirode na Vršiču in na vzgojo članstva. 63 članov je končalo tečaj za gorske stražarje, trikrat so na Vršiču organizirali pogozdo-

valno akcijo in zasadili 880 macesnovih sadik.

Znani so jugoslovanski zbori PTT planincev, ki jih je bilo 21, naše društvo je organiziralo 3, in tradicionalni partizanski marši, katerih je bilo prav toliko.

Naše društvo je bilo pobudnik za organizacijo vsakoletnih zborov slovenskih PTT planincev. Letos je bil že šesti. Veliko srečanj je imelo naše društvo s člani PD PTT Celje, Maribor Zagreb, Reka, Beograd, Sarajevo, Split, Skopje, Tuzla, Peč itd.

Vsako leto sodelujemo na pohodu Po poteh partizanske Ljubljane in na drugih prireditvah. Važno je tudi naše delo pri delu ljubljanskega meddruštvenega odbora planinskih društev.

Prejeli smo precej pohval, spominskih daril in ob 15-letnici pismeno pohvalo PZS. Člani so prejeli 7 zlatih, 7 srebrnih častnih znakov PZJ in 2 zlata, 18 srebrnih in 5 bronastih častnih znakov PZS ter 4 bronaste plakete PZS.

Mnogo bi lahko še našteval. Brez pomoči članov, brez finančne pomoči PTT podjetij Ljubljana, Kranj, Celje, skupnih služb Združenega PTT podjetja Ljubljana, občine Ljubljana-Center, Izvršnega sveta SRS in delovnih organizacij, ki so s prispevki za oglase podprla delo društva, ob 20-letnici ne bi mogli pokazati na tako uspešno prehojeno pot.

Po proslavi je bila za udeležence organizirana v restavraciji Podjetja za PTT promet v Ljubljani planinska zabava s plesom in srečolovom.

Ob odmoru je prvi spregovoril predsednik PZ Jugoslavije in predsednik PZ Hrvatske tov. Božo škerl. Dejal je, da je PD PTT Ljubljana s svojo dejavnostjo, predvsem pa s sodelovanjem preko republiških meja Slovenije doseglo velik uspeh na področju medsebojnega zблиževanja in pri krepitevi bratstva in enotnosti med Slovenci in Hrvati, pa tudi med ostalimi republikami. Čestital je in podelil PD PTT Ljubljana zlato častno značko z diplomom PZ Hrvatske in zaželel še nadalje tako sodelovanje.

Čestitkam so se pridružili še PD PTT Celje in Maribor; dijaki Izobraževalnega PTT centra so čestitali in izrazili zahvalo za vsa leta obstoja centra, v katerih so od društva dobivali moralno in materialno podporo.

Jože Praprotnik

VESELI MARTIN JE PRIJEZDIL V MOST NA SOČI

Zamejski planinci od SPD Gorica so v Martinovo nedeljo 11. 11. 73 prijahali z njim – malo hitreje – na brzobusu ob vedrem alpskem ozračju, ko so se gore – Tolminski Kuk, Goriški Stol, obmejni Matajur, gromovnik Kanin – razgalile in se kopale v slovensko-italijanski večerni

zarji. Razpoloženi hribovski martinovci z družinami, posebej razgibani mladinci-smučarji so posedli veliko dvorano v hotelu Soča, razgreto v topli domačnosti. Planinska stara Gorica ostaja zvesta svojemu izročilu in prireja članom in prijateljem vsakoletno veselo martinovanje, ki je postalo že pojem družabne masovne prireditve. Prvi zvoki glasnobobnečih »Galebov« so udarili uvodno uverturo.

Starogoriška planinska predsednica Jožica Smet je izrekla prisrčno dobrodošlico zastopnikom: PZ Slovenije (Rado Lavrič, prof. Tine Orel, urednik Planinskega Vestnika), PD Tolmin (Vlado Šorli, Miljenko Kovačič, Narcis Micheluzzi), PD Nova Gorica (Davorin Likar, Lenart Trošt), PD Postojna (Ivan Rozman, Marija Kocijančič), PD Trst (Pavel Križmančič, Zdenka Trampuž), Meddruštvo odbora primorskih PD (Janko Fili), obč. svetovalca Petra Ganzina, pokraj. svetovalca Marka Waltritscha, preds. mladinskega krožka Dušana Križmana (vsí ti zastopniki iz zamejske Gorice), potem še prijateljem društva (fotoumetnik Jaka Čop, podpisani). Posebej je čestitala najmlajšemu pionirju, Martineku Nanutu. Predsednica je povedala, da je to martinovanje petindvajseto, torej da že četrto stoletja združuje SPD Gorica zamejske rojake v toliki množici iz mesta in okolice in tudi tako spričuje moč in rast slovenskega življa. Obenem se po enakih planinskih markacijah povezuje s sorodnimi planinskimi društvi tostran meja in utrjuje vzajemno tovarišstvo v obsevu goriških vrhov. Ta velika dvorana, je rekla, je premajhna, da bi mogla sprejeti vse planinske prijatelje na Martinovi slavi.

Zatem je prof. Aldo Rupel odkril novo gibanje v društvu z naslovom: »Planinstvo in šport«, na novo uvedeni poizkus rekreacijske dejavnosti po nekih predpisih in razglasil, da je bilo izpolnjenih 16 izkaznic z dokazano udeležbo, gotovo lep uspeh že v začetku tega prizadevanja.

Nato se je vzdignil podpisani prijatelj društva, »uradni pesnik«, ki je vsem starešinkam, Martinovim somišljenicam, recitiral sodobno zapeljivo pesem o zaljubljenem Triglavu, ko je bilo lani in letos »na božanskem vrhu – sto ženà, v ženskih srcih – sto željà«.

in da je bil Triglav blažen med ženami in da je v njih obsevu zamižal na eno oko...

Zato je ta poeta-nesor predlagal, da po tem zgledu na božanskem vrhu

»naj ženà goriških se zbere – dvestó!«

In glej martinovci soglasno bili so za to, odborniki in člani za Jožico gredò, tako spoštljivo, ubogljivo, pravočrtno, da res njih društvo večno je, nesmrtno.

Dokler pod Mostom nam bo tekla bistra
Soča,
živela Jožica – predsednica bo
neumrjoča!

Najbolj privlačna točka sporeda se je pričela – tombola.

Tišina! Dvorana je resno utihnila. Radovedni obrazi so se ozrli na glavne dobitke, užitne in praktične.

No, vendar toliko pričakovana »Martino-va večerja« se je le pojavila, in potem, potem se je šele začelo: prosta zabava, ples, direndaj! Pokrepčani galebovci so se vrgli na poskočne polke, umirjene mazurke, nežne dunajske valčke z isto dinamiko, brez konca, da capo al fine. Temperamentne goriške gospe so se sprostile v primorskem pa še planinskem elementu. Mi »pa, kar nas je bilo starejših starešin, smo »sline cedivši« kimali – pri mizi »žalujoči ostali«.

Posebej naj sprejmejo čestitke tisti iz delovnega odbora: poleg Jožice Niko Brešan, Milojko Pavletič, Vlado Kremše, Marta Rener (ki je narisala posrečene karikature s planinskim obeležjem), izven delovnega odbora še tajnica Nada Komjančeva, Bernard Bratuž – in...

Ludvik Zorzut

TEDEN PLANINSKE SLIKE

V skladu z aktualnimi političnimi stremljenji in s težnjo, da bi prispevali k porastu splošne kulturne ravni, je Planinsko društvo TOMOS prirredilo v počastitev tridesetega Dneva republike in 80. obletnice PZS fotoamatersko razstavo in predvajanje diapozitivov in filmov. Razstava je bila odprta dne 26. novembra in je trajala do 7. dec. Z zanimanjem si jo je ogledalo kakih tisoč ljubiteljev lepe planinske slike, kar je za naše društvo lep uspeh. Ob otvoritvi razstave je povedal nekaj tehtnih misli tov. Jože Vlah. Predstavil je razstavljalce in poudaril, da gre zgolj za ljubitelje narave »ki nam s svojimi deli razkrivajo lepote naših gora«, in ne za prave mojstre fotografije.

Predvajanje filmov in diapozitivov je potekalo po popoldnevih, in sicer v ponedeljek, torek in četrtek od 3. do 6. decembra.

Želim nanizati nekaj čisto osebnih vtisov ob podoživljanju prizorov s fotografij, saj sem bil večkrat in mnogokje sam soudeležen pri prelepih izletih in v nepozabnih doživetjih našega društva v tem prekratkem letu 1973, deloma pa tudi v lanskem letu, vse od njegove ustanovitve pa do danes.

Prvi nas je popeljal v prelepi planinski svet Brane Vidic. Njegova pot nas vodi »PROTI VRŠIČU«: Kmetija ob poti, v megli pa mogočni vršac, naš cilj. Dalje

ob poti srečamo »SAMOTARJA«, značilen kozolec, pravi umetniški okras prelepe slovenske krajine. Ko se povzpemo više, so okrog nas le še »VERTIKALE«: Posamezna drevesa kljubujejo vremenskim neprilikom nad nizko rastjo, vrhovi gora, ki nas vabijo, so vsi zamagleni. Spotoma nas je nekoliko zmohlo, toda »PO DEŽJU« so gore, okrašene z meglenimi tanci, še lepše. »DOM BOTRE PEHTR« je za nas že nekoliko utrujene popotnike od dolge poti in lepot okoli nas, pravo prijetno zavetišče. In ob pogledu na »ZADNJO SVETLOBO« si bomo preko noči nabrali novih moči za jutrišnji končni vzpon na vrh. Kolikokrat smo vse to že doživljali na naših izletih! Ali niso vsi ti prelepi vtisi res vredni spomina?

Vidičeva skupina motivov je bolj enotna, Podbojeva je lirična. Jože Podboj nas od jesenskonočno ožarjene »SILHUETE PRETEKLOSTI« popelje do »BISTRINE« visokogorskega jezera, kjer je »SREČEN, KDOR JE DALEČ OD POSVETNEGA VRVENJA«. In v tem čudovitem miru in v tej žametni gorski tišini, je v zavetju na ravnem našel »DRUŽINO«, prelepo telohovsko idilo, v skali nad njo pa »POGUM«, ko rine zvonček svojo belo glavico soncu naproti in se veseli življenja, čeprav je to še tako skromno in še tako trdo. Dokaz teh trdih pogojev življenja v planinah je »EKSTREM NA SKALI«, stari macesen, ki tudi še mrtev desetletja kljubuje času in vsemu. Pravo nasprotje je »POČITEK«, kjer v zasneženi krajini drugi macesen, poln življenja, prav tako stremi za višjimi cilji in sanja o pomladi. »USIH SREDI AVGUSTA« in »VZBUJANJE STRAHU« nas spominjata na visoke gorske planote in vrhe. Kaj je človek v primerjavi z njimi? In vendar jih osvoji!

Sašo Žerjal nam s svojo skupino motivov pričaral veličastnost zime v gorah. Tako kot lastovke v »PRIPRAVAH NA ODHOD« vleče ob prihodu zime na jug, tako vleče njega v zasnežene gore, s smučmi na rami v belo opojno samoto, kar izraža motiv »SAMA«, tja gor, kjer »VIHARNIK« kraljuje nad prečudovito gorsko krajino in trdim, tisočletnim »KAMENIM MORJEM«. Vabita ga »VERNER IN TOŠČ«, temu se ni moč upreti. Planine so kakor z belo tančico ovenčana nevesta, ki jim moraš vedno znova v vas.

Če sta zima in sneg za Žerjala nekaj samo po sebi umevnega, je to za Hilarija Bučinela »NAŠ NEVSAKDANJI GOST«. Pogled s Tomosove stolpnice na zasnežene koprške strehe je tudi zares nekaj nevsakdanjega za obmorske kraje. Prav tako pa nas pritegne njegova pokrajina »TAM, KJER REBULA JE DOMA«, v vsej svoji sočnosti in bogastvu. Vedno znova, če smo še tako močno zasidrani v dolini, nas nenehno hrepenenje povede v gore, kar pričata »ROJSTVO« in »UKROČENA SOTESKA«.

Prav to pa še na poseben način izpričuje Lado Cvetko s svojimi enkratnimi motivi. Vstali smo zelo zgodaj in se podali na pot, »DANICA ZE DANl«, ko gledamo na spečo dolino globoko pod seboj. »N' MAU SE UHDAHN«. Toda naprej! Ko se nam po napornem vzponu nenadoma odpre pred nami veličastna »ARENA HOMO ALPINUSA« in nas vsega prevzame pogled na vrhove, ki jo obkrožajo, nas prav tako nepričakovano prevzame občutje zadoščenje neke podzavestne želje. In prav to hrepenenje nas žene na sam vrh, kjer je »SODOBNIH ROMARJEV CILJ«. Ko pa smo ta cilj končno dosegli, nas obda bahaško ugodje, da smo sedaj tudi mi »potrjeni Slovenci«!

Jože Vlah je s svojimi motivi zame najbolj impresiven. To pokaže morda najmanj motiv »OSAMLJENI MIŠELJ«, se pa dramatično stopnjuje pri nadaljnjih. Pri »ŠKRLATNIH KRISTALIH« se moraš nehoče zamisliti, pri motivu »KJER VREMENARJI BIVAJO« pa že tudi čutiš, kako majhen je človek. In če si doživel masive okrog »LUKNJE MED VRATI IN ZADNICO«, obhodil in občutil »LEPOTE TRIGLAVSKE PUŠČAVE«, in se iz oči v oči zazrl v »HORIZONTALNE V VERTIKALI«, se moraš ob zadnjem njegovem motivu, ki te pretrese s svojim divjim in nedoumljivim veličastjem, zares nehoče in s strahospoštovanjem vprašati: »KJE SI, ČLOVEK...?«

Podobne vtise sem imel tudi ob gledanju diapozitivov in filmov, teh malih mojstrov in v barvah, ki so jih z ljubeznijo posneli nekateri člani našega društva: Lado Cvetko, Vinko Štirn, Jože Vlah in Rudi Robinik. In vedno znova smo lahko doživljali njihovo lepoto in se spominjali resnih in veselih doživetij. Prvi in zadnji teh popoldnevov sta bila še posebej popestrena s filmi, ki sta jih predvajala Ivan Mesarec in Rudi Robinik, Rudi nas je popeljal predvsem na Veliko planino in nam prikazal njene zimske lepote, Ivan pa je obudil spomine na skupne izlete na Col in Črni vrh, na Vogel in Zelenico, na Goljake in Čaven, na Nanos in Javornik, pa še na izlet v Kamniške Alpe, na naš zadnji letošnji izlet na Nanos ter na pohod na Markovec, ob koncu pa tudi na vzpon v severno triglavsko steno.

Ivan Mesarec

ANTON KRAVANJA-KOPIŠČAR 60-LETNIK

Kdo ga ne pozna? Poznajo ga planinci, poznajo ga divji lovci in zankarji, ki se mu skušajo izmikati po gozdovih in planinah, ko brezvestno in nezakonito lovijo in uničujejo divjad.

Anton Kravanja-Kopiščar potomec slavnih trentarskih gorskih vodnikov in lovcev, katerih imena so z zlatimi črkami napi-

Spet blizu cilja (Gl. str. 92 zapis Skrbnik Pogačnikovega doma)

Foto J. Kurinčič

sana na spominski plošči ob glavni cesti pod botaničnim vrtom v zgornjem koncu Trente.

Anton Kravanja je letos naštel 60 let življenja, od tega je že 27 let v službi naših planin in v službi našega lovstva in čuvanja divjadi.

To je tisti bistrooki in kot gams urni Anton Kravanja, čigar hišica stoji prva na desni strani ceste, ki se odcepi v Zadnjico. Na njej je pritrjena tabla z napisom »Obveščevalna točka gorske reševalne postaje«.

Tona Kopiščar ga kličejo domačini Trentarji. Ko mu je leta 1935 zaradi nacionalne zavednosti že gorelo pod nogami

in se ni čutil več varnega pred fašistično oblastjo, jo je čez noč z drugimi fanti popihal čez mejo v Jugoslavijo in se tam zaposlil. V rojstno Trento je po vojni pripeljal ženo Štajerko. Postala je prava Trentarka in mu rodila dve hčerki.

Ivan Kurinčič

NAPREDEK V NAŠIH PLANINAH

Ko sem v avgustu letos šel na Triglav, sem na Doliču bil prijetno presenečen, ko sem zagledal novo prostorno planinsko kočjo, ki so jo prizidali k staremu delu kočje, v kateri je bilo le 42 ležišč, zdaj pa jih je 120.

Prizidek na Doliču je edinstven

Foto J. Kurinčič

Ko sem bil isti mesec na Kriških podih in na Razorju, 2601 m, sem pri Pogačnikovem domu pri Kriških jezerih opazil nov prizidek z novimi sodobnimi sanitarijami. Vodovod so napeljali po ceveh v dolžini 900 m iz zgornjega jezera, tako da je sedaj dom preskrbljen s tekočo vodo. 78-letni oskrbnik Poljanec Pavle nam je povedal, da bodo v prihodnjih treh letih razširili dom za novih 75 postelj. Potem bo imel skupno 150 ležišč, v sili pa bodo dali pod streho tudi do 30 planincev.

Na dan planincev 8. septembra letos me je pot peljala na 2499 m visok Prestreljenik. Mimo grede sem si ogledal pogorišče stare planinske kočice Petra Skalarja, ki je pogorela pred nekaj leti. Glej, spet napredek, višje od stare kočice na grebenu pod Kaninom, pol ure hoda na levi strani od zadnje postaje Kaninskih žičnic že rastejo temelji nove, še lepše kočice Petra Skalarja. 12. avgusta 1973 sem že sedmič po končani vojni prišel na Krn 2245 m. Zadnjič sem bil pred dvema letoma, ko je strela nekaj sto metrov od kočice na Krnu na mah ubila 61 ovac. To pot sem spet videl lep napredek, Gomiščkovo zavetišče je od zunaj in od znotraj obnovljeno.

Ivan Kurinčič

S SREČANJA PLANINCEV SLOVENIJE, KOROŠKE IN FURLANIJE 1973

Srečanje te vrste so najpogostejše prijateljskega in priložnostnega značaja, redkeje pa delovna, česar pa spričo širokega interesnega področja planinskih organizacij in pestrih nalog ni posebno težko doseči. No, letošnje posvetovanje v Postojni je pokazalo, da smo na dobri poti, da je mogoče tudi na delikatnem območju, kjer se stikajo in prepletajo tri narodnosti, doseči lepe rezultate. Osnova je seveda skupna zaverovanost v naravo, predvsem ljubezen do gora, v katerih se dopolnjujejo dejavnost alpinistov, gorskih reševalcev, varuhov okolja, markacistov, smučarjev in neštevilnih planinskih popotnikov, ki si niso zadeli kakih posebnih nalog razen te, da pridno hodijo v gore. Skupna privrženost svobodni naravi je, kot kaže, tisto, kar nas najbolj pristno združuje, kjer je tudi najmanj problemov. Nič čudnega torej, če smo se med srečanjem z delom v komisijah razumeli in začrtali nekaj najprikladnejših nalog za obdobje do prihodnjega srečanja.

Predvsem si bodo planinske organizacije treh dežel izmenjale delovne programe, še zlasti pa se bodo o akcijah v skali in na smučeh neobvezno obveščali mladinci. Po možnosti bodo vskladili alpinistične težnje, izmenjavali inštruktorje in tečajnike ter se posebno skrbno posvetili organizaciji skupnih pohodov s smučmi po zasneženih gorah.

V prihodnjem letu naj bi vsaka dežela organizirala vsaj po en tak skupni pohod. O turnem smučanju je razpravljala tudi posebna skupina ki se je dogovorila o posvetu v zavetišču Alberti na Kaninu ter sklenila še to, da bo treba pripraviti nemški prevod priročnika za turno smučanje, ki ga je izdala Planinska založba Slovenije po predlogi Cirila Pračka in ki je vzbudil splošno pozornost tudi pri planincih zunaj naših meja. Priročnik z opisi tur v gorskem svetu vseh treh dežel pa pripravljajo tudi italijanski planinci iz Pordenona.

Ustavimo se še pri skupini, v kateri so se podrobno menili o poti prijateljstva, vencu tridesetih vrhov v Sloveniji, na Koroškem in v Furlaniji, ki jih planinci vseh treh dežel obiskujejo čedalje pogosteje. Pot prijateljstva je ena prvih skupnih akcij, ki poteka zelo ugodno in bo zato treba misliti na novo izdajo priročnika. Prav posebno velja omeniti misel iz uvodnega referata predsednika PZS, ki je pozval vse navzoče, da naj negujemo predvsem stike med mladimi, ki niso obremenjeni z mislimi na preteklost. Ta je bila dostikrat žalostna in nesrečna, saj poznamo tudi obdobja zgodovine, kot so bili kmečki pulti, ko so se za napredek in proti mračnjaštvu družno tolkli furlanski, slovenski, hrvaški, koroški in nemški kmetje.

Na ozemlju treh dežel delujejo tudi manjšinska slovenska planinska društva SPD Trst in SPD Gorica v Italiji ter SPD Celovec v Avstriji. Tudi tem je veljala predsednikova misel, ko je govoril o sodelovanju. Poudaril je, naj bi stiki nacionalnih organizacij z SPD bili boljši, delavnejši. Važno

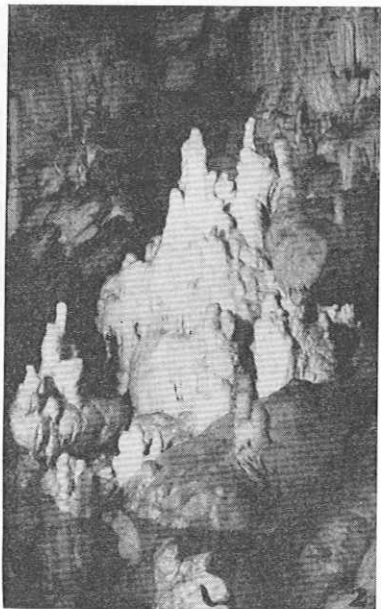
IKAR 1973, Innsbruck

1. Dva iz francoske skupine. Louis Burdet s kolegi je pridno poprijel za delo. Njegovi predhodniki so pustili veliko praznino
2. Dr. W. Good iz Švice je fizik, ki med drugim preizkuša tudi obnašanje elektronskih naprav za iskanje zasutih v plazju. Tudi z Avčinovo naravo se je že spogledal na snežiščih pod Weissfluhjochem
3. Slovenska delegacija s prijatelji g. Flora in tov. Campellom. Strateg in dolgoletni voditelj IKAR je še vedno čil in zdrav, še vedno sodeluje ustvarjalno
4. Wastl Mariner, tehnični vodja avstrijske GRS, velja v naših krogih za dobrega strokovnjaka in neugnanega razvijalca, hkrati pa je tudi jezni mladenič št. 1 IKAR
5. Čeha ing. Miloš Vrba in Mrazek s francoskim kolegom, polkovnikom Marliavejem
6. Ludwig Gramminger je ljubeznivi tovariš in nad vse delaven član nemške GRS in IKAR. V predsedstvu IKAR ostane kot svetovalec, medtem ko ga je na sedežu organizacije v Münchnu že zamenjal njegov naslednik
7. IKAR zboruje. V delovnem predsedstvu je Erich Friedli, predsednik s šefi komisij in člani predsedstva. Letošnje zasedanje ni prineslo bistvenih novosti, obeta se nam sprejem novih članic, Romunije in ZSSR

Foto ing. P. Segula

IKAR
INNSBRUCK
1973

**SREČANJE
TREH
DEŽEL
POSTOJNA
1973**

3

5

7

je sodelovati, se sestajati in pogovarjati. Le tako bomo zmogli boj s predsodki in ovirami.

Planince treh dežel je pozdravil tudi predsednik PZ Hrvatske in PZ Jugoslavije tovariš Škerl ter jih hkrati povabil, da se udeležijo praznovanja 100-letnice dela PZ Hrvatske ter planinstva v Jugoslaviji.

Naj zapišem še par besed o uradnem delu srečanja in nedeljskem izletu. Potekalo je po utečenih poteh v prostori sodobno urejenega, prijetno intimnega hotela tik ob Postojnski jami.

Udeležence sta sprejemala dr. M. Potočnik, predsednik gostitelj, in predsednik skupščine občine Postojna Miran Fajdiga, ki je tudi izrekel pristržno dobrodoščilo.

Ogled jame sta suvereno vodila doktorja France Habe in Jurij Kunaver ki sta vedela povedati marsikaj zanimivega o čarih in zgodovini tajinsvenega krasa.

Dr. J. Kunaver je po zaključku uradnega dela srečanja v zanimivem predavanju z besedo in diapozitivi prikazal nekaj posebnosti krasa, njegov brat Aleš Kunaver pa z izborom diapozitivov o 4. JAHO povedal, kaj so člani naše odprave dosegli na Makaluju.

Zavoljo kilavega vremena ni bilo nič z izletom na Nanos, kar so krepko čutili

PODOBE S SREČANJA TREH DEŽEL 1973

1. Ze to, da se vsako leto sestanemo, mnogo pomeni. Če iz prijateljskega pomenka, srečanja nastane še delovni posvet, je stvar toliko več vredna. Razidemo se s skovanimi načrti in sklepi
2. Čudovita ni le gorska narava; tudi skrivnosti in lepote, ki se skrivajo ljudem pod površino zemlje, so vredne spoštovanja. O pestrosti kraškega sveta sta vedela mnogo povedati dr. Julij Kunaver in profesor Habe
3. Novi predsednik PZ Jugoslavije Božo Škerl ne šteti s časom. Obiskal in z nagovorom je počastil tudi srečanje v Postojni. Povabil nas je, da leta 1974 skupaj s planinci PZ Hrvatske in vse Jugoslavije počastimo 100-letnico planinske organizacije na Hrvaškem
4. Domačini, funkcionarji PD Postojna, so imeli z nami mnogo skrbi in dela, še zlasti, ker je nagajalo vreme in onemogočilo vzpon na Nanos. Predsednik in njegova zvesta sodelavka, sta pokazala, da znata razen poklica in organizacijskega dela ročno zavijati rokave tudi takrat, ko je treba pripraviti prizgizek
5. Predsednik občinske skupščine Postojne Miran Fajdiga se je izkazal kot prijeten družabnik in mož, ki razume pomen planinstva kot etične in telesnokulturne dejavnosti. V turistični Postojni je občutek za te komponente ljudske dejavnosti zelo, zelo pomemben
6. Dva predsednika, dr. Miha Potočnik pa predsednik jugoslovanske speleološke organizacije dr. France Habe si ogledujeta uspelo in dokumentirano knjigo, monografijo o Postojnski jami
7. Dipl. inž. Tomaž Banovec je kot podpredsednik PZ Slovenije nadomeščal dr. Miho Potočnika, ki je moral s Postojne na pot v daljnji Tbilisi, kjer je potekala lanska skupščina UIAA. Kakor že toliko nalog in funkcij, tako je Tomaž uspešno opravil tudi to in ponovno pokazal, da je kos sleherni obveznosti

Foto ing. P. Šegula

tovariši od PD Postojna, ki so se morali na vrat na nos prilagoditi spremenjenemu programu: obisku Predjame in njenega slovitega gradu ter organizirati piknik ob gostišču v Pivki jami.

Sonce nas res ni žgalo, a tudi dež nam je prizanesel. Morda je bilo celo boljše, če je bilo tako, kot je bilo. Imeli smo več priložnosti za pomenke, osebne stike in menjavo misli. Lahko rečem, da je bilo plodno zborovanje komisij pravzaprav dar deževne nedelje.

Ing. Pavle Šegula

DR. DUŠANA SENČARJA NI VEČ

V letu 1958 smo se spomnili v Planinskem vestniku in dnevniku Ljudski pravici tov. dr. Senčarja, odvetnika v pokoju na Prevaljah, ob njegovi sedemdeseti obletnici rojstva, sedaj nam je pa dnevnik DELO št. 326 (3. 12. 1973) prinesel žalostno resnico, da našega Dušana ni več med nami.

Življenjsko pot je zaključil v 86. letu starosti 30. novembra, dne 5. decembra 1973 je bila žara z njegovimi zemeljskimi ostanki položena k večnemu počitku na Pobreškem pokopališču v Mariboru.

Dr. Dušan Senčar se je rodil 4. 9. 1888 v Senožečah pri Sežani v notarski družini. Gimnazijo je dovršil v Ljubljani, pravne študije in doktorat na univerzi na Dunaju. Prvo njegovo službeno mesto je bilo v Buzetu, kjer je prevzel notarsko pisarno svojega brata. Po prvi vojni so ta kraj okupirali Italijani. Dr. Senčar, zaveden Slovenec in Jugoslovjan, jim je bil pa kot trn v peti, zato so ga tudi takoj zaprli, za cele tri mesece. Po treh mesecih zopora je Dušan pobegnil v Jugoslavijo in sicer v Pliberk in odprl notarsko pisarno. V Pliberku je ustanovil podružnico Slov. plan. društva in narodno čitalnico. Obe je v letu 1920 po zgubljenem plebiscitu prenesel v svojo notarsko pisarno na Prevalje. Delovanje omenjenih društev je takoj zaživelo v Mežiški dolini. Posebno planinstvo se je široko razmahnilo, saj je bil njen rajon od Solčave pa do Marenberga (sedaj Radlje). Dr. Senčar je ustanovil še telovadno društvo »Sokola« in demokratsko stranko. Skratka ustanovitelj je bil vseh naprednih organizacij in društev, bil dolgoletni predsednik, Sokolu je preskrbel skromno telovadnico, jo opremil s potrebnim telovadnim orodjem skoraj izključno iz svojih finančnih sredstev. Seveda je naletel pri svojem narodno obrambnem delu na odločen odpor. Dušan se ni oziral ne na desno in ne na levo, temveč krepko oral ledino za napredek jugoslovanske preobrazbe, posebno v narodno obrambnem smislu na državni meji.

Dušan je znal pridobiti zavedne Slovence, predvsem uradništvo za borbo proti po-

litičnim nasprotnikom, pri planincih pa veliko število članov iz vseh slojev prebivalstva. Za to delo na političnem in narodnoobrambnem polju ga je »izplačal« okupator, saj je bil že tretji dan po okupaciji Prevalj aretiran, priprt osem dni v prevaljskih sodnih zaporih, nato pa odveden v celovške sodne zapore, po treh mesecih pa izgnan v Srbijo. Vse njegovo premično in nepremično lastnino so mu zaplenili za ponemčevanje našega naroda. Vse zaplenjeno premoženje mu je rešila njegova zvesta sodelavka in soproga Anuška. Po okupaciji in vrnitvi iz izgnanstva se je kot prvi povratnik pripeljal iz Dravograda v spremstvu sedaj že pokojnega prosvetnega svetnika Doberška Karla na Prevalje kot izvidnica za bežečim okupatorjem. Dušan se je po okupaciji takoj stavil novi oblasti na razpolago. Nameščen je bil pri okrož. sodišču na oddelku za raziskavo vojnih zločinov. Po razpustitvi tega oddelka je bil premeščen k okrajnemu sodišču v Slov. Gradcu, kjer se je dal upokojiti, nato pa je doma na Prevaljah odprl pisarno kot sodni tolmač. To delo je opravljal, dokler je le mogel. Srce mu je oslabevalo, vid ga je zapustil pa tudi dolgoletna naduha mu ni prizanašala. Vkljub temu je doživel častitljivo starost.

Za vse delo, posebno pa na planinskem polju, je dobil pokojni Dušan vsa priznanja: srebrni, zlati planinski znak, diplomo ob 35-letnici, od domače podružnice PD pa jubilejno značko z zlatim vencem.

Bil je neutrujen, nesebičen delavec. Ohranili ga bomo v trajnem spominu.

Jože Pernuš

OBLETNICA TRAGIČNE SMRTI BERGINCA PETRA IN KLEMENTIJA V KANINSKEM POGORJU

Na dan mrtvih letos je poteklo leto dni, ko se je po tolminskih ulicah proti pokopališču v Tolminu pomikal dolg spremov ljudi, ki so pospremili k zadnjemu počitku dva mlada inženirja Berginc Petra in Klementija, ki sta pred letom dni pri izvrševanju svoje delovne dolžnosti pri gradnji Kaninskih žičnic našla smrt v gorečem helikopterju. Ta je 30. 10. 1972 strmoglavil na skalnati masiv na Prestreljenjskih podih 2220 m visoko, na kraju, kjer danes stoji zgrajena zgornja končna postaja Kaninske žičnice.

Na letošnji planinski dan v Bovcu se je na povratku iz vrha Prestreljenjnika 2499 m, zbralo ob kupu črnih ostankov nesrečnega helikopterja okrog 50 večina mladih planincev iz vseh krajev Slovenije, ki so počastili spomin dveh mladih zvestih planincev.

Sedaj, ko gre gradnja Kaninskih žičnic že proti koncu, bi bilo lepo in prav, če bi gradbena uprava Kaninskih žičnic in Planinsko društvo Bovec ing. Bergincu Petru in arhitektu Klementiju odkrila tudi spominsko ploščo in morda istočasno poimenovala zgornjo – zadnjo postajo žičnice za postajo »Berginca Petra-Klementija«.

Ivan Kurinčič

KJE JE PLANINSKI DOM OB KRNSKEM JEZERU?

Spokojno leži okrog 350 m dolgo in 100 m široko Krnsko jezero med 2041 m visokim Lemežem na severozahodni strani in 1931 m visokim Šmohorjem na vzhodni strani. Pogrešamo planinsko kočjo, planinski dom.

Kdaj se bo uresničila dolgoletna želja planincev? Posekani les že več kot 5 let čaka na Duplje planini. Zakaj ne začnemo z zidavo?

Ivan Kurinčič

SKRBNIK POGAČNIKOVEGA DOMA

48-letni Viktor Kravanja iz Trente že celih 23 let tvori s svojima osličkoma iz Trente do lepo urejenega Pogačnikovega doma na Kriških podih (2052), ki ga že celih 20 let zgledno upravlja 78-letni upravnik Pavle Poljanec (PD Radovljica).

Oslička se v sezoni skoraj vsak dan in v vseh mogočih vremenskih razmerah trmasto, korak za korakom vzpenjata po strmi poti med skalovjem s svojim težkim torvorom (povprečno vsak po 80 kg) na 5 ur dolgi poti iz Trente. Marsikaj pretrpita živali, marsikaj njun poganjač in skrbnik Kravanja.

Ivan Kurinčič

SVOJEVRSTNA REKLAMA AJDOVSKIH TEKSTILCEV

Ko sem letos 12. avgusta prisopihal na vrh Krna – 2245 m, sem bil veselo preseenečen, ko sem zagledal vzdano lično pločevinasto škatlo, v kateri se hrani vpisna knjiga in svinčnik. Na drobno verižico je pripeta planinska štampiljka (kot je videti na sliki). Na drugi strani škatle je pritrjena ploščica, na kateri piše:

Pot prijateljstva – Cime del ambicizia – Wege der Freundschaft. Vpisne skrinjice poklanja obiskovalcem slovenskih gora podjetje »TEKSTINA«, tekstilna industrija iz Ajdovščine, in jim na njihovi poti želi veliko sončnih dni.

Take skrinjice sem letos zasledil na vrhu Triglava in po drugih vrhovih naših gora.

Ivan Kurinčič

OBIR IN LAJNAR

Mladinski odsek PD Ljubljana matica je razširil mrežo sekcij na srednjih in osnovnih šolah. Delo na sekcijah teče nemo-teno, kar je zasluga mentorjev in pa, kjer teh ni, dijakov, ki z veliko mero samoodpovedovanja in entuziazma odkrivajo mladini gorski svet. Dvakrat na mesec pripravi mladinski odsek izlet za sekcije v ta svet, ki danes postaja vse bolj cenjen. Učka, Golica, Nanos, Mangart, Snežnik, ... je samo nekaj vrhov in planin, ki smo jih skupaj premagali v letošnjem letu.

Izlet na Obir (6. oktober 1973).

V soboto zjutraj smo se z avtobusom podali na pot. Jutranja zarja je rosila na našo radost. Na Ljubelju smo prestopili mejo. Pripeljali smo se na sedlo, izstopili in se odpravili na najvišji vrh Obirja, Ojsterc. Po treh urah hoda smo prišli na

vrh. Videli smo vse, kar smo pričakovali, in še več: Koroško, Julijce, Snežnik, Kamniške Alpe in še mnogo drugih masivov sinjega obzorja. Po dolgem počitku in razvedrilu obenem smo se vrnili po »Karavankenwanderweg«, se ustavili še v Železnokapeljski koči, in prispeli do avtobusa, ki nas je popeljal domov.

Izlet na Lajnar (13. oktober 1973).

V oblačnem jutru smo se v soboto, 13. oktobra odpravili mimo Škofje Loke po Selški dolini navzgor. Avtobus nas je pripeljal na Soriško planino. V Litostrjski koči smo se odpočili in pomalicali. Ker nismo pričakovali snega, nekateri niso bili primerno obuti. Zato so morali počakati v koči, drugi pa smo odgazili proti Lajnarju. Po slabi uri smo prišli na vrh. Zbali smo se mraza in se kmalu odpravili proti koči. Težko smo se ločili od belo odeate narave, od snežnih poljan.

M. J.

ALPINISTIČNE NOVICE

BLIŠČ IN »BEDA« LEDNIH TUR

Sedem pomembnih zimskih alpinistov je časnikarju v »Bergsteigerju« 1/1973 odgovorilo na vprašanje, zakaj imajo radi ledne ture poleti in pozimi. Prvi je bil himalajec Hannes Gasser, o katerem smo nekajkrat pisali. Zdaj je vodja alpinistične šole in sicer v Innsbrucku. Najlepše ledne ture se mu zde severovzhodna stena Piz Bianco v Bernini, severna stena Hochfeilerja v Zillertalskih Alpah in Wiesbachhorn v Visokih Turah. Rad jih ima zato, ker je v njih manj navez. Na vstop ni treba čakati kot marsikje v kopni skali. Poleg tega se mu zde scenično bogatejše – ob vsakem času. Podobno je izjavil vodnik E. Griessl iz Münchna. Harry Rost iz Münchna spada med »ekstremiste«, je enakega mnenja. Dr. Richard Goedecke, ekstremist, pravi, da so mu ledne ture všeč, ker se vse sledi vzpona hitro zabrišejo in je ponavljalca na istem kot prvenstvena naveza. Ker se razmere v ledu spreminjajo, je vsaka tura v ledu enkratno dejanje, ki se ne da primerjati s prejšnjimi in poznejšimi. Kopna stena je druga stvar, sledi ostanejo, smer je lahko najti, nevarnosti je manj. Najlepše ture: Sentinelle Rouge–Mt Blanc (Brenva), severovzhodna stena Mt. Blanc de Tacul (Contamine–Mazeaud). Manfred Sturm iz Münchna, ekstremist, ima led rad, ker je v ledu odefa stena tako bleščeča, ker tako fascinira človeka, ker je več objektivnih

nevarnosti, možnost varovanja pa manjša. Vendar ima raje lepe kopne smeri – kljub vsemu.

O Erichu Vanisu (44) smo pisali dve desetletji. Spada med največje dunajske alpiniste. Napisal je knjigo »V strmem ledu – 50 alpskih sten«. Za seboj ima kakih 70 lednih tur, a najlepše se mu zde severna stena Triolet, severna stena Mt. Cristallo, severna stena Hochfeilerja in severna stena Aiguille d'Argentière. Vanisu je led všeč, ker je avantura v njem močnejša, intenzivnejša.

Dunajčan je tudi Hans Schwanda, ki ga mlajše generacije bolj poznajo iz reklamnih oglasov v alpinističnih revijah. Je namreč lastnik znane športne trgovske hiše na Dunaju. Še vedno pleza, je senior dunajskih alpinistov. Led ima rad, ker od človeka zahteva več, predvsem pa tehniko ravnotežja. Pravi alpinist se mora preskusiti tudi v ledu. Njegove najlepše ture: severna stena Möncha, Lauperjeva smer v Jungfrau in Trafoier Eisw.

T. O.

RAZPIS

Odbor ekspedicijskega kluba pri PZS je na svoji 4. seji razpravljal o odpravah v prehodnem obdobju ter sklenil, da vsem AO, PD in drugim interesentom predlaga, naj do 1. marca prijavijo svoje načrte in cilje za obdobje 1974–1979. Želja odbora oziroma komisije za odprave v tuja

gorstva je, da pripravi dolgoročni načrt odprav Planinske zveze Slovenije, zagotovi kvaliteto pomoč, prepreči podvajanje in prekrivanje akcij ter ustvari solidno finančno podlago za načrtovane odprave. Prijava načrtov naj vsebuje podatke o cilju, načrt poteka in izvedbe odprave, finančni načrt, podatke o organizatorju, članih in vodji odprave ter druge pomembne podatke. Odbor bo na podlagi predlogov in lastnih načrtov pripravil analizo programa in organiziral širši javni posvet, da bi tako zagotovil optimalen program odprav naše planinske organizacije.

Odprav, ki ne bodo načrtovane v tem okviru, odbor ne bo mogel podpreti in ne bodo mogle dobiti priporočila planinske organizacije.

Ekspedicijski klub pri PZS
predsednik
ing. Pavle Šegula

ŠIŠA-PANGMA POD DROBNOGLEDOM

Dvom o kitajskem uspehu na edinem tibetanskem osemtisočaku Šiša-Pangmi, 8013 m, po novih meritvah do 8046,30 m, je prvi izrazil »Alpinismus« 1971/4. Ali so bili Kitajci na glavnem vrhu ali samo na stranskem? Strokovnjaki so zbrali nekaj gradiva, ki naj bi stvar razčistilo. Gre za preskus obsežnega topografskega znanja o gori in za skico gore v čim večjem merilu. Med avtoritete za te stvari šteje E. Sternbach (Der Bergsteiger 1973/1), posnetke, ki so jih zbrali Toni Hagen, G. O. Dyhrenfurth, C. Rabbi (Panorama s Kyungka R. 6979 m), K. Ishihara in Peter Aufschneider (še danes najuporabnejša karta). Predvsem omogoča Rabbijeva »Panorama« in Ishiharina z Jugal Himala študij glav. grebena Šiša Pangme v idealnem vidnem kotu 70 stopinj. Tudi K. Gürtlerjev telesposnetek in nove meritve so drugačne. Seveda so imeli precej gradiva tudi Kitajci, saj so si edino oni lahko z zraka natančno ogledali goro z vseh strani.

Vendar že primerjava med njihovima posnetkoma s severa in severozahoda vzbuja vtis, da so slabo izkoristili možnosti, ki so jih imeli in da so se ozirali le na alpinistično raziskavo pristopa s severozahoda. Njihov posnetek vrha z meglo na levi kaže, da niso natančno vedeli, kaj je njihov cilj. Šibke točke so tudi v poročilu in drugih kitajskih posnetkih. Ves čas govori o napornem vzponu, nobene besede o sestopu v sedlo pod stranskim vrhom, nič o vzponu v protistrmino na najvišjo ramo – prižnico – proti jugovzhodu. Sicer ni tehničnih težav, vendar tako značilna oblika, da bi jo vsak omenil, če ne orisal. Namesto tega je v poročilu šablonski opis obreda na vrhu. Od tiste rame je glavni vrh še 450 m daleč proti jugovzhodu. Med zadnjim počitkom in

obredom na vrhu – je praznina. To seveda še ni dokaz, da niso prišli na vrh, vendar avtentičnega opisa doslej Kitajci še niso dali od sebe.

Kitajski posnetek »From the top« (gl. Foreign Languages Press, The Conquest of Mt. Shisha Pangma, Peking 1965) proti jugovzhodu na Everest, centrirano 101 1/2 stopinje od N čez V imenuje Sternbach bumerang. Natančna analiza tega posnetka sicer potrjuje, da so Kitajci bili na stranskem vrhu, ki ima nad 8000 m in je torej lep himalajski uspeh, spodbija pa, da bi posnetek mogel na ta način predstaviti Everest in druge vrhove. Vsaka dosedanja ekspedicija – vsaj na osemtisočake – je že zaradi nacionalnega prestiža prinesla posnetek z vrha kot dokument in vsi taki posnetki so tudi doživeli natančno analizo strokovnjakov. Le taka fotografija izključuje vsak dvom.

Kitajskega odgovora na opombo v Alpinismusu in na Steinbachovo analizo še ne poznamo. Morda ga tudi ne bo.

T. O.

PRVENSTVENI VZPON V NEVADO HUANDAY IN V HUASCARANU

Italijansko-francosko-belgijska četvorica P. Jougen – M. Massenat, G. Theillou in G. Sterna je 14. do 17. avg. 1972 prva preplezala južno steno Nevado Huandoy v Peruju. V spodnjem delu so napeli 400 m vrvi in rabili za to enajst dni. Pri vzponu so bivakirali trikrat, pri sestopu po zahodnem grebenu pa enkrat. V glavnem so turo opravili v alpskem slogu.

Tudi vzhodna stran glavnega, najvišjega vrha Huascarana, široka več kilometrov in visoka 1300 m, je bila prvič preplezana 21. do 24. junija 1971. Tudi tu je bila mednarodna ameriško-avstralsko-novozeleandska (P. Conrachine, R. Ryan, R. Schneider in G. Wayatt). Julija 1972 je bila v Huascaranu avstrijska odprava, vodil jo je D. Entlesberger. Avstrijci so tisoč metrov stene opremili z vrvmi, za kar so rabili dva tedna in prišli do druge četrtine stene. Vršni del je bil izredno strm in težak. Preplezala sta ga E. Kolbmüller in E. Lackner in ga zavarovala z vrvmi. Za njima so prišli še Hasička, Pollet in Schulz. Bivakirali so na vrhu. Lackner je izjavil, da so bile težave v Huascaranu podobne onim v severni steni les Droites.

T. O.

JUŽNA STENA V PUMORIJU (7145 m)

Jeseni leta 1972 je močna savajska ekspedicija preplezala južno steno Pumorija po osrednjem stebri. Težavnost stene primerjajo Janujuju, med drugim so morali z vsemi pripomočki preplezati 80 m visok navpičen skok. Postavili so pet taborov

in prebili dve nevihti. Druga jim je zamedla osnovni tabor v višini 5200 m z meter visokim snegom, ko se je naskočna naveza borila v višini 6900 m.

3. novembra so stali na vrhu Y. Pollet-Villard, vodja ekspedicije, zelo znana osebnost, J. Coudray, Y. Masino, G. Payot, 4. novembra pa vodniki Giocquel, Blanc, Renaud in šerpa Ang Temba, torej vsa ekipa. V resnici spet prepričevalen francoski uspeh.

V približno istem času je prišla na Gurja Himal (7193 m) lyonska odprava. Vrh leži v skupini Dhaulagirija. Mathieu in Sarthou sta se povzpela po severnem grebenu, vstopila pa po zahodni strani, po kateri so leta 1969 prišli na vrh Japonci. Vodja dr. Buthin in njegova žena, Jacques Soubis, Migma Tenzing in Pasang Furua so dan nato prišli na vrh po japonski smeri.

T. O.

PREUSSOV CAMPANILE BASSO

Pravzaprav stara zgodba: Vzhodna stena Campanile Basso v Brenti je visoka 120 m – od police, ki jo imenujejo »provincialna pot«, navzgor. Še vedno velja njena ocena V – z uporabo 5 klinov. Prvi jo je preplezal sam – brez klinov – 28. julija 1911 Dunajčan Paul Preuss in po isti smeri tudi brez vsakega varovanja sestopil.

Ta sestop nekaterim še vedno ne gre v račun, radi bi snodbili Preussov nesporni plezalski ugled. L. 1971 smo zapisali, da je pri tem tudi nekaj primesi odurnega naciantisemitizma.

Severino Casara, ki se je posvetil vprašanju Preussove rehabilitacije in napisal knjigo »Preuss, legendarni alpinist«, je v Alpi-Venete 1972 objavil dokumente o Preussovem sestopu v Campanile Basso. Obstoji tudi dopisnica, na kateri je Preuss 30. julija 1911 svojemu stricu Sigmundu zapisal svoji vzpon in sestop.

Naslednji dan, 31. julija 1911 je Preuss s prijateljem Paulom Relyjem plezal Campanile Basso po Fehrmannovi smeri, in nato ponovno sestopil po vzhodni steni. Prijatelja je varoval, sam pa spet sestopal v prostem plezanju, ne da bi uporabil spust z vrvjco.

T. O.

ANGLEŠKI SOLIST V TORRE VENEZIA

Tissijevo smer v južni steni Torre Venezia je leta 1972 sam preplezal Eric Jones. Smer Detassis-Giordani v Croz dell'Altissimo je v 5 1/2 urah leta 1972 preplezal Serino Barnacetto.

V Brenta Alta so 19.–20. julija 1972 izsilili novo smer v severnovzhodnem stebri sami »veliki«: A. Anghileri, A. Gogna in P. Rava. Ni šlo v eni potezi, morali so večkrat poskusiti.

Angleško smer v Piz Badile sta leta 1968 začrtala R. J. Isherwood in J. M. Kosterlitz. Šele avgusta 1972 sta jo ponovila Švicarja R. Hornberger in H. J. Wellensohn, poznavalca Piz Badile. Izjavila sta, da je angleška smer najtežja v Berghellu.

T. O.

GSPALTENHORN TEŽJI OD GRANDES JORASSES?

Schatz ima svojo smer v severo-vzhodni steni Gspaltenhorna v Berner Oberlandu. Stena je visoka 1600 m in ne preveč vabljiva. Schatzovo smer sta leta 1972 ponovila Angleža W. Barker in D. Yates. Angleža sta jo zelo visoko ocenila. Pravit, da je ena najtežjih smeri v Berner Oberlandu, da je težja od Walkerja v Grandes Jorasses.

V Gletscherhornu, prav tako v Berner Oberlandu, sta R. Carrington in A. Rouse leta 1972 v severozahodni strani odkrila novo smer, desno od direktne.

T. O.

MT. BLANC 1972

Adrien Sacquet, 16 let, se je septembra kot četrti spustil s smučmi z Aiguille de Bionnassay po severozahodni strani. Ta četrti smuk z Aig. de Bionnassay je dečko opravil v 55 minutah. Jacques Bessat je tri dni za njim smučal s Col de Miage po strmim kuloarju.

Prvenstveni zimski vzpon po celotnem Peutereyskem grebenu so za božič zmogle tri naveze: vodnika M. Feuillarde in J. Seigneur, pirenejska plezalca L. Audobert in M. Galy in brata A. O. Squinobal iz Val D'Aoste. Bivakirali so pred Welzenbachovim vrhom, južno od Dames Anglaises.

Kronist L. Davies šteje to zimsko prvenstveno med največja zimska dejanja v gorah.

Južna stena Aiguille du Fou je bolj »atletska« in bolj napeta kot direktna ameriška v zahodni steni Druju, v njej je tudi manj klinov kot v Druju. L. 1972 je doživela več ponovitev.

T. O.

SOLIST A. BAUDRIMONT

Imenujemo ga tako, ker je leta 1972 samo v Mt. Blancu zbral vrsto samotarskih težkih plezalskih potov: 27. julija je preplezal v Brenvo v 6 urah, 20. julija voie Major v 6 urah, 2. avg. La Sentinelle Rouge v 6 urah, 5. avgusta greben Peuterey v 10 urah s Col d'Innominata. V vse štiri smeri je vstopil iz la Fourche in pustil za seboj vrsto navez in nekega japonskega solista.

Baudrimont je ponovno sam preplezal Frendojev steber v Aiguille du Midi, prav tako v 6 urah s Plan de l'Aiguille do vrha.

Popolnoma sam je bil v les Courtes v vzhodno-severovzhodnem stebru 13. julija 1972 in to ne prvič.

Vedno več je solistov v Walkerju. Do srede 1972 so jih našli sedem, med drugimi sta bila tudi Nemeč Peter Stolz in Francoz Pierre Beghin. Slednji je odšel iz Leschaux ob enih ponoči in bil na vrhu ob treh. Prehitel je tri naveze. Sam je plezal tudi severno steno Aiguille du Dru in v njej prehitel angleško navezo. Angleških navez je bilo v letu 1972 v smereh po Zahodnih Alpah zelo veliko in to v zelo znanih, težkih smereh.

T. O.

EDVARD PICHL IN PICHLOV GREBEN V TRIGLAVU

Lani so se Avstrijci spomnili E. Pichla. Spada med večje alpiniste ob koncu 19. stoletja, ki so začeli hoditi v stene in grebene brez vodnika. V tem so začeli

posnemati našega Valentina Staniča, ki je brez vodnika poleti in pozimi kakih 80 let poprej naredil nekaj pomembnih tur in kot tak spada med ugledne začetnike modernega alpinizma. Avstrijci mu to priznavajo, o njem pišejo v uglednih zgodovinskih knjigah, ne priznajo pa, da je Stanič – Slovenec in ga zato še vedno vodijo z imenom Stanig.

Pichl ima svojo sled tudi na našem Triglavu, saj je 23. avg. 1902, pred 70 leti z Eitnerjem preplezal severni greben Triglava, ki ga naši starejši plezalci radi imenujejo kar Pichlov greben. Ker sta stolp obšla, greben ni bil težak. Zato ga je le redka naša naveza uporabila za povezavo med severno steno in vrhom Triglava, čeprav je ta povezava lepo doživetje. Pichl je bil tedaj 30 let star, lani bi bil torej dopolnil 100 let. Znani sta njegovi smeri v severni steni Planšpitze in vzpon čez južno steno Dachsteina.

T. O.

VARSTVO NARAVE

HELIKOPTER, ALPSKI SMETAR V ŠVICI

Od l. 1971 so v Švici uvedli helikoptersko podjetje (»Snaga«), ki skrbi za odvoz smeti s švicarskih koč. SAC, švicarska planinska organizacija je s tem dala zgled vsem drugim.

Vsem kočam je dala velike plastične vreče za smeti, dovolj močne, da zdrže natovarjanje in stovarjanje. Skoraj vse švicarske kočice oskrbujejo s helikopterji in tako se stvar splača, saj helikopter s kočice ne odleti prazen. Pravijo, da je ta način oskrbe cenejši, predvsem pa je zgledna rešitev. Spričo velikega obiska se bodo kočice, ki tega vprašanja ne bodo reševale na ta način, zadušile v smeteh, odpadkih, plastični embalaži itd.

T. O.

ŽIČNICA NA MALI MATTERHORN (3883 m)

Vlogo za žičnico je Constant Cachin, direktor prometa v Zermattu, že pred leti oddal, vendar se stvar zatikuje. Ljubosumni gospodarstveniki iz Saas-Fee imajo namreč tudi svojo vlogo in sicer na 3888 m visoki Feekopf med Allalinhornom in Alphublom. Občina je vlogo že večkrat zavrnila, ljudje iz Saas-Fee pa ne odne-

hajo. Cachin se tolaži nekako takole: »Dokler ne dovolijo Feekopfa, tudi Matterhorna ne bodo. Toda to je samo vprašanje časa.«

Kdo bo zmagal?

T. O.

ŠE VEDNO NOVE ŽIČNICE

Milijon šilingov je dala delniška družba »Tuxer Bergbahnen« za ureditev 50 m široke in 3 km dolge smučarske proge na Eggalmu pri Lanersbachu. Za naše pojme veliko denarja in skoraj nepojmljiva investicija, saj takih spustov nimamo ali pa vsaj nanje ne mislimo. S progo na Eggalmu so Avstrijci odprli smučariji severna pobočja Scheidealift (2030 m) – Gemais (1400 m). V področju je že cela mreža vertikalnega prometa, seveda so morali postaviti zdaj še nove naprave, s katerimi so vključili novo progo: vlečnice, sedežnice in krožno gondolsko žičnico. Samo v Hinterluxu so tri velike sedežnice in 4 vlečnice. V Tannheimu so sedežnico podaljšali.

V Lienzu so odprli novo smučišče v Zettersfeldu in postavili dve veliki sedežnici, na Hochsteinhütte (2023 m) pa 1700 m dolgo dvojno sedežnico. V načrtu imajo 6 km dolgo smučarsko progo z višinsko razliko 1300 m.

A kaj bi naštevali podrobnosti! Nove prometne naprave, nove proge, novi »ski« centri so že ali pa bodo v kratkem v Pitztal, Warthu na Arlbergu, Hochrindlu itd. Stubajska ledeniška železnica v višini 3200 m že dela in jo bodo še razvili. Omogoča celoletno smučarijo. Podaljšali jo bodo v Ötztal – 7 km! Naprava je široka 7,5 m, največja strmina komaj 12°/_o. Pri spodnji postaji ima parkirni prostor za 1000 osebnih avtomobilov in 50 avtobusov.

Koroška delniška družba v Mallnitzu pripravljata vzpenjačo z gondolami za 100 oseb (zdaj so tu samo gondole za 28 oseb), predor v gasteinsko področje – Gasteiner Nassfeld – kjer bodo prihodnje leto začeli tudi z velikimi novimi prometnimi napravami.

Tudi v Švici bodo v kratkem odprli 30 novih žičnic vseh dimenzij, z njimi bomo imeli že preko 100 takih naprav s kapaciteto 700 000 oseb v eni uri. Vsepostopno: St. Moritz, Verbier, Saas-Fee, Davos, Flims, Arosa itd.

Pa to še ni vse: Za nove smučarske proge tvegajo tudi velika zemeljska dela – zemeljske »korekture« je za te tehnični termin –, čiščenje, poseki, izravnave, nanosi, nasipi, useki, premestitve v hudourniških strug – skratka »prepariranje« neravnega reliefa za »piste«, kjer avtomobilizirani smučar lahko nadaljuje svoje »pojanje« po snežni cesti. Na Ahornbodenspitze pri Mayshofnu je menda najboljša taka pista na svetu. Dolga je 5,5 km, poprečna strmina je 25°/_o, široka pa 50–100 m.

V Axamu so s Pleissengipfla pripravili 6,5 km dolgo in do 60 m široko progno,

ki pripelje prav do Axama. Tudi superpista na Patscherkoflu – olimpijska – je zdaj razširjena na 50 m in spada med največje na Tirolskem in verjetno na svetu.

Vse to seveda spada v orjaško turistično industrijo, ki širi svojo ponudbo in zato posega po pokrajini in skuša iz nje iztisniti več. V Avstriji takoj onstran Karavank lahko vidimo to tudi na slovenskem področju okoli Baškega jezera, ki je bilo doslej samo letovišče.

T. O.

TURIZEM V BERNER OBERLANDU

Narodnogospodarska zbornica Berner Oberlanda je izdala poročilo o razvoju gospodarstva v tem svetovno znanem turističnem in alpinističnem torišču. Zanimivo in značilno je, da je na prvem mestu poljedelsko in pašno gospodarstvo, šele na to pride na vrsto turizem, hoteli, obrt, trgovina in industrija, domača obrt. Med eno najvažnejših nalog zbornica prišteva – izobraževanje.

Prirastek v turizmu je bil v letu 1972 manjši kot v prejšnjih dveh letih, komaj 1,3^o/_o več nočitev je bilo, skupaj 2 490 717. Največ je bilo tujcev: 1 772 536, na prvem mestu so bili Nemci, zelo so napredovali obiski iz Japonske, Holandije, Belgije, tudi Anglije. Vendar samo v Berner Oberlandu, drugod po Švici je bilo angleških obiskov manj, prav tako Francozov, Izraelcev, Dancev in Amerikancev. Zasedenost postelj je zrasla za 1,4^o/_o, v celoti znaša 56,3^o/_o.

T. O.

IZ PLANINSKE LITERATURE

TRAGEDIJA V FRÉNEYJU

Zgodba je že skoraj pozabljena, čeprav spada med največje dogodke v alpinistični zgodovini. L. 1961 sta dve navezi, ki sta ju vodila Bonatti in Mazeaud, priplezali skoro do vrha Fréneyskega stebra, vendar ju je vreme prisililo k umiku. Pri tem so štirje umrli od izčrpanosti. Pred leti smo poročali, da je Lothar Brandler, član ekstremistične naveze v Cini 1968, to alpinistično dramo filmal in naredil 90 minut trajajoči igrani film. Konec novembra 1972 je film doživel svojo premiero v Münchnu. Po Rebuffatovem celovečernem filmu »Zvezde nad Mt. Blancom« že osem let ni bilo alpinističnega filma, ki bi izpolnil večer. »Sfemno v Mt. Blancu« je Brandler začel snemati ob

precejšnji publiciteti, od njega je svet pričakoval renesanso planinskega filma. Dr. Mazeaud sam se je Brandlerju ponudil, da bi v filmu igral. Doubek, Grimm in Schlick, sodelavci »Inferna«, ne žive več. Prva dva sta se ponesrečila pri snemanju, Schlick se ni vrnil z neke ekspedicije.

Strašna obremenitev filmskega dela, preden se je rodilo! Film je, tako pravijo poročila, fantastičen: Plezalci plezajo – fantastično v fantastično posneti pokrajini, v Aiguille du Midi, ne v Fréneyu. A to ne moti nikogar, tudi oprema iz l. 1972 ne, čeprav je precej drugačna, kot se je spomnimo iz l. 1961. Evakuacija ponesrečenih je opravljena brez patosa, brez dramatike, dostojno. Tudi sicer film iz plezalcev ne dela nadjudi.

In vendarle je ostala ena največjih kinodvoran v Münchnu po dveh dnevih skoraj prazna. Kinopublika je pustila film, v katerem se poldrugo uro samo pleza, povsem na cedilu. Ustvarjalci so prece- njevali svoje početje, preveč so z njim osebnó, čustveno povezani. Nekateri pravi- jo: Zakaj niste napregli planinskega »strokovnega« tiska, da bi naredil rekla- mo? Odgovor: Prav zato, ker žive v utvari, da je plezanje samo sebi zanimivo za najširše kroge. In seveda – spet se bo treba vprašati o planinskem, alpini- stičnem filmu. Film je umetnost, ustvarjati mora umetniško resnico o človeku, ne fo- tografirati plezanje in če je še tak mar- tirij. Gladiatorstvo še ni »drama«, če je še tako krvavo. S tem pa ni rečeno, da za Brandlerjev film ni specialne publike v manjših dvoranah. A kljub temu bo umetniško prikazano človekovo življenje v stenah in gorah še vedno problem, ki smo mu nekoč morda bili že blizu, potem pa smo krenili s prave poti in zanemarili zakone umetnosti nasploh, filmske pa še posebej.

T. O.

TINE LENARČIČ
60 LET PLANINSTVA V TRBOVLJAH,
 izdalo Planinsko društvo Trbovlje 1973

V nakladi 800 izvodov je PD Trbovlje izdalo historijat svojega pomembnega dela v Zasavju. Malo je društev v Slove- nij, ki bi se lahko ponašali s tako vztraj- nim in požrtvovalnim kronistom, kakor se je s to publikacijo izkazal znani planin- ski aktivist Tine Lenarčič. Marsikaj je otel pozabi, saj vemo, kako je z društvenimi arhivi, s raztresenimi listi, ki govore o delu rodov skozi desetletja. Marsikaj je tu pomembnega za vsa planinska društva, posebno poglavje od str. 9 do str. 46, značilno za življenje in delo naših dru- štev pa je tudi vse, kar sledi, saj naš dru- žijo iste naloge, metode, pravilniki in statut, predvsem pa ista prizadevanja, ideali in cilji. Zato ima Lenarčičeva knjiga o trboveljskem planinstvu tudi vse- slovenski pomen. Še posebej jo bo s prid- om vzel v roke, kdor bo sam poskusil za svoje društvo zbrati zgodovinsko gra- divo in ga urediti v dostopno obliko. V uvodnem pojasnilu utemljuje avtor visoko obletnico društva takole: »Večina podatkov je doslej govorilo o tem, da je bila trboveljska podružnica SPD ustanov- ljena v letu 1928, čeprav se je ponekod mimogrede omenjala tudi ustanovitev podružnice istega imena že v letu 1912. Dejansko je bila trboveljska podružnica SPD ustanovljena dvakrat in obakrat so jo ustanovili planinski entuziasti dveh generacij, tako v letu 1912 kot v letu 1928. Ker prve podružnice iz let 1912 do 1914, ki je bila ena izmed 24 podružnic SPD na Slovenskem v tedanji avstroogr-

ski monarhiji, ni mogoče prezreti, se je društveni odbor pa tudi društveni občni zbor odločil, da se za rojstni datum slo- venske planinske organizacije v Trbovljah šteje 8. december 1912 in da se zato v letu 1972 slovesno proslavi 60-letnica obstoja. Pri tej odločitvi se je oprl na objavo o ustanovitvi podružnice SPD v Trbovljah v Slovenskem narodu dne 6. de- cembra 1912, na objavo v Planinskem Vestniku št. 12 iz leta 1912 in objavah v raznih številkah iste revije v letih 1913 in 1914. V svojem pregledu pa jo omenja tudi dr. Josip Tomišek v Planinskem Vestniku leta 1933. Kakega uradnega akta o ustanovitvi podružnice SPD v Trbovljah v letu 1912 ni bilo mogoče najti. Društve- ni arhiv iz tedanje dobe se ni ohranil. Tudi v občinskem arhivu občine Trbovlje, kakor se spominja zgodovinar prof. Jan- ko Orožen, ni ničesar uradnega o delu in obstoju planinske organizacije v teda- nji dobi, medtem ko je bil arhiv okraj- nega glavarstva v Celju, kjer so vodili register o društvi in organizacijah za naše območje, popolnoma uničen. PD Trbovlje čestitamo k publikaciji, avtor- ju pa k ogromnemu in pomembnemu delu, ki ga je z njo opravil.

T. O.

MLADI PLANINEC (3), 1973/73, glasilo
MO PD Murska Sobota

MO PD Murska Sobota je včlanjen v šol- sko športno društvo »Enotnost« na sobo- ški gimnaziji. Zbrala in uredila je zvezek Jasna Šebjanič, sodelovali pa so s spisi poleg nje še Jasna Čer, Tanja Novak in Anica Kerčmar. Glasilo je izšlo že nekaj- krat v 120 izvodih. Mentor SSD je znani športni pedagog prof. E. Titan, ki že dolga leta uspešno goji in pospešuje planinstvo v slovenski Panoniji, dragoceno delo pa opravlja tudi kot mentor MO PD in predsednik PD. Iz zvezka je raz- vidno, kako odsek dela – sicer pa naj spregovori urednica Šebjaničeva:

»NAŠ MLADI PLANINEC, čeprav v skrom- ni obliki in vsebini, je ponovno pred nami. Posvečen je pregledu planinske sa- monikle dejavnosti članov MO PD na gimnaziji v letu 1973, ko praznujemo dva zelo pomembna mejnika:
 – 80 let planinstva v Sloveniji,
 – 20 let delovanja ŠSD Enotnost.

Pričujoče glasilo ne odpira popolnega vpogleda v pisano delo mladih planin- cev. Manjkajo vsa predavanja, ki so jih načrtovale razredne skupnosti, vsi izleti na hribe in v sredogorje, povezani delno s poukom, z drugimi krožki, športnimi dnevi, z orientacijskimi pohodi in dru- gim. Omenjene dejavnosti so bile pre- težno zajete v letni šolski program.

V planinskem odboru je tudi prof. R. Cipot, načelnik jarnskega odseka.

T. O.

RAZGLED PO SVETU

PRVENSTVENA ZIMSKA V GRANDES JORASSES (CROZ)

V »Les Alpes« 1972/5 je Jean Claude Marmier popisal prvenstveni zimski vzpon v tistem delu Grandes Jorasses, ki ima ime po Michelu Augustu Crozu, francoskem vodniku iz Whymperjevih časov. 9. febr. 1971 sta z Nominéjem prišla pod steno in tam prespala. Hotela sta biti v steni sama, dvakrat sta bila odbita že pri vstopu. Tisto leto so bile razmere v steni nekam boljše, veter je pihal iz Švice in spihal sneg z reber in razov. Dolgi ledeni jeziki, ki so padali z gornjega snežišča na velike plošče, so ju vznemirjali.

V polsnu je Marmier takole premišljeval: »Kaj počenjaš tu v trdi zimi? Dobro veš, da boš prihodnje dni trpel lakoto, mráz. Lahko umreš?« Nekateri pravijo, da je ta gora lepa, ne, včeraj je bila grda, somračna harmonija njenih snežišč in pečin je imela na sebi nekaj mrtvaškega. Marmier in Nominé sta imela za seboj centralni steber Fréney, severno steno Droites, Bonattijev steber in vrsto drugih težkih smeri, vse sta srečno opravila v rekordnih časih, pa jima ni bilo zadosti, nista bila potešena.

»Zdaj je zima. Mráz in sneg dajeta vsemu druge dimenzije. Vzela sva s seboj hrane in opreme za deset dni, hotela sva uiti, izginiti vsakdanjemu firu in skrbem.« V začetku jima je šlo vse po sreči, kazalo je celo, da bosta v steni sama. Ko sta bila že visoko, sta opazila navezo, ki se je gnala proti vstopu v Walker. Naslednji dan, 11. febr. je Nominé zaplezal v spihane plošče pod osrednjim snežiščem. Hitela sta v upanju, da bosta uspela, bila sta dobro pripravljena. Potem se je nebo potemnilo, nad njima pa se je bočil velur previs, ledene sveče so visele nad globino. Nominé se je mučil v zajedi, klini mu niso prijemali, Marmiera je zeblo v noge, in na vsem lepem je Nominéja odneslo po strmini, vrv pa ga je zadržala. Ko je prišel k sebi, je omenil bivak. Marmier se mu ni upal povedati, naj na udobje ne misli, »v najboljšem primeru si ga bova uredila na snežni vesini z nagibom 60°. In res je bila huda noč, dolga noč, ves čas v boju s strmino, v kateri naju je vlekle navzdol. Nisem mislil na toplo posteljo, na zakurjeno sobo pa tudi ne na najino neumnost. Trpel sem ravnodušno... Uro za uro sva si skuhalo pijačo.« 12. februar ju je našel v težkem plezanju v previsni zajedi, večji del kopni. Morala sta poseči po moderni tehniki. Potem se je Marmier držal tenke skalnate rezi, toliko da je gledala izpod snega. Treba je bilo navezati dereze, a bil je tak po-

ložaj, da je rabil za to opravilo celo uro.

Potem ju je preletel helikopter. »Ni mi dajal poguma, njegova navzočnost mi je bila zoprna. Neznosna mi je bila misel, da so ljudje v bližini najine stene. Tu nama ne more nobeden pomagati. Brez pridržkov sva si naprtila usodo na svoja ramena. To je smisel zimskega alpinizma.« Tretji bivak sta si uredila 150 m pod vrhom, omamljena od naporov. Kljub mraju, žeji in lakoti sta čutila v sebi neznano radost – vrh je blizu. 12. februarja je proti vrhu prvi plezal Nominé. Tudi izstop na vrh je bil težak. Zdelo se jima je, kot da sta iz mrtvega sveta planila v življenje, ko sta zagledala italijansko stran, ki je sijala v soncu. »V tistem hipu sem se zavedel vseh čudovitih stvari, ki sem jih v zadnjih petih dneh doživel.« Premrzla, utrujena, lačna, žejna, sva povezana v prijateljsko navezo preskusila moč svoje človeške eksistence. Adijo, Pointe Croz, zbogom mrtva skala, pozdravljene ledene vesine, pomagale ste nama živeti bolje. V vašem brezosebnem hladu sva začutila življenje in navdušenje vseh tistih, ki si v zvezdnatih nočeh kričijo pot do vas.«

Pravzaprav nič novega duha kaj šele besed. A vendarle: Navdušenje, vnema, ognjevitost, ki se vedno znova poraja, ki vedno znova osvaja in priganja v višave – vsakogar po svoje.

T. O.

PLEZALNI TEČAJI ZA OTROKE IN SENIORJE

Karel Lukan, dunajski alpinist in pisatelj, je uvedel plezalne tečaje za otroke od 5. do 10. leta. Poleti in jeseni 1972 je vodil prve take tečaje v navzočnosti in sodelovanjem staršev. Sprva ni bilo zanimanja, potem pa se je v en sam tečaj nabralo 50 udeležencev. Lukan je izjavil, da imajo skoraj vsi otroci talent za plezanje. – To seveda ni nobeno odkritje. Kaj pa premislek? – Kaj bo neki popularni publicist izjavil o tečajih za 60–65 letne seniorje, ki jih ima tudi v načrtu? Gotovo je, da bo publiko imel, saj je znano, da seniorji večkrat trpe, ker ne najdejo primerne družbe za ture, kaj šele za plezanje.

AUSTRIAN HUT

Poročali smo že o planinskih zvezah med Avstrijo in Kenijo, o velikih načrtih, ki jih ima Kenija s turizmom. 13. februarja 1973 so odpri v vznožju Mt. Kenije »Avstrijsko kočjo«. Naša soseda se je otvoritve ude-

ležila s televizijo, zastopniki OAV in 45 avstrijskimi izletniki. Tudi kenijska televizija je bila navzoča v Mountain Club Kenya. Pred otvoritvijo koč je bila posebna slovesnost v Nairobiju, ki sta jo priredila avstrijska ambasada in Mountain Club Kenya.

Doslej je bila izletnikom in alpinistom na razpolago le Top-koča v višini 4790 m. To je izhodišče za Nelion 5188 m in Batian 5199, za oba vrhova Mt. Kenije. Bila je na tem področju še koča Arthurja Firmina, pa je decembra 1971 pogorela. Mountain Club Kenya ni imel lastnih sredstev, da bi obnovil Firminovo kočo niti da bi popravil in moderniziral Top koč. Zato je Marcus Schmuck, podpredsednik salzbur-

ške sekcije OAV začel v Avstriji zbirati sredstva za novo koč. Schmuck je znan alpinist, himalajec in zadnje čase manager za turistične izlete v visoka gorstva širom po planetu. Uspelo mu je dobiti tudi podporo deželne vlade, OAV in nekaterih petičnikov, ki jim Vzhodna Afrika ni več nekdanja eksotika, ampak priložnost za utirjen in varen safari. In kar hitro je imel osnovo 150 000 ös.

»Austrian hut« ima 30 postelj. Obiskovalcem vsega sveta bo s svojim imenom in spominsko ploščo »obujala spomin na avstrijsko humanitarno akcijo in delala čast avstrijski republiki« – piše Marcus Schmuck sam.

NEKAJ O HERALDIKI*

Znanost, ki se bavi z grbi, se imenuje heraldika. Grbu pripadajo ščit, šlem, nakit in plašč šlema.

Ščit je pravzaprav nositelj grba. Slike na ščitu so razne podobe (geometrične) ali navadne figure (živali, rože, obzidja, trdnjave, cerkve, svetniki itd.). Barve so: rdeča, modra, zelena, črna (redko siva) in dve kovinski barvi: zlata (rumena) in srebrna (bela).

Šlem dobi že v XIII. stoletju heraldični nakit, t. im. dragocenost, na vrhu šlema pričvrščeno sliko, ki največkrat odgovarja sliki na ščitu.

V zvezi z grbom so še razne krone, klobuki, kape, mitre itd., kar velja za osebne – rodbinske grbe, medtem ko so za krajevne grbe zelo radi postavljali nad ščit nekakšno krono v obliki trdnjavskega obzidja.

Prve začetke grbov moramo iskati proti koncu XI. stoletja, v križarskih vojnah. Fevdalna gospoda, ki je s svojimi četami sodelovala v teh vojnah, je označevala svoje čete s posebnimi znaki in barvami na ščitu, šlemu in zastavi in tudi z oblekami v barvi bojnega znaka. Kasneje je ta skupna bojna označba postala znak – grb fevdalnega gospoda ali vazala. Kmalu potem so si grbe omislili tudi plemiči, korporacije, mesta, dežele itd. Uporaba grbov je prišla iz zapadne Evrope: Francije, Italije, Španije, Nemčije, od tam pa v dežele na slovanskem jugu: Bosno, Hrvaško, Slovenijo in Srbijo.

Slovenija je v glavnem prevzela grbe iz Nemčije.

V najstarejših časih si je mogel vsak svoboden človek – plemič izbrati grb po svoji volji. Grb je lahko dobil tudi s posebno podelitvijo s t. i. grbovnico. Lahko rečemo, da je bila pri nas uporaba grbov v XIV. stoletju skoro splošna. Prvo podeljevanje grbov je pri nas znano iz leta 1409 in sicer Nikoli Garazdu iz Mečenice v Križevački županiji in Mihajlu Dabu iz Zagreba I. 1415.

Nas najbolj zanimajo občinski grbi, ki jih najdemo v naših krajih že v XIII. stoletju. Te imajo pogosto za ščitno sliko svetnika, navadno mestnega patrona. Ta običaj je veljal predvsem v Primorju. Seveda so tudi grbi z drugimi liki. Utrjena mesta so postavljala v svoje grbe obzidja in stolpe, medtem ko so kmečke občine uporabljale like iz neposredne okolice ali prirode (gospodarsko orodje, snope, trsje, vinsko trto itd.). V mestnih grbih novejšega datuma najdemo slike cerkva, mostov, tovarn, rudarskih rovov itd. Mnoga mesta so imela od pamtliveka svoj grb, medtem ko so jih drugim podelili kralji, fevdni gospodje, zemljiška gosposka ali pristojna oblast. Najstarejši grb pri nas ima mesto Varaždin, dobilo ga je leta 1464.

Mestni grbi imajo največkrat samo ščit s sliko, včasih pa tudi še nad ščitom že omenjeno »krono« iz trdnjavskega obzidja. Mestni grbi so v več primerih narejeni po motivih – slikah mestnega pečata.

Poleg mestnih in občinskih grbov imamo pri nas tudi deželne in pokrajinske grbe. Nekaterim ne vemo izvora, za druge vemo, da so jih podelili vladarji.

Na Hrvaškem so grbi županij, ki so bile reorganizirane v XVIII. stoletju. Tem našim županijskim grbom smo pridali tudi grbe onih madžarskih županij, ki so pripadle po prvi svetovni vojni Jugoslaviji. Del slovenskega Prekmurja je spadal nekoč pod županijo Zala, kjer so bili knezi Zrinjski, kot gospodarji Medžimurja, nasledstveni župani zalski.

Podatki za jugoslovansko heraldiko niso ravno mnogoštevilni. To so v prvi vrsti pečati, novci, kamniti spomeniki, grbovnice, rodoslovja, zastave in nekaj pisanih in tiskanih del. Najvažnejši rokopisi so: Korjenič-Neorič, »Liber sanctorum patrum et publicorum insigniorum regnorum et familiarum imperii Illyrici, 1595«, pisana dela Pavla Ritterja-Vitezovića, Labaševa zbirka grbov in Valvasorjev »Opus insigniorum, 1688«. Poleg navedenih imamo še heraldične kodekse v Fojnici, Trogiru, Dubrovniku, Zagrebu in drugih zbirkah.

ing. Slavko Banko

* Naročniki in bralci so gotovo opazili v št. 1/1974 na grbe vkopirane inicialke. Gledali bomo, da bo v letniku 1974 prišlo na vrsto čimveč naših grbov, ki pomenijo zanimivo pričo naše zgodovine. Za upodobitev grbov – 51 po številu – se moramo zahvaliti ing. Slavku Banku, znanemu športniku in javnemu delavcu.

- Ne čakajte,
da priljubljeno melodijo slišite slučajno –
kupite si gramofon
- sodobna ojačevalna tehnika
 - čist in naraven ton
 - pri reprodukciji gramofonskih plošč
 - lepa, moderna oblika
 - prodaja na kredit
 - garancija

 Iskra

ISKRAPHON PM-71
Škatla s keramičnim gramofonskim vložkom,
vložena v leseno furnirano kaseto. Ima samostojen ojačevalc z zvočnikom 2 W

ISKRAPHON PM-75
Vgrajen v plastično nelomljivo kaseto
v treh različnih barvah, s samostojnim
ojačevalcem in zvočnikom 3 W

ISKRAPHON RS-70 STEREO
Vgrajen v leseno furnirano kaseto – Pokrit
s prozornim pokrovom – Dva zvočnika, 3 W,
15 Ohma, sta vgrajena v posebnih zvočnih
omaračah, enako furnirana
kot kaseto

ZDRUŽENE PAPIRNICE Vevče — Ljubljana

Z najboljšimi strokovnjaki v državi, novimi stroji in 130-letno tradicijo izdelovanja papirja nudimo domačemu in inozemskemu tržišču nove papirje za najbolj zahtevno tiskarsko tehnologijo.

Papirji z zaščitnimi imeni: Emona, Avala, Slavija, Planica, Istra, Bled in Jadran so primerni za tiskanje reprodukcij umetniških slik starih in novih mojstrov, vseh vrst barvnih fotografij in drugih zahtevnih barvnih tiskanih reprodukcij.

V rednem produkcijskem programu imamo še večino klasičnih papirjev s priznano kvaliteto. Zahtevajte vzorce!

POSTOJNSKA JAMA

GROTTE-CAVE

Turistično hotelsko podjetje
66230 POSTOJNA, tel. (067) 21-161, 21-172
SLOVENIJA — JUGOSLAVIJA

Postojnska jama, tel. (067) 21-172, 21-161

Pivka in Crna jama, tel. (067) 21-382

Predjamski grad, tel. (067) 21-161

Naravni park Rakov Škocjan — Hotel,
tel. (061) 791-066

Hotel »Jama«, Postojna, tel. (067) 21-172

Hotel »Kras«, Postojna, tel. (067) 21-071

Hotel »Sport«, Postojna, tel. (067) 21-150

Motel »Proteus«, Postojna, tel. (067) 21-250

Motel »Erazem«, Belsko, tel. (067) 21-109

Restavracija »Jamska restavracija«, Postojna,
tel. (067) 21-161

Restavracija »Jadran«, Postojna, tel. (067) 21-152

Restavracija »Stari grad«, Senožeče,
tel. (067) 74-926

Restavracija »Jelka«, Rakek, tel. (061) 796-078

Restavracija »Jezero«, Cerknica, tel. (061) 791-031

Restavracija »Snežnik«, Stari trg, tel. (061) 797-020

Avtocamp Pivka jama, weekend naselje,
restavracija, tel. (067) 21-382

Informacije in rezervacije: Postojnska jama,
tel. (067) 21-172, 21-161.

Inozemska zastopstva

Avgust Knor

Blindenstrasse 33

A. 1020 WIEN

Telefon 246-93-12

Telex 75-171

Priporočam se čevljarški industriji za
prodajo vseh vrst zgornjega usnja
in podlog

Gorenjska predilnica

ŠKOFJA LOKA

priporoča planinkam in planincem
svoje proizvode:

LOKA volno in sintetiko za
strojno in ročno pletenje, zelo
primerno za tople in lahke
planinske puloverje ter
LOKA JERSEY blago za krila
in tople srajce

